

**PS 47/26 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten
van Noord-Brabant op 3 juli 2026**

Inhoudsopgave

Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant.....	4
Agenda	6
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	8
Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten de heer N.C. de Lange	9
Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten mevrouw H.C. Egger-van Oppen.....	10
Benoeming en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer D.G.J. Buis	10
Insprekers.....	11
Actualiteiten.....	11
Beperkte besprekstukken	16
Stemmingen.....	69
Hamerstukken	74
Sluiting.....	74

Index gesproken personen

Boelema, S.M., 11, 12, 16
Brouwers, J.F.X.M., 39
Buiks, R.P.A.F., 27, 28, 29, 30, 59, 60, 63
Buis, D.G.J., 10
Dirken, A.M.W., 13, 15
Egger - Van Oppen, H.C., 10, 32, 39, 53, 72
Frenken, J.P., 16, 43, 49, 50, 51, 63, 64, 72
Griffier, 8, 9, 10
Hamerslag, N.I., 35, 36, 55, 56, 59, 72, 74
Hattem, A.W.J.A. van, 13, 14, 72
Havermans, M.C.J., 14
Heer, C. de, 66
Heijmans, N.G.L., 14, 17, 57, 62
Hordijk, K.J.M., 30, 55, 58, 59
Kammen, P. van der, 18, 26, 27, 28, 34, 35, 40, 42, 44, 47, 48, 49, 52, 54, 64, 65, 67, 68, 72, 74
Lange, N.C. de, 10
Lauwen, W.P.J.C., 32, 33, 61, 71, 72
Lepolder, P.W.A., 17, 29, 30, 34, 35
Minkels, J.D., 15, 38, 39, 44, 45
Nuijten, K., 73
Oudenhoven, M., 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65
Philippart, M.J.A., 45, 52, 53, 61, 62, 73
Putman, N.H.M., 9, 12
Rutjens, W.H.A., 15, 26, 28, 33, 34, 35, 46, 72
Schellekens, E.F.M., 11, 12, 25, 26, 27, 29, 36
Smeulders, S.J.A.H., 66, 67, 68, 69
Ven, A.J.M. van de, 14
Voorzitter, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74
Vossen, I.E.F.M., 38

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS
Drs. A.E.T. Wepster Msc (Anneloes) griffier

Beek, E.G.C. van (Emma)	GroenLinks	Eindhoven
Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Boxel, L.M.P. van (Bettine)	D66	Oss
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son en Breugel
Buiks, R.P.A.F (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Eck, J.J.A.W. van (Jente)	SP	's-Hertogenbosch
Egger-Van Oppen, H.C. (Hetty)	ChristenUnie-SGP	Vierlingsbeek
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son en Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Hamerslag, N.I. (Nikky)	Partij voor de Dieren	Eindhoven
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Heer, C. de (Kees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	Lokaal Brabant	Breda
Lange, N.C. de (Nino)	PvdA	Vught
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Nuenen
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	Lokaal Brabant	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D (Jozef)	Forum voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Rijvers, A.J.M. (Aloïjs)	BBB	Baarle-Nassau
Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniënbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen

Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Tolsma, S.A.H. (Sinne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de (Tanja)	CDA	Beek en Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. van den (Corine)	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 3 juli 2026

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten de heer N.C. de Lange**
- III. Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten mevrouw H.C. Egger-van Oppen**
- IV. Toelating en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer D.G.J. Buis**
- V. Insprekers**
- VI. Actualiteiten**

Mondelinge vragen Forum voor Democratie over Stikstofplannen kabinet en gevolgen voor Noord-Brabant

Mondelinge vragen D66 over Vervroegd stoppen van Q-support en C-support

- VII. Beperkte bespreekstukken**

Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Statenvoorstel 29/26 Zienswijze op conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk

- VIII. Hamerstukken**

Statenvoorstel 30/26 Zienswijze op Ontwerpbegroting 2027 van Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies

Statenvoorstel 16/26 Ontwerpbegrotingen 2027 Omgevingsdiensten Zuidoost-Brabant (ODZOB), Brabant Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)

Statenvoorstel 36/26 Lijst ingekomen stukken Provinciale Staten periode van 2 april tot en met 21 mei 2026

- IX. Stemming**

X. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant Vrijdag 3 juli 2026

Mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter
Drs. A.E.T. Wepster Msc, griffier

Volgens de presentielijst zijn 53 leden aanwezig, te weten:

Van Beek (na de lunch), Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Van Eck, Egger, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven (tot de lunch), Vossen, Zwart.

Afwezig: Van Boxel, Van den Wildenberg.

De voorzitter opent de vergadering om 09.30 uur.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De **voorzitter**: Dames en heren, ik open de vergadering en ik verzoek u allemaal te gaan staan voor een moment van stilte.

Moment van stilte

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Dank u wel. Mevrouw Van den Wildenberg van BBB zal niet deelnemen aan de vergadering, maar wellicht hebben velen van jullie haar net gezien en dan begrijpen jullie waarom ze ook niet zal deelnemen aan de vergadering en ik heb zojuist een afmelding gekregen van mevrouw Van Boxel van D66.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik heet allen natuurlijk hier aanwezig van harte welkom bij alweer de laatste Statenvergadering voor het zomerreces. In het bijzonder heet ik de bezoekers op de publieke tribune welkom en natuurlijk degenen die ons volgen via www.brabant.nl. Vandaag zijn er diverse gezelschappen te gast. Ze worden als gast van PS ontvangen door burgerlid de heer Liebregts. Wat fijn dat u telkens bereid bent de gasten te verwelkomen. Dank daarvoor. Voor uw beeld: zij komen iets na 10.30 uur binnen, dus dan weet u dat vast, want de afgelopen tijd was dat telkens op het moment dat wij gingen pauzeren. Nou, dat is natuurlijk voor de gasten niet zo vreselijk handig. Ja, het werd al genoemd, een heugelijk feit: ons Statenlid mevrouw Van den Wildenberg van de BBB is moeder geworden van een gezonde zoon, Alexander. Velen van ons hebben Alexander zojuist ook eventjes kunnen ontmoeten en vanaf deze plek: van harte gefeliciteerd en veel gezondheid en veel geluk met elkaar. En ja, daar achter is hij inderdaad ook nog even live te zien. Ja!

Applaus

De **voorzitter**: Vanuit onze Staten hebben wij al een kaart en een Brabants cadeautje toegestuurd. Veel jonger worden ze niet, hè, als ze voor het eerst in de Statenzaal aanwezig zijn. Dan nog een ander positief feit. De Brabantmakers bestaan één jaar. Brabantmakers is een netwerk en kennisplatform voor ambtenaren en bestuurders in onze provincie en wordt gefaciliteerd door de provincie en de Vereniging van Brabantse Gemeenten. In het eerste jaar zijn er al heel wat mensen samengebracht om over verschillende onderwerpen kennis uit te wisselen, elkaar te inspireren en

samen te werken aan de opgaven. Felicitaties aan de initiatiefnemers en betrokkenen. En zij trakteren op –in de pauze is dat – iets lekkers voor bij de koffie. Dus hartelijk dank hiervoor. Dan ga ik naar de agenda. Er zijn mondelinge vragen ingediend door D66 over vervroegd stoppen voor Q-support en C-support. De agendavergadering voorafgaand aan deze PS-vergadering heeft geadviseerd deze mondelinge vragen toe te staan. Kunt u daarmee akkoord gaan? Ik zie geen reacties, dus dan gaan we daarmee akkoord of gaat u daarmee akkoord. Dan is er een interpellatieverzoek ingediend over de stikstofplannen van het kabinet, gepresenteerd afgelopen vrijdag de 26ste. Het verzoek is gedaan door Forum voor Democratie, PVV, JA21 en de BBB. De agendavergadering heeft zojuist hierover gesproken en adviseert deze niet toe te laten. Vervolgens is er verzocht om mondelinge vragen te kunnen stellen over dit onderwerp met twee specifieke elementen: Brabant van het slot en de aanvullende maatregelen, de uitspraken die de gedeputeerde daarover heeft gedaan. Die twee elementen. Ook met het oog op het feit dat er een set schriftelijke vragen ligt van 50PLUS. De agendavergadering heeft geadviseerd deze mondelinge vragen op deze twee elementen wel toe te laten. Dus kunt u hiermee akkoord gaan? Dat is het geval. Dan ga ik u natuurlijk nog vertellen dat eventuele moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend op iBabs worden geplaatst onder de Statendag van 3 juli onder agendapunt 12 'Ingediende moties en amendementen'. Dan ga ik verder met de agenda.

Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten de heer N.C. de Lange

De **voorzitter**: We starten met een tweetal toelatingen van tijdelijke Statenleden en een benoeming van een burgerlid. Het toelaten van tijdelijke Statenleden betreft de heer De Lange van de PvdA en mevrouw Egger van de ChristenUnie-SGP. Bij beiden gaat het om een vervanging voor een periode van zestien weken opnieuw vanwege ziekte. De heer De Lange vervangt mevrouw Van Hulten en mevrouw Egger vervangt de heer Van Zelst. Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om hen vanaf deze plaats nogmaals, ook namens u, van harte beterschap te wensen. Fijn dat de heer De Lange en mevrouw Egger wederom bereid zijn hen te vervangen. Voor het wederom toelaten van u beiden tot onze Staten heeft een commissie uit uw Staten de geloofsbrieven van de heer De Lange en mevrouw Egger onderzocht. Deze commissie bestaat uit mevrouw Putman als voorzitter, de heer Van der Pluijm en de heer Nuijten. Ik vraag de voorzitter van de commissie, mevrouw Putman, verslag hiervan uit te brengen. Gaat uw gang.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de ingestelde commissie heeft de geloofsbrieven van de heer De Lange en mevrouw Egger-van Oppen onderzocht. Hierbij wordt gekeken of zij Nederlander zijn, in de provincie Noord-Brabant wonen, ouder zijn dan achttien jaar en niet uitgesloten van het kiesrecht, wat blijkt uit het bevolkingsuittreksel. De commissie concludeert dat de heer De Lange en mevrouw Egger-van Oppen voldoen aan alle voorwaarden die de wet stelt aan het lidmaatschap van Provinciale Staten. Volgens hun eigen verklaring bekleden zij geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap. Het advies aan Provinciale Staten is dan ook om de heer De Lange en mevrouw Egger-van Oppen toe te laten als tijdelijk Statenlid.

De **voorzitter**: Dank u wel en dank voor uw terugkoppeling. Dan stel ik vast dat we door kunnen met toelating en beëdiging. Zoals gezegd zal de heer De Lange mevrouw Van Hulten vervangen, die ik op haar verzoek voor de derde keer tijdelijk ontslag heb verleend en dat impliceert dat de heer De Lange ook voor de derde keer geïnstalleerd zal worden als tijdelijk Statenlid, uiteraard niet voordat ik u vraag of u kunt instemmen met deze toelating. Ik ga er eerlijk gezegd van uit dat dat goed is. Ja, dat zie ik ook. Fijn. Dan verzoek ik de heer De Lange om naar voren te komen, iedereen in de zaal indien mogelijk te gaan staan en de griffier zal zo meteen de tekst voorlezen.

De **griffier**: Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet,

dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **De Lange** (PvdA): Zo waarlijk helpen mij God almachtig!

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

Applaus

Toelating en beëdiging tot tijdelijk lid van Provinciale Staten mevrouw H.C. Egger-van Oppen

De **voorzitter**: Dan mevrouw Egger. Zij zal zoals aangegeven voor een tweede periode de heer Van Zelst vervangen, die ik op zijn verzoek opnieuw tijdelijk ontslag heb verleend. Ik kijk even naar de Staten. U bent daar ook mee akkoord? Ja, iedereen gaat zelfs al staan. Dus dan gaan we gauw over tot beëdiging.

De **griffier**: Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Zo waarlijk helpe mij God almachtig!

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

Applaus

Benoeming en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer D.G.J. Buis

De **voorzitter**: Dan stel ik de benoeming en beëdiging van de heer Buis als burgerlid van de BBB aan de orde. Indachtig artikel 6 van het Reglement van Orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020 is door de griffier getoetst of het kandidaat-burgerlid op grond van de voorwaarden als neergelegd in het Reglement van Orde benoemd kan worden als burgerlid. Alvorens de functie tot burgerlid te kunnen uitoefenen, legt het burgerlid conform het Reglement van Orde een eed of de verklaring en/of belofte af. De griffier heeft mij verklaard dat de heer Buis aan de voorwaarden voldoet. Ik neem aan dat uw Staten derhalve de heer Buis kunnen benoemen. Dat is het geval. Dan vraag ik de heer Buis naar voren voor het afleggen van de eed.

De **griffier**: Ik zweer dat ik, om tot burgerlid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgerlid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **Buis** (BBB): Zo waarlijk, helpe mij God almachtig!

De **voorzitter**: Van harte gefeliciteerd.

Applaus

Insprekers

-

Actualiteiten

Mondelinge vragen D66 over Vervroegd stoppen van Q-support en C-support

De **voorzitter**: Dan gaan we naar de vragen. Vanuit D66 zijn vragen gesteld over het vervroegd stoppen van Q-support en C-support. Ik geef het woord aan mevrouw Schellekens, zodat zij haar vragen kan stellen en desgewenst toelichten. Nou, dat zal wel, denk ik. U krijgt daarvoor twee minuten. Gaat uw gang.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Voorzitter, op 25 juli jongleden werden we verrast door het bericht dat Q-support en C-support op 31 december 2026 vervroegd stoppen, ondanks de extra middelen die het Rijk voor 2027 beschikbaar stelt. Dat leidt tot grote onrust en bezorgdheid bij patiënten met Q-koorts en long covid, zoals te lezen in het Brabants Dagblad van 1 juli en later ook in andere Brabantse kranten. Op 10 april werd de motie 'Help 450.000 Q-koorts- en longcovidpatiënten' met ruime meerderheid in de Staten aangenomen. De lobby voor een expertisecentrum dichtbij mensen wordt in de Staten dan ook breed gesteund. Daarnaast blijft overeind dat een expertisecentrum voor mensen met postacute infectiesyndromen, samengevat PAIS, thuishoort bij ziekenhuis Bernhoven, waar helaas relatief veel chronische Q-koorts- en longcovidpatiënten vlakbij wonen. Versneld stoppen met Q-support en C-support vindt D66 samen met andere partijen onacceptabel en is niet in lijn met de wens van Provinciale Staten om deze kwetsbare groep Brabanders goed te ondersteunen. Daarom heeft de fractie van D66 de volgende vragen voor Gedeputeerde Staten. Waarom stoppen Q-support en C-support eind 2026, ondanks het in de Kamer aangenomen amendement Bushoff dat financiering voor patiëntondersteuning mogelijk maakt in 2027? Wat betekent dit voor patiënten met Q-koorts, QVS en postcovid in Brabant en daarbuiten en waar kunnen zij na 2026 terecht? Wat doen GS om kennis en ondersteuning te behouden, bijvoorbeeld via het beoogde Brabantse PAIS-expertisecentrum en welke stappen nemen GS in de lobby? Wat kunnen Provinciale Staten daarin betekenen? Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Ja, het bericht heeft ons ook verrast en verbaasd. Zeker omdat er natuurlijk voor 2027 via dat amendement Bushoff extra middelen ter beschikking werden gesteld om in ieder geval nog één jaar te kunnen verlengen in het belangrijke werk dat Q- en C-support doen voor hun patiënten, die zich soms ook niet gehoord en gezien voelen op andere plekken. Ondertussen zijn we ook op instigatie van uw motie met het onderzoek voor het expertisecentrum bezig. U bent me een beetje voor, want ik wilde daar aankomende dinsdag in het college over spreken en een Statenmededeling laten vaststellen – die u dan natuurlijk volgende week bereikt indien die vastgesteld wordt – over de voortgang en daarmee ook de motie afdoend waar u op doelt, over waar we met het expertisecentrum op dit moment staan. Afgelopen week ben ik ook in nauw contact geweest met zowel de Q-koortsambassadeur van het ministerie, Cathalijne Dortmans als met het ministerie zelf om te kijken wat deze nieuwe situatie nu betekent voor patiënten, specifiek in Brabant, maar ook daarbuiten en hoe de ontwikkelingen die we met het expertisecentrum aan het opstarten zijn behulpzaam kunnen zijn of niet. Belangrijk om te benoemen is dat de minister van VWS hier in het vragenuurtje in de Kamer dinsdag ook op bevraagd is en dat daar ook de toezegging gedaan is dat de middelen van het amendement Bushoff in ieder geval wel voor patiënten behouden blijven. Alleen is het nu de zoektocht en de puzzel naar hoe we zorgen dat die middelen ook op een goede manier bij bestaande organisaties landen om te zorgen dat die hulp aan patiënten overeind kan blijven. Dat is nu onderwerp van gesprek met het ministerie en waar nodig proberen wij vanuit Brabant daar ook met het ministerie op mee te denken. Dus tot zover, voorzitter, de beantwoording van de vragen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar mevrouw Schellekens.

...

De **voorzitter**: Met geluid graag.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Mijn laatste vraag is eigenlijk nog niet zo duidelijk beantwoord, van: Welke stappen nemen GS in de lobby en wat kunnen Provinciale Staten daar dan in betekenen? En hoe houden we eigenlijk goed druk op dit thema, omdat een halfjaar eigenlijk heel weinig is om deze zaken te regelen?

De **voorzitter**: Ik ga verder kijken of er nog anderen zijn die vragen willen stellen omtrent dit onderwerp. Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, voorzitter. Mag ik uit de beantwoording van de gedeputeerde de conclusie trekken dat het versneld stoppen van Q-support en C-support niet van invloed is op de businesscase van het expertisecentrum, omdat die partijen daar ook een bijdrage aan zouden leveren?

De **voorzitter**: Ik kijk rond of er nog anderen zijn die een vraag hebben met betrekking tot dit onderwerp. Dat is niet het geval. Dan ga ik naar de gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja voorzitter, ik dacht eigenlijk, mevrouw Schellekens, dat ik uiteen had gezet wat we doen in contacten die we hebben met VWS om te kijken wat we kunnen betekenen in deze nieuwe situatie als Brabant. Misschien doelt u niet zozeer op de rol die wij als GS en ik specifiek als belast gedeputeerde hierin innemen, maar wat u zelf zou kunnen doen als Provinciale Staten. Daar hebben we natuurlijk al vaker ook het debat over gehad dat jullie ook aan jezelf de oproep hebben gedaan: Wat kunnen wij nu doen? Het feit dat dat amendement in ruime meerderheid is aangenomen, dat betreft natuurlijk ook een hele hoop – zal ik maar zeggen – moederfracties in de Kamer die daar voorgestemd hebben. Volgens mij kan er nu niet zo heel veel gebeuren en is het ook een kwestie van vertrouwen hebben in wat de Q-koortsambassadeur nu ook gaat voorstellen aan het ministerie om met die middelen te doen op een slimme manier, zodat het ook echt bij patiënten terechtkomt en dat zo min mogelijk van die middelen ook weer weglekken in organisatorische kosten. Dus het is misschien even op de handen zitten en als ik u nodig heb daarin of als ik denk dat u als Staten in actie kunt komen, dan zal ik ook zeker niet schromen om dat aan u mee te geven. Wat het betekent voor de businesscase, vroeg Partij voor de Dieren. Uiteraard wordt in de businesscase op dit moment wel betrokken het werk dat Q- en C-support doen met de wetenschap dat dat eindig is en dat op het moment dat dat eindig is dat patiënten wel ergens terecht moeten kunnen. Wat dat voor de korte termijn betekent, is nog niet helemaal duidelijk. We gaan daar de gesprekken opnieuw... Althans de kwartiermaker die voert daar gesprekken over. En 9 oktober – zal ik u dan ook gewoon gelijk alvast zeggen voor de agenda's – is er weer een Q-koortssymposium hier in ons provinciehuis en dan wordt, als het goed is, ook een presentatie gegeven over hoe die businesscase eruitziet en of het een haalbare kaart gaat zijn om zoiets dergelijks te laten landen in Brabant en specifiek in Bernhove.

De **voorzitter**: Dank u wel en wordt ongetwijfeld vervolgd.

Mondelinge vragen Forum voor Democratie over Stikstofplannen kabinet en gevolgen voor Noord-Brabant

De **voorzitter**: Dan ga ik naar het tweede onderwerp van de mondelinge vragen. Dat is naar aanleiding van de brief van de minister van LNVN. Dat gaat over een tweetal onderwerpen. Dat is

Brabant van het slot en welke aanvullende maatregelen er nodig zijn. Dat is op basis van de reactie van de gedeputeerde in de krant. Er is afgesproken dat het zich tot deze twee onderwerpen beperkt gezien het feit dat 50PLUS een hele set aan schriftelijke vragen heeft gesteld. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Het is inderdaad in de plaats van het eerder aangekondigde interpellatieverzoek van de fractie van de PVV, van Forum voor Democratie, van BBB en van JA21. Er zijn inderdaad uitstekende vragen gesteld door de heer Jan-Frans Brouwers van 50PLUS, die dieper op de inhoud ingaan, die we graag ook afwachten, maar er is inderdaad in de media, in het Brabants Dagblad van 26 juni jongstleden, een aantal uitspraken hierover al gedaan door gedeputeerde Dirken en die gaven ons toch aanleiding om in ieder geval deze vragen vandaag wel te willen stellen. Dan kom ik tot de vragen. De kabinetsplannen geven geen volledige zekerheid voor de vergunningverlening in de toekomst waarbij gedwongen krimp niet wordt uitgesloten. Hoe kan gedeputeerde Dirken dan volhouden, zoals ze dat deed in het Brabants Dagblad, – en dan onder de kop 'Brabant reageert op stikstofplannen kabinet: pijnlijk maar duidelijk' – dat deze plannen ervoor zorgen dat Brabant openblijft, om de gedeputeerde te citeren. In het Brabants Dagblad stelt gedeputeerde Dirken dat in Brabant ook nog aanvullende maatregelen nodig zullen zijn. Kan de gedeputeerde aangeven welke maatregelen er nog boven op dit landelijke pakket zullen komen richting onze agrariërs? Voorzitter, tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De gedeputeerde.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. U heeft inderdaad onze eerste reflectie op het kabinetspakket ontvangen en, zoals u dat gewend bent, als er meer bekend is, dan zullen we u via een Statenmededeling of de Actualiteiten stikstof altijd blijven informeren. Zoals u zelf heeft kunnen lezen, bevat het pakket generieke en gebiedsgerichte maatregelen. Het bouwt voort op de bouwstenen die door de koepels samen met de LTO, NAJK en de natuurpartijen zijn opgesteld. Wij denken dat het pakket, na vaststelling, tot vergunningverlening gaat leiden, ook in Brabant, maar het moment waarop dat zal zijn – en dat heb ik u al vaker verteld – zal verschillen per gebied en per provincie. Waarom wij denken dat het tot vergunningverlening zal/kan leiden, is omdat het kabinet wel degelijk heeft opgenomen dat het pakket is opgebouwd aan de hand van een tabel hoeveel kilotonnen er met welke maatregel gereduceerd zullen gaan worden en die tellen op tot de benodigde 42 tot 46% en alles wat daarbij hoort. Kijk je dan naar Brabant, dan is Brabant zwaar overbelast. Niet voor niks liggen ook de meeste voorgenomen gebieden met een zone van 1.000 meter uitgerekend in Brabant. Dat betekent dat in Brabant extra maatregelen nodig zullen zijn. Niet alleen voor de Peel, waar al 300 miljoen voor beschikbaar is gesteld, maar bijvoorbeeld ook rond Brainport. Zowel de Peel als Brainport worden in de bijlage bij de kabinetsbrief genoemd en hopelijk ook allebei, niet alleen de Peel, maar ook Brainport, van de benodigde middelen voorzien. Die extra maatregelen die nodig zijn, maar ook de extra middelen die nodig zijn, overstijgen echt wat er in andere provincies aan de hand is. Als we dan naar de impact van al die maatregelen kijken, dan zullen inderdaad alle maatregelen die Remkes noemt (omschakelen, verplaatsen, beëindigen) in Brabant aan de orde zijn en dat betekent dus echt dat het voor sommige ondernemers in Brabant echt een heel zwaar pakket zal zijn. Tegelijkertijd heeft de minister van LNV in het debat afgelopen week gezegd, maar ook in de brief, dat koplopers beloond moeten worden. Aangezien wij een aantal Brabantse ondernemers hebben dat echt al maatregelen heeft genomen, gaan wij ook met het kabinet in gesprek over de invulling van hoe je dan die koplopers beloont. Het pakket moet uiteindelijk juridisch en financieel geborgd zijn om vergunningen te verlenen en het is belangrijk dat die borging er komt, bijvoorbeeld ook voor het invoeren van de rekenkundige ondergrens waardoor de woningbouw, maar ook bijvoorbeeld het verlenen van vergunningen aan PAS-melders weer mogelijk wordt en daar helpen onze extra BOS-maatregelen bij om te zorgen dat we sneller op dat moment komen waarop wij, zoals het er nu naar uitziet, dan eerder met die rekenkundige ondergrens zouden mogen werken. Tot slot wel een reflectie op de reactie van de ZLTO Deurne. Wij weten inderdaad nog niet wat concreet dan de gevolgen zijn voor de plannen in het kader van de ALG en GGA, maar het kabinet heeft wel gezegd dat de provincies de mogelijkheid krijgen via een omwisselbesluit – noemen ze dat – of eigen beleid hetzelfde doel kan bereiken binnen hetzelfde middelen et cetera.

Dus ook hier geldt dat we in gesprek met het Rijk zullen gaan om te kijken of dit in Brabant kan en zo ja hoe.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem met één minuut.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, het is natuurlijk ook veel te kort om op alle details in te gaan, maar toch een paar punten. Allereerst kondigt de gedeputeerde aan dat de Staten geïnformeerd worden via een Statenmededeling. Dan had ik toch graag enige vooruitziende blik op wanneer we ongeveer een Statenmededeling kunnen verwachten en wat dan ongeveer de strekking daarvan zal zijn. Dan over die extra maatregelen. Gewoon even heel simpel de vraag: Als we het nu hebben over het pakket van het Rijk zijn het dan extra maatregelen die al in bestaande plannen van Brabant voorzien waren of komen er nu nog extra maatregelen bovenop naar aanleiding van wat het Rijk heeft gepresenteerd? Is dat misschien iets beter te duiden? Als we dan kijken naar de brief van het kabinet, dan wordt er ook gezegd dat de provincies per direct per gebied kunnen starten met het opstellen van een plan waarmee ze additionaliteit kunnen onderbouwen en als wordt aangetoond dat de natuur niet verslechtert en behoud wordt geborgd, kan bij deze gebieden intern en extern worden gesaldeerd en komt vergunningverlening los. Dat per direct: Kan de gedeputeerde misschien duiden wat daar dan de stand van zaken is voor Brabant en hoe zij dit verder gaat oppakken, want dan kunnen we ook verder nadere duiding van het proces krijgen...

De **voorzitter**: U bent door de tijd heen.

De heer **Van Hattem** (PVV): ...en kunnen we onze vragen er ook verder op richten. Dus tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ja, dank u wel. Ik kijk naar de andere fracties. BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, om nog niet in het vaarwater te gaan van de vragen die er liggen, heb ik wel één vraag die mij net opvalt. De gedeputeerde noemt heel expliciet dat er geld moet komen voor de Peel én voor Brainport, maar waarom dan voor Brainport? Wordt daarmee gesuggereerd dat Brainport eigenlijk een piekbelaster is en dat er geld voor nodig is om dat te reduceren? Wij weten dat niet en horen graag van de gedeputeerde hoe dat zit.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk verder rond wie hier het woord over wil voeren. Ja, het CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een paar vragen aan de commissaris. De provincie heeft samen met het IPO, de LTO, de VNG, de UVW en de NEK gewerkt uit het bouwstenendocument waarin juist doelsturing centraal staat. Herkent...

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter.

De **voorzitter**: De commissaris zal hier niet op antwoorden. Mevrouw Boelema zal erop antwoorden omdat zij degene is die in het IPO-bestuur het woord voert namens deze provincie.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, maar we hadden in de agendavergadering toch een duidelijke afspraak gemaakt welke vragen aan de orde zouden zijn?

De **voorzitter**: Maar het kan zijn dat Brabant van het slot en aanvullende maatregelen vervolgens in het betoog zitten van het CDA. Ja, mevrouw Van de Ven. Dus ik ga ervan uit dat ze die koppeling maakt aan die twee elementen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, doe ik. Dank u wel. Ja, herkent het IPO zich in de huidige kabinetsuitwerking die hiervan afwijkt doordat generieke normen eigenlijk worden gestapeld? Mijn

tweede vraag is: Is het IPO bereid om zich binnen het IPO krachtig uit te spreken – of onze provincie dan – tegen de stapeling van de regelgeving en te pleiten voor een systeem waarin doelsturing daadwerkelijk het uitgangspunt blijft? Dank u wel.

De **voorzitter**: Maar dat heeft niet alles te maken met Brabant van het slot en aanvullende maatregelen, hè. Zijn er anderen die het woord wensen te voeren? Ja, mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Mevrouw de voorzitter, dames en heren, Brabanders. We kunnen ons indenken dat een aantal vragen misschien te specifiek is, dus die zouden eventueel ook schriftelijk kunnen en we zullen ze dan ook verder schriftelijk indienen, maar misschien kan de gedeputeerde iets meer duiding geven over de grootte van wat er nu gebeurt, bijvoorbeeld over hoeveel hectare landbouwgrond hebben we het nu als indicatie. Ten tweede wordt er gesteld dat Brabant van het slot gaat, dus wellicht kan ze een indicatie geven over hoeveel vergunningen ze nog dit jaar of anders volgend jaar verwacht voor woningbouw, landbouw, industrie en infrastructuur. We begrijpen dat het per gebied verschilt, maar als je de stelling neemt – en dat nam ze – dat Brabant van het slot gaat, willen we dan wel weten in welke mate Brabant van het slot gaat. En ten derde: Wat heeft dat voor impact op de eventuele financiering van agrarische bedrijven? We hebben al een probleem gezien bij de Nederlandse banken die bij de Brabantse maatregelen daar hun zorgen over hadden. Kijkt de provincie Brabant ook naar de zorgen die er nu zijn, door deze extra landelijke maatregelen die worden genomen qua financiering van agrarische bedrijven? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar Forum voor Democratie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank je wel, voorzitter. De vragen van het CDA, ik hoor net dat die er niks mee te maken hebben, maar volgens mij heeft mevrouw Dirken net aangegeven dat het voortbouwt op de koepels. En volgens mij is de koepel toch het IPO?

De **voorzitter**: Wat is uw vraag?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Nou, er wordt gesteld dat de vragen van het CDA er niks mee te maken hebben, dus geen antwoord zouden hebben, maar het heeft er wel degelijk mee te maken.

De **voorzitter**: Oké. Anderen? Nee? Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Ja, u vraagt wanneer u een nieuwe Statenmededeling krijgt. Nou, daarvoor zijn we ook afhankelijk van de voortgang van het proces bij het Rijk. Dus wat ik net zei: op het moment dat er weer nieuwe informatie is, zullen we echt zo snel mogelijk... En dat is ook in dit geval binnen een paar dagen gebeurd. Onze ambtenaren hebben echt daar heel hard voor gewerkt om u deze informatie te kunnen geven. Dat zullen we ook weer doen op het moment dat er nieuwe informatie beschikbaar komt, dus we gaan u echt op de hoogte houden, maar ik kan niet zeggen wanneer dat is, want daarvoor zijn we ook afhankelijk van wanneer er stappen bij het Rijk worden gezet. Als het gaat om de maatregelen en of die al voorzien waren. Nou, voor de Peel is er een traject dat al langer loopt. Voor de regio Brainport – en dat gaat niet om Brainport zelf, maar dat gaat erom dat er zeven Natura 2000-gebieden rondom de regio Brainport liggen – is beleid nog in ontwikkeling. Daar hebben we u, ik meen in de laatste Actualiteit stikstof ook over geïnformeerd dat we samen met het Rijk bezig zijn om een pakket te ontwikkelen om te kijken hoe de belasters die echt extra depositie veroorzaken op die zeven Natura 2000-gebieden... welke maatregelen daar genomen kunnen worden, hetzij dat mensen om kunnen schakelen, hetzij dat mensen misschien toch besluiten om te stoppen. We zijn aan het kijken hoe daar die extra stap gezet kan worden, omdat daar de maatregelen zoals het kabinet die generiek en gebiedsspecifiek voorziet waarschijnlijk ook nog niet genoeg zullen zijn om in Brabant weer snel tot vergunningverlening te kunnen komen. Dan kom ik op de vraag van mijnheer Rutjens wanneer we dan die vergunningen gaan verlenen. Ja, dat

hangt er dus precies vanaf hoe snel wij die maatregelen met elkaar, allereerst in een geborgd pakket vanuit het Rijk krijgen (juridisch en financieel) en daarna ook tot uitvoering over kunnen gaan. Nogmaals, ik denk niet dat Brabant als eerste aan de beurt zal zijn. Wat wel kan helpen, is dat we, als we snel genoeg aan de gang kunnen gaan met maatregelen, in ieder geval weer tot invoering van de rekenkundige ondergrenzen in Brabant zouden kunnen komen waarmee we echt kunnen zorgen dat de projecten die echt een hele kleine uitstoot hebben dan wel ook een aantal PAS-melders weer gewoon in een legale situatie terechtkomen.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, dank u, voorzitter. Ja, als verantwoordelijk gedeputeerde in het IPO-bestuur zal ik de vraag over het IPO oppakken. Het IPO heeft een reactie gegeven die op de website staat – die heeft u ook allemaal kunnen lezen – waarin wij positief adviseren over dit pakket, maar dat er natuurlijk nog heel veel uitwerkingsvragen zijn, moge duidelijk zijn. We hebben als IPO het pakket als totaal bekeken waarin natuurherstel vooropstaat en dat past ook binnen de bouwstenen zoals we die zelf ooit hebben vastgelegd en hebben gezegd: nou dit is volgens ons de goede manier voorwaarts. Er zijn uiteraard bij het IPO geen opvattingen over wat individuele provincies zelf aan pakketten vaststellen. Dat moge ook duidelijk zijn. Wij reageren op wat het kabinet ons voorlegt.

De **voorzitter**: Dank u wel en daarmee zijn we het einde gekomen van de mondelinge vragen.

Beperkte bespreekstukken

De **voorzitter**: Dan ga ik door naar de bespreking van de beperkte bespreekstukken.

Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

De **voorzitter**: We beginnen met Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant. U heeft hierover al meermaals met elkaar gesproken: in juni vorig jaar een informatieve themabijeenkomst en in september heeft u tijdens een themabijeenkomst input aan het college kunnen meegeven. Met uw input en de resultaten uit het participatietraject is de ontwerpverordening Participatie opgesteld. Over dit voorstel heeft u op 12 juni van dit jaar, tijdens de themabijeenkomst, uitgebreid oordeelsvormend gesproken. U heeft hier met elkaar geadviseerd het als beperkt bespreekstuk te agenderen voor de Statenvergadering. Hierbij is aangegeven dat de overgebleven bespreekpunten voor in de Statenvergadering betreffen: informeren als trede op de participatieladder, ruimte voor maatwerk, aantallen handtekeningen initiatiefvoorstel en de capaciteit voor de uitvoering van de verordening. Over het aantal handtekeningen heeft de gedeputeerde u recent nog een aanvullende memo gestuurd. Een heel traject is er dus aan voorafgegaan. Ik verzoek u allemaal u zo veel mogelijk tot de afgesproken onderwerpen te beperken in de bespreking vandaag. Voor de volledigheid meld ik nog dat we, omdat het een beperkt bespreekstuk is, alleen in één termijn over het voorstel spreken. We starten met de eerste termijn en ik geef graag het woord aan de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, hoe onderbouw je in twee minuten dat wij deze verordening meer dan een gemiste kans vinden? Wat de moeder van alle verordeningen had kunnen zijn, omdat het direct onze inwoners raakt, is verworden tot een no-go-area voor inwoners. Vooruitlopend op deze verordening is de koffiebar in de centrale hal al gesloten. Ja, er staat nog wel 'welkom', maar dat is camouflage. In plaats van de inwoner met open armen tegemoet te treden, is er nu het Handboek Soldaat met een stuk ZHKH, oftewel Zelfhulp & Kameradenhulp – voor de mensen die in het leger hebben gezeten. De titel had dan ook beter kunnen zijn: Help, daar is een inwoner. Om vervolgens terug te vallen op regel 1 uit het handboek: wij komen u informeren. Voorzitter, de tijd is te kort om te vertellen hoe dit vele malen beter had kunnen zijn en daarom sluiten wij ons ook aan bij alle amendementen en moties van de PVV om nog de boel te redden. Rest mij nog slechts één vraag waar uiteraard wij wel graag antwoord op hebben: Kan het college een reflectie geven op de grote kans dat boeren en burgers in beweging komen en gebruik gaan maken van het uitdageringsrecht

om ervoor te zorgen dat de natuur niet verslechtert en daarmee zelf Brabant uit het bestuurlijke slot trekken? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Om maar bij het begin te beginnen: de VVD kan instemmen met de participatieverordening zoals deze nu voorligt. Voor ons gaat participeren wel verder dan deze verordening. Laagdrempelig in contact staan met de inwoners, ondernemers, instellingen en andere bestuurslagen zou van alledag moeten zijn en dus zeker niet alleen omdat de verordening ons dat op onderdelen voorschrijft. We beseffen ook dat participatie een complex fenomeen is. Daarom is het ook zo belangrijk dat aan de voorkant goed duidelijk wordt gemaakt hoeveel invloed het participatietraject heeft op het uiteindelijke product. Een verordening als deze vraagt ook simpelweg tijd om het goed in de vingers te krijgen. Terecht wordt in het Statenvoorstel hier ook een kanttekening bij gemaakt. Voor de VVD is het belangrijk om vooral in de praktijk nu aan de slag te gaan met deze verordening. Het is goed dat er vervolgens een evaluatie plaatsvindt en op basis hiervan pas eventuele wijzigingen worden doorgevoerd. Tot zover in eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel, de heer Heijmans.

...

De **voorzitter**: Kan zomaar gebeuren, hè.

De heer **Heijmans** (SP): Waaruit blijkt, voorzitter, dat ik dus geen inspraak heb wanneer ik aan de beurt ben, helaas. Voorzitter, we hebben een tweetal keren in goede themabijeenkomsten gesproken over deze participatieverordening en de SP-fractie heeft daar twee zaken vooral aan de orde gesteld. Een van die zaken is het aantal benodigde handtekeningen van agenderingsgerechtigden. Het aantal van 5.000, voorzitter, is op geheel Brabant best redelijk, maar denk bijvoorbeeld aan een gebied als Moerdijk, 40.000 inwoners, dan is 5.000 toch wel heel veel, zeker als je het dan over agenderingsgerechtigden hebt, want dan heb je het, denk ik, over 30.000 agenderingsgerechtigden. Maar denk bijvoorbeeld ook aan een gebied en een gebiedsproces als de Oostelijke Langstraat, waarbij ook die 5.000, naar mijn idee, een heel groot aantal is. Voorzitter, wij hebben veel sympathie voor het amendement dat aangekondigd is door het CDA. Dat komt ook omdat de gedeputeerde eigenlijk, nou ik wil niet zeggen, 'uitdaagde', maar toch wel een beetje uitnodigde tot het verlagen van die drempel; in ieder geval liet blijken daar absoluut geen moeite mee te hebben, dus, voorzitter, wij neigen naar steun voor het amendement van het CDA. Ik haal niet zo vaak een dichter aan, voorzitter, maar ik ga nu toch Lucebert citeren, en die schreef in een gedicht: "Alles van waarde is weerloos". Voorzitter, dat is een prachtige uitdrukking, maar hij is helaas ook heel erg waar. In eerste instantie denk je bij 'alles van waarde is weerloos' aan natuur, denk je aan milieu, denk je aan cultuur, maar ik denk daarbij ook aan bijvoorbeeld omwonenden die in een gebiedsproces tegenover een sterk kapitaalkrachtig bedrijf staan dat gigantisch veel kennis kan inhuren. Hoe ga je dan die omwonenden versterken? Hoe belangrijk is het dat omwonenden zich de gelijke voelen van misschien dat kapitaalkrachtige bedrijf?

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, neem ik aan.

De heer **Heijmans** (SP): Ja. Voorzitter, ik wil nog mijn sympathie uitspreken voor de motie van de Partij voor het Dieren, die het met name over Natura... Dat is dus weer die weerloze natuur.

De **voorzitter**: U bent door de tijd heen.

De heer **Heijmans** (SP): Ik neig ernaar om die motie te steunen en ik hoor graag wat de gedeputeerde daarvan vindt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, was het nou maar een volledig bespreekstuk, dan hadden we er tenminste fatsoenlijk over kunnen praten. Voorzitter, het hebben van duidelijke spelregels met betrekking tot participatie is een goede zaak. Het voorliggende voorstel wekt echter zeer de indruk dat dit college geen zin heeft in de wederkerigheid van participatie, betrokkenheid van burgers of van inspraak. Het feit dat informeren als een trede op de participatieladder wordt gepresenteerd, is een gotspe. Informatievoorziening is geen gunst. Het is een recht en een fundamentele basisplicht van overheden, verankerd in onder meer de Woo. Dit opvoeren als een trede op de participatieladder maakt duidelijk dat GS zich van de participatieplicht met een jantje-van-leiden willen afmaken. Een rondje langs de velden leert dat de collega-provincies hier massaal anders instaan. Voor hen is informeren duidelijk geen participatie. Ook het feit dat er erg veel mogelijkheden in de verordening zitten om niet aan participatie te hoeven doen, ook bij het uitdaagrecht, geeft een inkijkje in de houding van dit college. Er is nog geen budget gereserveerd voor participatie. Het lijkt echt alsof GS helemaal geen participatie willen of verwachten. Voor PS is niet duidelijk hoe en wanneer GS nou wel en niet participatie toepassen. Daarom wil de PVV dat in elk Statenvoorstel, behalve de P&C-documenten, een korte participatieparagraaf is opgenomen waarin staat of en hoe het college participatie heeft toegepast of motivatie waarom niet. Tenslotte, en u weet dat hij komt, wij zien graag het referendum als trede op de participatieladder. Voorzitter, voor de bovengenoemde zaken dienen wij vier amendementen en twee moties in. Amendementen op 'meer ruimte voor uitdaagrecht', 'informeren is geen participatie', 'minder uitzonderingen', 'referentie als participatietrede' en moties 'budget reserveren voor participatie' en 'een participatieparagraaf'. Tot zover, voorzitter.

Amendement A18-2026 ingediend door PVV, BBB

Meer ruimte voor het uitdaagrecht

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Besluiten Ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

1) Artikel 2.5 (Uitzonderingen uitdaagrecht) komt te luiden:

"In afwijking van artikel 2.4, tweede lid, vindt geen overheidsparticipatie bij uitdaagrecht plaats indien:

- a. toepassing van het uitdaagrecht in strijd is met een dwingend verbod in een andere wet;
- b. het taken betreft die zich vanwege acute spoedeisendheid en direct gevaar voor de openbare veiligheid of gezondheid niet lenen voor overdracht;
- c. het om interne aangelegenheden van de provincie gaat."

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

John Frenken
BBB Brabant

Toelichting:

De overige uitzonderingen (lopende trajecten, kwetsbare groepen, hogere regelgeving, lopende overeenkomsten, begroting etc.) worden geschrapt. Deze geven het college te veel ruimte om burgerinitiatieven te blokkeren.

Waar echte knelpunten ontstaan, biedt de hardheidsclausule (artikel 4.1) nog voldoende bescherming.

Amendement A19-2026 ingediend door PVV, JA21, BBB

Informeren is een basisrecht, en dus geen participatietrede

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Besluiten Ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

A) Artikel 1.4 (Vormen inwonersparticipatie) wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

"inwonersparticipatie kan plaatsvinden in de volgende vormen:

- a. raadplegen;
- b. adviseren;
- c. coproduceren; of
- d. meebeslissen."

2. Het tweede lid komt te luiden:

"Bij raadplegen als bedoeld in het eerste lid, onder a, ... (verder ongewijzigd)."

B) Artikel 1.5 (Keuze participatievorm en participatieaanpak) wordt als volgt gewijzigd:

In het tweede lid wordt "Indien de participatie plaatsvindt in een andere vorm dan informeren als bedoeld in artikel 1.4, onder a," vervangen door:

"Bij iedere vorm van participatie".

C) Artikel 1.6 (Verslag van de participatie) wordt als volgt gewijzigd:

In het eerste lid wordt "Indien de participatie verder gaat dan de vorm informeren als bedoeld in artikel 1.4, onder a," vervangen door:

"Bij iedere vorm van participatie".

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

Willem Rutjens
Ja21 Brabant

John Frenken
BBB Brabant

Toelichting:

Het recht op informatie is een bast echt, in meerdere wetten -waaronder de WOO- vastgelegd. Informeren is daarmee een reguliere wettelijke taak voor de provincie: Voordat enige vorm van participatie start en gedurende het participatieproces, hoort de provincie zorg te dragen voor volledige, tijdige en begrijpelijke informatievoorziening aan de Brabander.

Het bestempelen van 'informeren' als een vorm van participatie kent dan ook diverse (wettelijk en beleidsmatig) ongewenste effecten en bezwaren:

- *Het wettelijke recht op informatie wordt hiermee in wezen gedevalueerd tot een 'gunst';*
- *Participatie wordt gekenmerkt door wederzijdsheid (dat is hoe de wetgever het heeft bedoeld), informatie voldoet daar niet aan;*
- *Informeren bestempelen als participeren schept onduidelijkheid over of en hoe aan de wettelijke plichten m.b.t. informeren is voldaan;*
- *Informeren bestempelen als participeren maakt het participeren in feite 'participeren voor de Bühne'.*

Met dit amendement wordt duidelijk gemaakt: informatievoorziening (als basisplicht) is het startpunt voor participatie, en geen trede op de participatieladder.

Zo voorkomen we schijnparticipatie, en maken we met de verordening duidelijk dat participatie in onze provincie niet alleen voor de Bühne is.

Amendement A20-2026 ingediend door PVV, JA21, BBB

Minder uitzonderingsmogelijkheden voor participatie

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli, ter bespreking van
Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Besluiten Ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

1) Artikel 1.3 (Uitzonderingen inwonersparticipatie) wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

"In afwijking van artikel 1.2 vindt geen inwonersparticipatie plaats indien:

- a. inwonersparticipatie bij of krachtens wettelijk voorschrift uitgesloten is;
- b. bij of krachtens wettelijk voorschrift reeds een ander specifiek participatieproces is voorgeschreven;
- c. het om interne aangelegenheden van de provincie gaat."

2. Het tweede lid komt te luiden:

"In afwijking van artikel 1.2 kunnen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning uitsluitend besluiten dat geen inwonersparticipatie plaatsvindt indien:

- a. de besluitvorming over provinciaal beleid zodanig spoedeisend is dat participatie redelijkerwijs niet mogelijk is;
- b. sprake is van uitvoering van hogere regelgeving waarbij Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten of de Commissaris van de Koning geen enkele beleidsvrijheid hebben."

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

Willem Rutjens
JA21 Brabant

John Frenken
BBB Brabant

Toelichting:

Dit amendement schrapt een aantal uitzonderingsmogelijkheden om participatie te ontwijken. Deze uitzonderingen maken de verordening tandeloos.

Door ze te schrappen wordt het provinciebestuur gedwongen om écht te investeren in participatie, ook als dat soms ongemakkelijk is.

Uiteraard blijft er ruimte voor echte spoed en dwingende wetgeving.

Amendement A21-2026 ingediend door PVV, JA21, BBB

Serieuze participatie verdient een referendum

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Besluiten Ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

A) Artikel 1.4 (Vormen inwonersparticipatie) wordt als volgt gewijzigd:

Het eerste lid komt te luiden:

"1. Inwonersparticipatie kan plaatsvinden in de volgende vormen:

- a. informeren;
- b. raadplegen;
- c. adviseren;
- d. coproduceren;
- e. meebeslissen;
- f. het houden van een referendum."

B) Na § 3 Inwonersvoorstel wordt een nieuwe paragraaf ingevoegd:

§ 4 Referendum

Artikel 4.1 Begripsbepalingen

In deze paragraaf en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

kiesgerechtigden: ingezetenen van de Provincie Noord-Brabant die krachtens de Kieswet kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van leden van Provinciale Staten;
raadgevend referendum: referendum op initiatief van kiesgerechtigden;
raadplegend referendum: referendum op initiatief van leden van Provinciale Staten.

Artikel 4.2 Voorwerp van referendum

1. Een referendum kan worden gehouden over een ontwerpbesluit dat aan Provinciale Staten ter vaststelling wordt voorgelegd en grote maatschappelijke, economische, milieu-hygiënische, organisatorische of ruimtelijke gevolgen heeft voor de provincie Noord-Brabant of haar inwoners, dan wel voor één of meer specifieke COROP-regio's van de provincie Noord-Brabant respectievelijk haar inwoners.
2. Géén referendum kan worden gehouden over een besluit als bedoeld in het eerste lid:
 - a. dat strekt tot uitvoering van verdragen of besluiten van volkenrechtelijke organisaties;
 - b. dat strekt tot uitvoering van besluiten van het Rijk;
 - c. dat strekt tot uitvoering van een wet of besluit voor zover die wet of dat besluit strekt tot uitvoering van verdragen of besluiten van volkenrechtelijke organisaties;
 - d. waar Provinciale Staten bij het nemen van het besluit geen ruimte hebben voor het maken van keuzes van beleidsinhoudelijke aard;
 - e. dat uitsluitend strekt tot intrekking van een besluit naar aanleiding van een daarover gehouden referendum;
 - f. dat uitsluitend betrekking heeft op de rechtspositie van ambtsdragers of gewezen ambtsdragers als zodanig, dan wel hun nagelaten betrekkingen of rechthebbenden;
 - g. dat uitsluitend betrekking heeft op de provinciale belastingen krachtens hoofdstuk XV van de Provinciewet of belastingen krachtens andere wetten dan de Provinciewet;
 - h. waarover reeds een referendum is gehouden of de mogelijkheid van inspraak, al dan niet op grond van de Inspraakverordening Provincie Noord-Brabant 1995, is geboden;
 - i. dat strekt tot vaststelling of wijziging van de provinciale begroting en de provinciale rekening. Uitzonderd van deze bepaling zijn beslispunten in een ontwerpbesluit bij een P&C-document over nieuw (kaderstellend) beleid;
 - j. dat betrekking heeft op de organisatie van het provinciale apparaat, en waarover de reglementair de instemming van de Ondernemingsraad vereist is;
 - k. waarin Provinciale Staten beslissen op bezwaar of beroep.

Artikel 4.3 Doelstelling referendum

Door middel van een referendum kunnen burgers richting geven aan de besluitvorming door Provinciale Staten.

Artikel 4.4 Nadere regels

Gedeputeerde Staten kunnen nadere regels vaststellen met betrekking tot de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan een besluit als bedoeld in de artikelen 6 en 8.

Artikel 4.5 indienen van het verzoek tot houden van een raadgevend referendum

1. Iedere kiesgerechtigde kan bij Provinciale Staten een verzoek tot het houden van een raadgevend referendum indienen.
2. Het verzoek, bedoeld in het eerste lid, dient te voldoen aan de volgende vereisten:
 - a. het verzoek wordt schriftelijk ingediend;
 - b. het verzoek wordt bij Provinciale Staten ingediend uiterlijk een week voor ofwel een vergadering ter beeldvormende of oordeelsvormende voorbereiding van een vergadering van Provinciale

Staten (een en ander conform de werkwijze uit het vigerende Reglement van Orde van Provinciale Staten) ofwel een vergadering van Provinciale Staten waarin het ontwerpbesluit dat onderwerp is van referendum is geagendeerd;

- c. het verzoek bevat tenminste:
 - 1°. een aanduiding van het besluit van Provinciale Staten waar het verzoek op is gericht;
 - 2°. een aanduiding van de in het referendum betrokken regio's;
 - 3°. een handtekening van elke verzoeker, met een opgave van diens naam, adres, leeftijd, woonplaats.
- d. het verzoek wordt ondersteund door tenminste driekwart procent (0,75%) van de kiesgerechtigden van de laatstgehouden verkiezing van de leden van Provinciale Staten uit de Provincie Noord-Brabant of uit de COROP-regio's waar het referendumverzoek betrekking op heeft.

Voor het indienen van het verzoek stellen Gedeputeerde Staten een formulier vast.

Artikel 4.6 Beslissing op het verzoek tot het houden van een raadgevend referendum

- 1. Provinciale Staten besluiten tot het houden van een raadgevend referendum indien is voldaan aan de artikelen 4.2 en 4.5.
- 2. Tegelijk met het besluit, bedoeld in het eerste lid, besluiten Provinciale Staten tot het aanhouden van hun besluitvorming over het ontwerpbesluit dat voorwerp is van het referendum.
- 3. Provinciale Staten besluiten op het verzoek tot het houden van een raadgevend referendum:
 - a. indien het een ontwerpbesluit betreft dat was geagendeerd voor een beeldvormende of oordeelsvormende vergadering: in de eerstvolgende vergadering van Provinciale Staten;
 - b. indien het betreft een ontwerpbesluit dat is geagendeerd voor de vergadering van Provinciale Staten: in de vergadering van Provinciale Staten waarop het onderwerp dat voorwerp is van het referendum staat geagendeerd.
- 4. Provinciale Staten kunnen de beslissing, bedoeld in het eerste lid, eenmaal verdagen tot de eerstvolgende vergadering.
- 5. Het besluit, bedoeld in het eerste lid, wordt binnen zeven dagen na de vergadering van Provinciale Staten bekend gemaakt door plaatsing in het Provinciaal blad.

Artikel 4.7 Indienen van het verzoek tot het houden van een raadplegend referendum

- 1. Ieder lid van Provinciale Staten kan bij Provinciale Staten een verzoek tot het houden van een raadplegend referendum indienen.
- 2. Het verzoek, bedoeld in het eerste lid, dient te voldoen aan de volgende vereisten:
 - a. het verzoek wordt schriftelijk ingediend;
 - b. het verzoek wordt bij Provinciale Staten ingediend uiterlijk een week vóór ofwel een vergadering ter beeldvormende of oordeelsvormende voorbereiding van een vergadering van Provinciale Staten (een en ander conform de werkwijze uit het vigerende Reglement van Orde van Provinciale Staten) ofwel een vergadering van Provinciale Staten waarin het ontwerpbesluit dat onderwerp is van referendum staat geagendeerd,
- c. het verzoek bevat tenminste:
 - 1°. een aanduiding van het besluit van Provinciale Staten waar het verzoek op is gericht;
 - 2°. een aanduiding van de in het referendum betrokken regio's;
 - 3°. een handtekening van elke verzoeker;
- d. het verzoek wordt ondersteund door tenminste een vijfde van het aantal leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant.

Artikel 4.8 Beslissing op het verzoek tot het houden van een raadplegend referendum

- 1. Provinciale Staten besluiten tot het houden van een raadplegend referendum indien voldaan is aan de artikelen 4.2 en 4.7.

2. Tegelijk met het besluit, bedoeld in het eerste lid, besluiten Provinciale Staten tot het aanhouden van hun besluitvorming over het voorwerp van referendum.
3. Provinciale Staten besluiten tot het houden van een raadplegend referendum in de vergadering van Provinciale Staten waarop het voorwerp van referendum staat geagendeerd.
4. Provinciale Staten kunnen het besluit, bedoeld in het eerste lid, eenmaal verdagen tot de eerstvolgende vergadering.
5. Het besluit, bedoeld in het eerste lid, wordt binnen zeven dagen na de vergadering van Provinciale Staten bekend gemaakt door plaatsing in het Provinciaal blad.

Artikel 4.9 Vaststellen datum referendum

1. Gedeputeerde Staten stellen uiterlijk acht weken na het besluit om een referendum te houden de dag dan wel de periode vast waarop het referendum wordt gehouden, met dien verstande dat het referendum niet later plaatsvindt dan uiterlijk zes maanden na de dag waarop Provinciale Staten besloten hebben tot het houden van een referendum.
2. Er kunnen meerdere referenda op dezelfde dag dan wel in dezelfde periode worden gehouden.
3. Gedeputeerde Staten stellen indien mogelijk de datum voor het houden van het referendum zodanig vast dat deze gelijktijdig plaatsvindt met verkiezingen voor de gemeenteraad, Provinciale Staten, de Tweede Kamer der Staten-Generaal of het Europees Parlement.
4. Gedeputeerde Staten mogen de termijn van zes maanden, genoemd in het eerste lid, overschrijden indien binnen twee maanden na afloop van die termijn algemene verkiezingen worden gehouden en het referendum hiermee kan worden gecombineerd.

Artikel 4.10 Vraagstelling

1. Provinciale Staten stellen de vraagstelling en antwoordcategorieën vast.
2. Provinciale Staten dragen bij het formuleren van de vraagstelling, bedoeld in het eerste lid, zorg dat de strekking daarvan overeenkomt met de vraagstelling die is opgenomen in het verzoek om een referendum.

Artikel 4.11 Uitvoering

1. Gedeputeerde Staten zijn belast met de organisatie en uitvoering van het referendum.
2. Gedeputeerde Staten zijn tevens belast met het zorgdragen voor een neutrale informatievoorziening.

Artikel 4.12 De stemming

1. Kiesgerechtigd voor het referendum zijn degenen die op de dag van het referendum, dan wel de eerste dag van de periode waarin het referendum wordt gehouden, volgens de Kieswet kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van Provinciale Staten.
2. Tenminste tien dagen voor de dag van het referendum, dan wel voor de eerste dag van de periode waarin het referendum wordt gehouden, ontvangt elke kiesgerechtigde van Gedeputeerde Staten een stempas of stembiljet.
3. Op de stempas of het stembiljet wordt een volgnummer vermeld.
4. Gedeputeerde Staten stellen vast op welke wijze er wordt gestemd.
5. De wijze van stemmen wordt zo gekozen dat gewaarborgd is
 - a. dat iedere kiesgerechtigde in de gelegenheid is zijn stem uit te brengen;
 - b. dat bij het uitbrengen van de stem de identiteit van de kiesgerechtigde kan worden vastgesteld.
6. De bepalingen van de Kieswet zijn van overeenkomstige toepassing voor zover hiervan niet bij deze verordening wordt afgeweken.

Artikel 4.13 De geldigheid van de uitslag

1. Gedeputeerde Staten delen Provinciale Staten zo spoedig mogelijk de uitslag van de stemming mee.
2. Provinciale Staten stellen de uitslag van het referendum binnen één week na stemming vast.

3. Van een geldige uitslag is sprake indien minimaal 25% van de voor stemming opgeroepen kiesgerechtigden zijn of haar stem heeft uitgebracht.
4. De uitslag, bedoeld in het tweede lid, wordt binnen zeven dagen na de vergadering van Provinciale Staten bekend gemaakt door plaatsing in het Provinciaal Blad.

Artikel 4.14 De besluitvorming naar aanleiding van de uitslag

Provinciale Staten besluiten uiterlijk binnen zes weken na de dag van het referendum over het voornemen tot besluit of project in de ontwerpfase dat onderwerp was van het referendum.

C) De huidige § 4 Slotbepalingen wordt § 5 Slotbepalingen.

Alle verwijzingen in de verordening naar de slotbepalingen worden dienovereenkomstig aangepast.

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

Willem Rutjens
Ja21 Brabant

John Frenken
BBB Brabant

Toelichting:

Met dit amendement wordt het referendum geïntroduceerd als volwaardig participatie-instrument in de Verordening participatie Noord-Brabant. Dit past volledig in de lijn van meer ruimte voor de burger. Directe democratie via referenda is een krachtig en legitiem instrument om de stem van de Brabantse burger daadwerkelijk te laten horen bij belangrijke provinciale beslissingen. Het toevoegen van het referendum maakt de participatieverordening compleet en sluit aan bij de wens van veel Brabanders voor meer zeggenschap.

Motie M96-2026 ingediend door PVV, BBB

Budget voor participatie

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Constateernde dat:

- Er bij dit Statenvoorstel niet vooraf al een concreet budget is gereserveerd voor participatie;

Overwegende dat:

- Het organiseren van serieuze participatie, het Initiatievenloket, referenda, verslagen en het uitdaagrecht structureel geld, capaciteit en expertise kost;
- Goede participatie niet gratis is en anders een papieren tijger dreigt te worden;
- Het niet wenselijk is dat participatie telkens ad-hoc uit andere budgetten moet worden getrokken of later "bekeken wordt";

Verzoeken GS:

- In de provinciale begroting voor 2027 en de meerjarenraming een structureel budget op te nemen voor de uitvoering van de Verordening participatie Noord-Brabant;
- Dit budget in ieder geval te bestemmen voor:
 - De organisatie en ondersteuning van participatietrajecten;
 - Het Initiatievenloket overheidsparticipatie;
 - De afhandeling en begeleiding van uitdaagrecht-verzoeken;
 - Communicatie en verslaglegging;
- PS bij de vaststelling van de begroting 2027 te informeren over de minimale benodigde middelen om de verordening goed uit te kunnen voeren;
- Bij de behandeling van de begroting 2027 een duidelijk voorstel te doen voor de omvang van dit budget en dit structureel te verankeren;

en gaat over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

John Frenken
BBB Brabant

Motie M97-2026 ingediend door PVV, BBB

Participatieparagraaf in Statenvoorstellen

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

Constateernde dat:

- In de participatieverordening wordt vastgelegd hoe inwoners en andere belanghebbenden worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid, maar dat er nog geen directe koppeling wordt gelegd met Statenvoorstellen, waarin nieuw beleid juist wordt vastgesteld;

Overwegende dat:

- Inwonersparticipatie een belangrijk onderdeel is van de provinciale beleidsvoorbereiding;
- Het voor PS en de buitenwereld nu vaak onduidelijk is of, hoe en in welke mate participatie heeft plaatsgevonden bij een Statenvoorstel;
- Een vaste 'participatieparagraaf' zorgt voor meer transparantie, consistentie en verantwoording over hoe de mening van Brabanders is betrokken;

Verzoeken GS:

- Voortaan bij ieder Statenvoorstel een vaste paragraaf 'Participatie' op te nemen;
- In deze paragraaf in ieder geval inzicht te geven in:
 - Welke vormen van participatie hebben plaatsgevonden (of motivatie waarom dit niet is gebeurd);
 - Welke groepen ingezetenen en belanghebbenden zijn betrokken;
 - Hoe de inbreng van deelnemers is afgewogen en verwerkt in het voorstel;
 - Indien participatie achterwege is gebleven, een motivering op basis van de Verordening participatie Noord-Brabant;

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

John Frenken
BBB Brabant

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van der Kammen. Ik ga naar mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Voorzitter, D66 staat voor moderne participatie en dat vraagt om maatwerk. Wij vinden het belangrijk dat Brabanders en organisaties vroeg betrokken worden bij plannen en besluiten. Moderne participatie betekent de juiste mensen aan tafel op het juiste moment. Daarom zijn we tevreden met het accent op jongerenparticipatie. Ook wordt de inzet van een burgerberaad mogelijk en we zien dan ook graag dat dit wordt ingezet. Participatie is geen wondermiddel en niet ieders wens kan worden uitgevoerd, maar door met elkaar in gesprek te gaan krijgen inwoners, gedeputeerden, Statenleden, ambtenaren meer begrip voor elkaar en zien elkaars zorgen, ideeën en nieuwe kansen en beter inzicht in wie waarvoor aan de lat staat. Zo komen we samen tot betere besluiten die aansluiten bij de praktijk en op meer draagvlak kunnen rekenen. D66 beseft ook dat we samen met GS, de ambtelijke organisatie en inwoners een leerproces ingaan en daarom zullen we de inzet van de participatie in de toekomst aandachtig volgen met betrekking tot het goed verbinden met de inbreng van inwoners, het zorgvuldig organiseren van participatietrajecten en het investeren in kennis van participatievaardigheden en daarom is het goed dat er in 2028 al geëvalueerd wordt. Kortom: D66 stemt in met de verordening zoals die nu voorligt.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ja, voor deze participatieverordening is interessant genoeg natuurlijk ook een participatietraject gevolgd en ik ben zo benieuwd hoe D66 reflecteert op of dit ook een moderne manier is om de inwoners te betrekken. Namelijk in het publieke spoor zijn 134 mensen gevraagd en 355 op straat. Extern zijn vooral maatschappelijke organisaties, bedrijven en medeoverheden gevraagd in rondetafelgesprekken en van de provincietoren maar liefst 25 mensen. Dus als je kijkt is op 2,5 miljoen Brabanders een paar honderd mensen op straat iets gevraagd en van de provincietoren maar liefst 25 mensen. Met name, kunt u ook reflect... Pardon. Kan de D66-partij ook reflecteren op in hoeverre de burgers dus daadwerkelijk hebben geparticipeerd?

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Nou, als ik daarnaar kijk... We hebben hier vooral gekeken: er ligt nu een verordening en die heb je gewoon nodig om je participatie heel goed op orde te houden. Wij vinden dat het traject van voorbereiding voldoende is geweest en daarom kunnen we ook instemmen met deze verordening. Je kunt het altijd over aantallen hebben, maar het gaat ook over kwaliteit, de brede variatie en dat er een verordening ligt die volgens ons helpt om dit goed te gaan doen en we gaan een leertraject in, zoals ik al zei.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, misschien dan toch nog over de kwantiteit en over de brede participatie. Dus de kwantiteit, een paar honderd mensen op straat, die is blijkbaar voldoende. Misschien nog even duidelijk antwoord 'ja' of 'nee'. En ten tweede: de verhouding, een paar honderd mensen op straat van de 2,5 miljoen Brabanders of 25 provinciale medewerkers, nou ja, van... Ik weet niet hoeveel er hier werken, maar in ieder geval is het percentage een stuk hoger dan bij de gewone andere Brabanders.

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik herhaal mijn antwoord: voor ons is het voldoende.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ben eigenlijk heel erg benieuwd hoe de collega van D66 aankijkt tegen informeren op de participatieladder. Want ja, informeren, wij zijn hier in Brabant de enige die eigenlijk zegt: nou informeren, dat vinden wij wel participatie. Hoe kijkt de collega van D66 daar tegenaan?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik had deze vraag verwacht, want we zaten natuurlijk ook in de themabijeenkomst daar in gesprek over met elkaar. Als je kijkt naar informeren, het is een basisvoorwaarde. Dat onderstrepen wij ook. We hebben ook in de themabijeenkomst gezegd dat trede nul voor ons ook een goede omschrijving was geweest. Tegelijkertijd is het zo dat je pas kunt meedenken en meebeslissen op het moment dat je heel goed geïnformeerd bent en dat door het op deze manier opnemen in de verordening je ook zorgt dat dat informeren een belangrijke stap is in het traject van de participatie en daarom hebben wij gezegd dat wij toch de verordening steunen zoals die er nu ligt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, nu is informeren al in diverse wetgeving heel goed verankerd, onder meer de Wet open overheid die de overheden verplicht om zowel actief als passief aan informatievoorziening te doen. Nu zou je eigenlijk kunnen zeggen dat met die wetten feitelijk nu een loopje wordt genomen, want ja, als je nu informatie als een soort gunst in een participatieverordening gaat verankeren, dan ben je toch eigenlijk het begrip informeren nogal aan het devalueren, nietwaar?

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Nou, ik vind niet dat er een loopje wordt genomen met welke wet dan ook. Wij vinden informeren zo belangrijk dat je dat gerust goed kunt onderstrepen in een verordening, waardoor je juist gaat zorgen dat dat informeren zo goed mogelijk vorm krijgt, omdat ook informeren op heel veel verschillende manieren kan en dat het ook goed is om heel goed naar die kwaliteit van het informeren te kunnen kijken. Dus daar gaan we ook zeker naar kijken bij de evaluatie in 2028.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, nou de verordening gaat over participeren. Informeren hebben we al lang en breed geregeld in deze provincie. Zoals ik al zei: de Wet open overheid bijvoorbeeld. Door informatie nu op te nemen als gunst/als trede in de participatieladder krijgt participatie feitelijk helemaal geen ruimte, want het college kan zich met informeren gewoon ervan afmaken. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik denk... U zegt een gunst. Hier ligt een verordening waarmee wij juist het college in de hele brede zin van participeren ook kunnen gaan controleren. Hoe werkt dat en is dit goed toegepast? Ik zie het niet als gunst, maar ik zie het gewoon als iets wat we gewoon fatsoenlijk moeten doen als provincie en ik heb er ook vertrouwen in dat dit op gaat leveren, omdat gewoon vanaf nu hiermee heel breed participatie ingezet kan worden. En ik verwacht... Dat doen we nu ook al niet, hè, kijk naar het hele Energieperspectief 2050. Daar is ook gewoon een goede participatie opgezet. Welk belang heeft een provincie in godshemelsnaam bij niet fatsoenlijk participeren?

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank je wel, voorzitter. Het CDA is blij dat er aandacht besteed gaat worden aan participatie. In de bestuursrapportage was te lezen dat 14% van de Brabanders de provincie als een slagvaardig instituut beoordeelt. Minder dan een derde van onze Brabanders is tevreden over het functioneren van de provincie. Ook wordt meer dan een derde van de bezwaarschriften niet tijdig afgewikkeld. Wij als CDA willen daarmee zeggen dat je kunt participeren tot je een ons weegt, maar dat je wel je afspraken moet nakomen. Dat wringt in deze verordening, voorzitter. Er moet veel meer gewerkt worden met deadlines, zoals wij al eerder hebben aangegeven. Wanneer kunnen mensen iets verwachten en binnen welke tijd krijgt men een reactie? Dit zou, wat betreft het CDA, toegevoegd dienen te worden aan deze verordening. Tijdens de themabijeenkomst gaven GS aan dat het maatwerk moet zijn. Echter, een inwoner van Brabant heeft niet dagelijks te maken met het instituut provincie, dus hij wil weten wat en wanneer hij reacties kan verwachten. Het tweede punt dat het CDA nog wil aanhalen is dat bij ieder voorstel dat bij PS komt, een participatiehoofdstuk toegevoegd gaat worden. Dus hoe is dit aangepakt en wie hebben er meegedaan en wat heeft dit aan aanpassingen in het voorstel gegeven? Hiermee steunen wij het amendement van de PVV. Als laatste punt willen wij inbrengen het aantal mensen dat mee moet doen. Het CDA wil dit op 1.500 zetten. Nu staat dit op 5.000 handtekeningen. Er zijn in Brabant 200 kleine kernen waar minder dan 5.000 mensen wonen. De SP gaf ook een treffend voorbeeld van Moerdijk met 1.100 woningen in het dorp zelf. Deze moeten dezelfde rechten hebben als de mensen in grote steden. Dus wij zouden dit graag aanpassen. Hiervoor hebben wij een amendement opgesteld dat wij met de BBB, JA21, 50PLUS

willen gaan indienen. We hebben geen angst dat dit tot massaal ingediende reacties gaat leiden. Dit is ook gebleken de laatste jaren. Er zijn nagenoeg geen participatie-initiatieven op dit niveau ingediend. Laten we voor dit soort aanpassingen de provincie dichter bij de inwoners betrekken. En dan zagen wij de antwoorden of de aanvullende informatie van de gedeputeerde over die 5.000 handtekeningen, ja, en toen dachten wij: dat ondersteunde alleen maar verder dat die norm naar beneden gebracht moet worden.

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, hè?

De heer **Buiks** (CDA): Ja, ik ben aan het afronden, ja. Heeft u mijn tekst? Ja, u kent de tekst natuurlijk, ja. Omdat een aantal van 5.000... Ik citeer uit het werk van onze gedeputeerde: "Omdat een aantal van 5.000 handtekeningen erop kan wijzen dat een kwestie en breder leeft en er aanzienlijk moeite is gedaan steun te vergaren en de voorkeursdrempel benadert, dient deze norm gehandhaafd te blijven." Nou, voorzitter, door dit soort teksten worden wij niet warm of koud dat we dan die aantallen niet aan moeten passen. Dat stimuleert juist om het wel te doen. Tot zover.

De **voorzitter**: De heer Rutjens, die geeft u nog de mogelijkheid om iets langer te praten.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat ligt aan mijn vraag, voorzitter, maar wie weet. We hoorden net de afgevaardigde van D66 zeggen dat een paar honderd mensen op straat vragen naar wat ze ervan vinden – 134 een online vragenlijst, 355 op straat – voldoende is, dat dat voldoende participatie is. Dus ik vraag me af of het CDA, net als ik, ook zo hoopt op de steun van D66 om de grens van 5.000 naar 1.500 te leggen, vraag 1. En vraag 2: Moeten we dan eigenlijk niet nog veel verder naar beneden? Want een paar honderd mensen laten participeren is immers meer dan genoeg volgens een coalitiepartij.

De heer **Buiks** (CDA): Op uw eerste vraag hopen wij ook natuurlijk dat D66 dezelfde lijn volgt, mijnheer Rutjens. Dat is, denk ik, niet zo'n heel onverwacht antwoord dat ik u geef. En de tweede vraag: Ja, wij vinden die 1.500 in ieder geval een norm om vooralsnog mee te starten. Mocht blijken dat dat... Maar vooral voor de kleine kernen moet deze haalbaar zijn. Ik zei daarstraks: de SP gaf ook het verhaal Moerdijk aan, waar momenteel toch, volgens mij, best wel een ontwikkeling is. Dan is het best wel handig om zo'n norm van 5.000... Want die wordt daar gewoon niet gehaald als die mensen iets willen agenderen. Ik wil vooralsnog kiezen voor 1.500. Daarvoor heb ik het amendement gemaakt. Blij dat u dat ook mede heeft ingediend en we gaan eens kijken hoe de ontwikkeling daarmee verder gaat.

De heer **Rutjens** (JA21): En als vervolg. Ergens moet je een getal hebben, dat begrijp ik natuurlijk, maar ik maak me zo ontzettend veel zorgen dat 1.500 voor met name een aantal kleine kernen – en zeker ook als we kijken naar Moerdijk, want er wonen maar, wat is het, in het dorp Moerdijk zelf maar een paar honderd mensen – of dat dan nog niet steeds te veel is, of we niet een soort relatieve norm zouden moeten hebben. Dat is niet het amendement dat we samen hebben ingediend, maar wellicht is dat iets ter overweging als we dit gaan evalueren.

De heer **Buiks** (CDA): Dat is precies wat ik wil zeggen. Laten we het evalueren en kijken of het juiste getal gekozen is. Maar in ieder geval een aanzienlijk lager getal dan nu voorgesteld wordt door GS.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, het is een uitstekend voorstel om inderdaad het aantal benodigde handtekeningen te verlagen en indien mogelijk zouden wij dit ook graag willen steunen en indien mogelijk mee indienen.

De heer **Buiks** (CDA): Nou, dat lijkt me zeer zinvol. Dank u wel voor uw steun, mevrouw Van der Kammen. Dat moeten we vaker doen.

De **voorzitter**: Dank u wel, dat was het, hè.

De heer **Buiks** (CDA): U ook.

De **voorzitter**: Goed, de heer Lauwen. Oh, ik zie toch nog een interruptie. Op de valreep. Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, het is toch een interessante discussie als je kijkt naar het aantal stemmen, want u gaat een voorstel doen voor een drempel van 1.500 stemmen, maar waar staan we nu eigenlijk voor hier in de Staten? Gaan we op het niveau van een voorziening in een dorp, wat meestal op het niveau gewoon van gemeenten ligt, hier onderwerpen laten agenderen? Of willen we hier onderwerpen geagendeerd hebben die spelen voor veel mensen in Brabant en waar je dus ook... waar wij eigenlijk met z'n allen voor aan de lat staan, voor de grotere ontwikkelingen zeg maar? Moerdijk is een goed voorbeeld. Dat is veel en veel groter dan alleen Moerdijk zelf. Dus als je dat wil agenderen, zou je toch echt wel meer moeten krijgen dan de stemmen van de mensen uit Moerdijk. Hoe kijkt u daar tegenaan?

De **voorzitter**: Gaat uw gang, mijnheer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): U maakt er een meerkeuzevraag van, want u noemt 'variant A en B'. Dan kies ik voor A. Dus laat dat duidelijk zijn: ik kies uw A-variant. Ja, ik vind het erg onlogisch wat u zegt, want Moerdijk is juist de kern Moerdijk/de inwoners van Moerdijk, want u pakt dat als voorbeeld, dat zijn er gewoon veruit minder dan 5.000 en dan zegt u eigenlijk: ja ga maar in West-Brabant collecteren voor handtekeningen want anders lukt het niet. Blijf nu toch alstublieft oog houden voor die kleine kernen en dat die ook zeggenschap krijgen. Dat u bang bent dat er een keer een groep van een kleine kern een initiatief indient voor een gemeenschapshuis, wat u voelt, is dat dan toch prima dat die eens een keer dit gaan doen? Dan houden we daar oog voor. Het onderstreept nogmaals dat u dit beter kunt steunen.

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik begrijp dat u er dus voor kiest om vooral voor kleine kernen te gaan staan en niet voor de grote ontwikkelingen die wij nodig hebben om Brabant verder te brengen naar de toekomst. Dat begrijp ik.

De heer **Buiks** (CDA): Nee, ja. Dan begrijpt u het niet goed, want ik bedoel te zeggen: wij zijn er voor alle Brabanders en niet alleen voor de grote steden die u daarmee wil bevoordelen ten opzichte van die kleine kernen. Dus u heeft het niet goed begrepen.

De **voorzitter**: Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Ja, dank u wel. Ik heb even zitten twijfelen om wel of niet nog een interruptie te doen, maar het debat gaat nu een kant op dat ik hem toch pak. Ik hoor nu wederom een voorbeeld van Moerdijk. Moerdijk: alles wat daar speelt, staat op onze agenda, dus komt niet in aanmerking voor een inwonersvoorstel. Ook in de participatieverordening staat dat als er een andere bestuurslaag eerder aan de orde is, dat die dit op moet pakken, dat dat ook niet op onze agenda staat. Daarnaast is een inwonersinitiatief echt een stevig instrument. Het wordt op onze agenda gezet. De griffie gaat ermee aan de slag om met een Statenvoorstel te komen. Ik vraag me echt af: u zet het nu weg als ware het dat er partijen zijn die alleen maar voor de grote steden zijn of partijen die alleen maar voor het kleine zijn, voor de kernen zijn, of dat wij daartegen zouden zijn. Ja, op basis van de participatieverordening denk ik dat u argumenten aanhaalt die daar niet toe doen, die dat niet ondersteunen. Dus ik ben heel erg benieuwd wat uw reflectie daarop is.

De **voorzitter**: Mijnheer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Ja, daar ben ik het natuurlijk niet mee eens. Kijk, u bent voor de grote steden. Dat mag en dat vind ik prima. Maar wij zijn juist voor alle Brabanders en u komt nou met dat voorbeeld van Moerdijk. U gaat heel die ladder af, zodat u kunt voorkomen dat die inwoners zelf ook iets te zeggen hebben. Geef die mensen nou zelf eens een instrument waardoor ze ook hier iets op de agenda kunnen krijgen in plaats van bestuurslagen die dat moeten doen en andere mensen die dat moeten doen. Geef die mensen een stem. Zorg dat die zeggenschap krijgen, in plaats van dit soort argumenten. Tot zover.

De **voorzitter**: Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Ja, voorzitter, het CDA doet wederom een aanname dat wij alleen maar voor de grote steden zijn. Nou, verre van dat. Wij zijn er voor alle 2,5 miljoen Brabanders, waar ze ook wonen. Waar het echt misgaat vanuit ons perspectief, is dat u eigenlijk vanuit ons idee niet goed begrijpt wat dat inwonersvoorstel echt is. Het gaat erom om voorstellen op de agenda te zetten die aan bevoegd gezag provincie zijn, om dan met een mooi voorstel te komen. Dus alles wat lokaal is, wat ook echt alleen maar een kleine kern zal zijn, dat betreft gewoon ook het gemeentelijk domein. Daar hebben wij als provincie niets over te vinden. Sterker nog: daar moeten we heel ver bij wegblijven. Op het moment dat er hele mooie voorstellen komen met een brede dekking, die wij nog niet eerder of niet twee jaar lang op de agenda hebben gehad, zijn wij als eerste de partij die dat gaat steunen en gelukkig ook in de memo die de gedeputeerde schreef, zijn er heel veel mooie andere manieren om met ons in contact te komen en wij dagen ook alle kleine kernen uit die zich niet gehoord voelen om vooral bij ons op de agenda te komen.

De **voorzitter**: Uw punt is helder, denk ik. Het is een interruptie. Mijnheer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Ik dacht dat ik een college aan het volgen was, want ik zat te wachten op de vraag die ik kon krijgen. Ja, ik ben het absoluut niet met u eens, want ik vind gewoon dat alle inwoners van Brabant de ruimte moeten krijgen, in een kleiner aantal, om hier iets op de agenda te krijgen. Daar kunt u heel veel woorden aan vuil maken. Kies nou eens een keer dat die mensen ervoor de ruimte krijgen. Moerdijk vond ik dus wel een treffend voorbeeld, dat die daar met hun eigen kern hier iets kunnen agenderen. Dat u dan allerlei verhalen eromheen hangt, dat is, vind ik, het beste treffende voorbeeld. Tot zover.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Voorzitter, dank. Allereerst, mijnheer Buiks, gefeliciteerd dat u weer lijsttrekker mag zijn van het CDA. Dat merken we en dat zien we nu ook. Ik wil u alleen meegeven: u begint een beetje uw eigen ruiten in te gooien, want we hebben het erover gehad dat provincies als Noord-Holland en Limburg dat getal op 1.500 hebben gezet en wij vinden dat prima om dat ook te doen. GS hebben ook al aangegeven, de gedeputeerde, dat hij daar ook in mee wil gaan. Dan werkt uw amendement heel goed in die richting, want dat doet dat, maar u omlijst het nu met van alles, waardoor u mij en mijn fractie ook weer wat kwijtraakt. Kunt u het niet gewoon bij de kern houden en zeggen... U wilt het naar 1.500 en u vindt kleine kernen belangrijk – en dat mag u zeker vinden – maar dat we even al die opties er afhalen, want anders raakt u ons misschien ook weer kwijt. Misschien wilt u dat ook, maar dat wilde ik u even meegeven.

De **voorzitter**: Mijnheer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Nou ik zie het als een tip. U begon dat ik weer lijsttrekker... Volgens mij is het de eerste keer, maar goed. Ja, u mag alle opsmuk vergeten, want dat werd gecreëerd door de

mensen die vragen gingen stellen. Dus ik zou het bij de kern houden, bij de tekst die ik geformuleerd heb in het amendement. Lijkt me verstandig.

Amendement A22-2026 ingediend door CDA, JA21, 50PLUS

Verordening participatie Noord-Brabant

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 3 juli 2026, behandelend het Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant.

Besluiten artikel 3.4 ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

1. Het eerste lid onder b luidende

"b het inwonersvoorstel wordt door ten minste 5.000 agenderingsgerechtigden ondersteund."

Wordt gewijzigd in:

"b het inwonersvoorstel wordt door ten minste 1.500 agenderingsgerechtigden ondersteund."

2. In het derde lid wordt "het vereiste van 5.000 agenderingsgerechtigden" gewijzigd in "het vereiste van 1.500 agenderingsgerechtigden".

R. Buiks

CDA Brabant

W. Rutjens

JA21

F. Brouwers

50Plus

Toelichting:

De genoemde 5.000 agenderingsgerechtigden is een te hoog aantal. We hebben in Brabant 200 woonkernen waar minder dan 5.000 mensen wonen. Daardoor hebben deze kleine kernen minder mogelijkheden dan de grotere woonkernen in Brabant. In het verleden is er minimaal gebruik gemaakt van dit soort instrumenten. Door dit instrument toegankelijker te maken kunnen we onze inwoners ook meer betrekken bij provinciaal beleid.

Amendement A22a-2026 ingediend door CDA, JA21, 50PLUS, BBB, PVV, ChristenUnie-SGP

Verordening participatie Noord-Brabant

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 3 juli 2026, behandelend het Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant.

Besluiten artikel 3.4 ontwerpbesluit 33/26 B als volgt te wijzigen:

1. Het eerste lid onder b luidende

"b het inwonersvoorstel wordt door ten minste 5.000 agenderingsgerechtigden ondersteund."

Wordt gewijzigd in:

"b het inwonersvoorstel wordt door ten minste 1.500 agenderingsgerechtigden ondersteund."

2. In het derde lid wordt "het vereiste van 5.000 agenderingsgerechtigden" gewijzigd in "het vereiste van 1.500 agenderingsgerechtigden".

R. Buiks

CDA Brabant

W. Rutjens

JA21

F. Brouwers

50Plus

J. Frenken

BBB

P. van der Kammen

PVV

H. Egger-van Oppen
Christenunie-SGP

Toelichting:

De genoemde 5.000 agenderingsgerechtigden is een te hoog aantal. We hebben in Brabant 200 woonkernen waar minder dan 5.000 mensen wonen. Daardoor hebben deze kleine kernen minder mogelijkheden dan de grotere woonkernen in Brabant. In het verleden is er minimaal gebruik gemaakt van dit soort instrumenten. Door dit instrument toegankelijker te maken kunnen we onze inwoners ook meer betrekken bij provinciaal beleid.

De **voorzitter**: Goed. Dank u wel. En u was klaar met uw betoog, dus ik ga naar de heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Voorzitter, leden van de Staten, voor Lokaal Brabant staat de kracht van de Brabantse samenleving voorop en deze verordening biedt inwoners een duidelijke stem. Wij zijn met name enthousiast over het uitdaagrecht. Als inwoners een overheidstaak slimmer, beter en goedkoper kunnen uitvoeren, moeten wij hen die ruimte geven. Ook mag dit, wat Lokaal Brabant betreft, schuren met de reguliere partijen die contractueel het groenonderhoud bijvoorbeeld uitvoeren of bij het ontwikkelen van nieuwe natuur. Het nieuwe initiatievenloket is daarvoor een uitstekend startpunt. Lokaal Brabant plaatst wel een harde randvoorwaarde bij elke vorm van participatie: De kosten voor de provincie moeten laag blijven. In het voorstel staat dat de verordening zelf geen directe financiële consequenties heeft, maar dat de implementatie kan leiden tot extra capaciteit en middelen. Hier trekt onze fractie een duidelijke grens: Participatie mag geen vrijbrief worden voor dure ambtelijke projecten of eindeloze praatgroepjes met steeds dezelfde organisaties. Extra inzet van het kernteam participatie moet sober, doelmatig en binnen de bestaande budgetten worden opgevangen. Participatie moet juist leiden tot efficiënter beleid, niet tot hogere lasten voor de Brabantse burger. Voorzitter, laten we de Brabanders de sleutel geven, maar wel met strikte controle op de portemonnee. Met die scherpste stemmen wij volmondig in. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. U begint uw betoog met de mededeling: de kracht van de Brabander staat voorop. Nou wil die Brabander graag in een participatietraject deelnemen, maar krijgt het niet voor elkaar. Welke hulpmiddelen heeft die Brabander dan met deze verordening om op een of andere manier die participatie ook daadwerkelijk af te dwingen? Want eerlijk gezegd zie ik dat nog niet zo terug in deze verordening.

De **voorzitter**: De heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Het staat de Brabander nog steeds vrij om nu met 5.000 mensen gebruik te maken van het participatieonderdeel. Voor ons staat die 5.000 ook niet per se vast. Ik bedoel, het mag ook minder zijn, maar het is wel zo dat ook uit het onderzoek van de Universiteit van Tilburg blijkt dat met die 5.000 de laatste keer dat er gebruik van is gemaakt in 2019 was en in Overijssel met 600 mensen was dat in 2016. Dus daar hebben wij onze vragen over, maar wij zouden wel voorstander zijn van een pilot als partij zijnde.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Op het moment dat die participatie op papier heeft plaatsgevonden, maar feitelijk op de inhoud eigenlijk niet zo veel voorstelt en als een flut kan worden afgedaan, wat kan de Brabander dan nog doen om te zorgen dat zijn stem, die u zo hard vooropstelt, daadwerkelijk gehoord wordt?

De **voorzitter**: De heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Dat kan hij iedere vier jaar. Dus iedere vier jaar zijn er verkiezingen en dan kan hij zijn stem duidelijk maken. Hij kan ons ook altijd door middel van onze leden..., die informeren ons, de mensen in de gemeenteraden die informeren ons, de mensen op straat die informeren ons, dus wij worden echt wel bij de les gehouden.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ja, Lokaal Brabant is volmondig voor participatie – ik vat het maar even samen – maar maakt zich zorgen over de kosten en dan doet een dilemma zich voor, want we hebben natuurlijk een aantal zwaar gesubsidieerde belangenorganisaties die een soort tienrittenkaart/abonnement op het provinciehuis hebben, die bepalen mee het beleid, zitten mee aan de tafel, worden geciteerd, et cetera. Als een gewone Brabander iets wil, dan heeft hij al die ondersteuning, subsidies et cetera niet. Dus hoe ziet Lokaal Brabant deze balans en hoe wil ze die herstellen?

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Nou, dat klopt ook. Dat komt ook terug in mijn betoog, hè. Er staat ook duidelijk in: participatie moet leiden tot een efficiënter beleid en niet tot eindeloze en dure praatgroepjes met steeds dezelfde organisaties. Dat is ook hetgeen u aangeeft. Wij zien het dus zo dat de burger zelf daar ook mee kan komen en zelf met mensen aan kan komen van: joh, wij willen dat deze mensen daarop ingrijpen en niet de geijkte groepen die het normaal doen. Dus ja.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter en dank aan Lokaal Brabant voor het antwoord. Ik denk dat ik dat kan onderschrijven. Waar we nog steeds mee worstelen, is inderdaad niet zozeer de efficiëntie. De efficiëntie van het beleid moet natuurlijk vooropstaan, maar de efficiëntie van participatie? Dat kan bijna niet efficiënt zijn, denk ik dan. Ik bedoel: als we willen dat burgers invloed hebben dan moeten we willen dat ze invloed hebben. Ik worstel bijvoorbeeld met een amendement van PVV waarin ze stelt dat er een budget moet komen voor participatie. Ik denk: ja, is dat nou weer nodig? Hoe zit Lokaal Brabant erin?

De **voorzitter**: De heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Dat vinden wij niet nodig, een budget voor participatie. Ik vind dat... Wij willen niet dat de overige belastingbetalers in Brabant op kosten worden gejaagd vanwege een groep mensen die graag wil participeren. Ik vind: als jij wilt participeren, is dat prima, maar dan wel op eigen kosten.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, dat kan ik helemaal onderschrijven, denk ik: als je wilt participeren, op eigen kosten, maar dat geldt dus ook voor de gesubsidieerde activistische organisaties – BMF, dat soort clubs – daar zou je dan ook de kraan moeten dichtdraaien, toch?

De **voorzitter**: Mijnheer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Eens.

De **voorzitter**: Goed. Mijnheer Rutjens, u kunt blijven staan eigenlijk.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter, op een andere plek, maar dan toch. Dames en heren, Brabanders, de participatieverordening, ik citeer: "Die legt vast hoe inwoners en andere belanghebbenden worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van provinciaal beleid.". Wat er niet staat is: de inwoner bepaalt het beleid. Wat er ook niet staat is: de

inwoner bepaalt waarvoor het beleid gemaakt wordt, waarmee de provincie zich allemaal bemoeit en er staat ook niet hoeveel dat allemaal hooguit mag kosten. Als conservatief liberale partij hebben we een duidelijke lijn in wat de overheid zou moeten doen en wat vooral niet. Wij willen de voortwoekerende overheid beperken. Wij willen de keuze zo veel mogelijk aan mensen zelf laten en aan de gemeenschappen waar deze mensen zelf vrijwillig deel van uitmaken. Onze visie sluit ook steeds meer aan bij de verkiezingsuitslagen: mensen willen lagere lasten, minder regeldruk, minder bemoeizucht. Mensen willen wel een overheid die ons beschermt tegen binnen- en buitenlandse dreigingen. Als politici dat niet doen, dan daalt het vertrouwen, dan neemt de polarisatie toe. Deze participatieverordening is dan ook een noodverbandje. We moeten uitkijken dat het niet dezelfde weg gaat als de spreekwoordelijke inspraakavond: procesdenkers vinken af dat er geparticipeerd is en er verandert helemaal niets aan wat bestuurders toch al besloten hadden te gaan doen. Daarom dienen we een aantal amendementen graag mee in. Bijvoorbeeld: zonder referendum is participatie niet eens dat noodverband, maar een plakpleister na een middagje zwemmen in een vijver vol met algen. We mogen zeker ook niet vergeten dat informeren geen participatie is, maar een grondwettelijke plicht, ook voor deze overheid. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Oh, mevrouw Van der Kammen heeft een interruptie.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Ja, voorzitter, ik wilde collega Rutjens vragen: Heeft hij zojuist ook gehoord dat, volgens de VVD, lopende dossiers, bijvoorbeeld zoals Moerdijk, dadelijk helemaal niet meer vallen onder de participatieverordening? Kan hij dat beamen?

De heer **Rutjens** (JA21): Nou, voorzitter, ik heb zoiets ook gehoord. Niet letterlijk in die woorden overigens, maar zoiets heb ik ook gehoord. Ik heb ook Lokaal Brabant horen zeggen dat ze de subsidie voor de BMF willen stoppen. Dat vond ik ook heel bijzonder, maar ja, dat heb ik gehoord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Bent u niet ook van mening dat eigenlijk bestaande rechten, zoals bestaande rechten op basis van het huidige agenderingsrecht of de huidige inspraakverordening, gewoon in stand zouden moeten blijven voor lopende dossiers?

De heer **Rutjens** (JA21): Nou sterker nog: het moet niet alleen in stand gehouden blijven. Ik denk dat de bedoeling van zo'n participatieverordening een goede is. Je wilt mensen zo veel mogelijk erbij betrekken. Ik denk alleen dat de participatieverordening zoals die nu er ligt uiterst zwak is. Voor bestaande dossiers moet je minstens dat doen wat er al ooit is afgesproken en je zou het misschien moeten uitbreiden, maar dat zal juridisch waarschijnlijk problematisch zijn als een dossier al loopt.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, omdat de huidige verordeningen, die twee die ik noemde – de inspraakverordening en de verordening agenderingsrecht, de huidige dus – ingetrokken worden, zou ik eigenlijk graag een motie willen indienen. Mag ik dat in uw termijn doen?

De heer **Rutjens** (JA21): Ik denk dat de voorzitter daarover gaat, maar wat mij betreft dient u alle moties in die u wilt. Ik zie dat mevrouw Lepolder ook nog een motie wil indienen, misschien over de BMF.

De **voorzitter**: Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Even ter verificatie. Even om te kijken of ik u goed heb begrepen. Wat de VVD heeft gezegd – in de interruptie zojuist – is dat inwonersvoorstellen niet van toepassing zijn op lopende dossiers. Dat is iets totaal anders dan dat de totale participatieverordening niet van toepassing is op lopende dossiers. Ik wil even bij u navragen welke van de twee u denkt te hebben begrepen en daarmee hem dus ook gelijk op de juiste manier corrigeren.

De heer **Rutjens** (JA21): Nou, het is lastig voor mij. Eigenlijk heeft u een interruptie op mevrouw Van der Kammen die mij interrompeerde. Hoe dan ook, ik had inderdaad begrepen, zoals mevrouw Van der Kammen net zei, dat u het had over lopende dossiers en niet alleen voor inwonersvoorstellen. Als mevrouw Lepolder dat nu inderdaad corrigeert en zegt: nee, het gaat over inwonersvoorstellen en dan is het lastig voor lopende dossiers. Als dat de correctie is en dat ter verheldering van mijn begrip, dan is dat zo. Ja, ik denk dat mevrouw Lepolder over haar eigen woorden en haar eigen interpretatie gaat, dus ik ben niet de voorzitter, mevrouw de voorzitter, maar ik denk dat dit nuttig is, deze bijstelling.

De **voorzitter**: Ja, u mag op de vraag antwoorden van mevrouw Lepolder zoals u goeddunkt.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Ja, bij dezen graag rechtgezet als het verkeerd bij u is overgekomen.

De **voorzitter**: En dan gaat mevrouw Van der Kammen de heer Rutjens interromperen. Gaat uw gang. Uw laatste interruptie.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, fijn hè, om zo in één termijn te debatteren? Dat is echt supertof. Nee, om toch even te reageren op de woorden die de VVD-collega zojuist uitte. Kijk, onze bedoeling is dat alle rechten van burgers die ze nu op lopende dossiers hebben, hoe dan ook in stand gehouden worden en dus niet met het intrekken van huidige verordeningen op de een of andere manier tussen wal en schip gaan belanden. Dat is onze intentie. En misschien dat de gedeputeerde daar dadelijk iets over kan zeggen. Maar in ieder geval beogen we dat met onze motie die we zojuist in de termijn van de heer Rutjens hebben ingediend.

Motie M98-2026 ingediend door PVV

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel Participatieverordening 33/26

Spreken uit:

De rechten voor burgers op grond van de huidige inspraakverordening en de huidige verordening agenderingsrecht in stand worden gehouden voor lopende dossiers.

en gaan over tot de orde van de dag.

P. van der Kammen
PVV Noord-Brabant

De **voorzitter**: Dank u wel. U hoeft daar niet op te reageren, want dat was geen interruptie op u, maar ik heb het toch even laten gaan in het kader van dit hele debatje. U heeft de afronding.

De heer **Rutjens** (JA21): Nou, we lezen graag natuurlijk de tekst van de motie, maar ik denk dat het wel een goede constatering is dat voor sommige stukken een beperkt bespreekstuk toch zo zijn beperkingen heeft en dat blijkt vandaag maar weer.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Voorzitter, in de participatieverordening gaat het erover wie er bij de besluitvorming aan tafel mag zitten en onder welke voorwaarden. Met andere woorden: Wie krijgt er een stem in Brabant? Er is een uitzondering voor een participatietraject wanneer kwetsbare groepen moeten worden beschermd, maar wie bepaalt wie de kwetsbare groepen zijn? Hoe wordt bepaald wie onze bescherming verdient? In een Brabant waar vogels geen eieren kunnen leggen door de verzuring van de bodem, waar herten niet

kunnen migreren door de versplintering van hun leefgebied, waar wilde zwijnen vogelvrij worden verklaard, wie bepaalt daar wie kwetsbaar genoeg is om beschermd te worden? Krijgen zij een stem? De Brabantse Milieufederatie had een heel goed idee: wijs natuurgebieden, en in ieder geval kwetsbare Natura 2000-gebieden, aan als kwetsbare groep. Erken dat zij onze bescherming verdienen. En niet alleen dat. Het is onze wettelijke taak volgens de Habitatrichtlijn om kwetsbare natuur te beschermen. Maar, zoals je dit niet zou mogen verwachten bij een participatietraject over de participatieverordening, worden ze met een kluitje in het riet gestuurd. Vandaar dat ik de motie 'de kwetsbare belangen van Natura 2000' indien. Hiermee wil ik vragen om in ieder geval de kwetsbare natuurgebieden te beschouwen als kwetsbaar in de uitvoering van deze verordening. De reactie vanuit GS op de zienswijze was dat dit niet kan omdat natuurgebieden geen rechtspersonen zijn, maar ik zie niet uitgelegd waarom alleen rechtspersonen beschermd kunnen worden. Als daar een gat in de regelgeving zit, vraag dan aan de minister om de regelgeving aan te passen. In de gemeente Gouda wordt natuur expliciet meegenomen in participatietrajecten. Gemeente Eijsden-Margraten heeft gevraagd of natuur kan worden meegenomen aan de bestuurstafel en ook bij Waterschap de Dommel wordt gesproken over het toekennen van een rechtspersoonlijkheid aan de Dommel en in Waterschap Brabantse Delta aan het Merkske. Er zijn talrijke initiatieven door het hele land en verder in de wereld. Het tij is aan het keren. Laten wij meesurfen op dat tij en ook onze natuur beschermen. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. U wordt geïnterrupteerd door mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Ja, ik heb een vraag over de kwetsbare natuur. Voor ons is een beetje de vraag wie je dan eigenlijk precies aan tafel zet voor die natuurgebieden. Want wie wordt dan de voogd? Wie neemt die belangen dan waar? Kun je dat op dit moment al benoemen? Wij vinden dat sympathieke ideeën. We hebben er al eerder stappen in ondernomen, maar wij zien niet hoe je dat nu zou kunnen regelen via deze verordening. Kunt u daar een toelichting op geven?

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, zeker. Voorzitter, ten eerste waar we het hier over hebben zijn die kwetsbare groepen. Dus er is op dit moment een uitzondering in deze participatieverordening dat, op het moment dat er een groep is die zo kwetsbaar is dat die beschermd moet worden door GS, dat die op dat moment zeggen: oké dan doen we hier dus geen participatietraject waarbij een heleboel mensen iets mogen vinden over deze kwetsbare groep. Nou, daar staat niet dat iemand moet zeggen: johoe, ik ben een kwetsbare groep, wilt u mij alsjeblieft beschermen? Dat kan actief door GS gebeuren. En dus als je zegt: oké, Natura 2000-gebieden zijn ook een kwetsbare groep, dan kan dat gewoon op diezelfde manier. Juist het tweede punt in de motie ziet erop toe om dus juist te gaan onderzoeken hoe die natuur een plek aan tafel kan krijgen. Dus inderdaad: Kunnen wij bijvoorbeeld een voogd aanwijzen? Nu het hier niet mee eens zijn, omdat je zegt dat het nog niet goed genoeg is geregeld, dat zou niet kunnen, want het vraagt juist om dit goed te regelen, om dit goed te borgen, dus ik ben het er mee eens dat dat nu nog niet voldoende gebeurt en vandaar dat de motie erom vraagt: doe dat dan beter.

De **voorzitter**: Mevrouw Schellekens.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Maar als je dan... Kijk, want we stellen nu een verordening vast, hè. Als je daar iets in wilt laten werken, dan dien je eigenlijk een amendement in om het aan te passen. Deelt u dan niet de mening dat we dan eerst met elkaar moeten weten hoe we dan 'voogden' moeten regelen voor kwetsbare natuur voordat je dat hierin kunt schrijven?

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja voorzitter, dat is precies waarom ik geen amendement hiervan heb gemaakt. Dat is ten eerste: er staat nergens in de verordening bij kwetsbare

groepen dat dit pertinent alleen maar kan gaan over mensen, dus vandaar dat de motie dan ook vraagt om dan dus ook kwetsbare natuur mee te nemen als kwetsbare groep. Dus daar is geen amendement voor nodig. Dus juist voor dat tweede punt: ja, nee, ik had inderdaad nu niet erin staan: joh, wijs gewoon ergens een voogd aan en laat die dan maar aan tafel zitten. Dat zou inderdaad onzorgvuldig zijn, dus vandaar dat de motie erop toeziet van: voor in de toekomst, onderzoek nou hoe dit allemaal wel kan en eventueel kunnen we op basis van het onderzoek de participatieverordening tegen die tijd nog een keer veranderen, mocht dat noodzakelijk zijn, maar daarom is juist gekozen voor een motie in plaats van een amendement.

Motie M99-2026 ingediend door Partij voor de Dieren

De kwetsbare belangen van Natura 2000

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 3 juli 2026,

behandelend Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant;

constaterende dat

- de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten voor kwetsbare groepen grond voor uitzondering op inwonersparticipatie kan zijn (artikel 1.3, lid 2 onder b);
- de Brabantse natuur een kwetsbaar belang betreft, gezien de huidige slechte staat van een groot deel van de Brabantse Natura 2000-gebieden en dit voorlopig nog niet is hersteld;
- er tal van initiatieven zijn, ook in Nederland, waarbij wordt gestreefd natuur(lijke systemen) rechtspersoonlijkheid te geven;¹
- de provincie, als onderdeel van de Nederlandse overheid, de habitatrichtlijn moet volgen en zodoende kwetsbare natuur moet beschermen;

overwegende dat

- de Brabantse natuur nog geen directe vertegenwoordiging heeft, waardoor natuurbelangen nogal eens het onderspit delven tegenover bedrijven en burgers die hun (economische) belangen direct vertegenwoordigen;
- de indirecte vertegenwoordiging van de natuur de participatie van natuurbelangen op achterstand zet ten opzichte van belangen van bedrijven en burgers;
- participatie hierdoor onterecht nadelig kan uitpakken voor (het noodzakelijke herstel van) de al overbelaste Brabantse natuur;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- om in het kader van de Verordening participatie Noord-Brabant Natura 2000-gebieden als kwetsbare groep te kwalificeren;
- indien dat niet kan, dan:
 - Natura 2000-gebieden te beschouwen als kwetsbare groep in de toepassing van de verordening participatie
 - te zoeken naar mogelijkheden om de Brabantse Natura 2000-gebieden een formele stem te geven, bijvoorbeeld middels een voogd, of in de vorm van een natuurschap, in participatieprocessen die invloed hebben op Natura 2000 en PS daarvan op de hoogte te stellen;
- de wens om de Brabantse Natura 2000-gebieden rechtspersoonlijkheid te geven, onder de aandacht te brengen bij het betreffende Ministerie;

en gaan over tot de orde van de dag.

Nikky Hamerslag,
Partij voor de Dieren

¹ <https://www.rechtenvandenatuur.org/initiatieven/kaart>

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. De meeste inwoners hebben geen moeite met meedenken over hun omgeving. De vraag is alleen: Hoe kom je op het juiste moment op de juiste plek met een idee dat ook echt serieus wordt genomen? Vandaag bespreken we dus de verordening die dat probeert te verbeteren en daar zijn wij als Volt overwegend positief over. Het is goed dat participatie nu duidelijk wordt geregeld en dat er een kader komt voor hoe inwoners kunnen meedenken en invloed kunnen hebben op ons provinciaal beleid. We zijn benieuwd naar de werking van het initiatievenloket in de praktijk. Tegelijkertijd hebben we nog een drietal zaken die ik hier graag kort wil aanstippen. Als eerste – er is al het een en ander over gezegd – de handtekeningen voor het agenderingsrecht. Volt wil participatie met zo min mogelijk drempels. Een verlaging naar 1.500 handtekeningen klinkt sympathiek, maar we willen ook realistisch zijn. Uit het studentenonderzoek blijkt dat provincies met een lagere drempel niet automatisch meer aanvragen krijgen. Lig de uitdaging dan wel in het aantal handtekeningen of vooral bij de bekendheid en toegankelijkheid van het instrument? Anders verlagen we de drempel misschien alleen op papier, maar niet in praktijk. Hoe kijken GS hier tegenaan? Dan punt 2: toekomstbestendigheid. En als we het dan over de toekomst hebben, de participatie verandert snel. We zien nu al dat de AI wordt ingezet om op grote schaal steunbetuigingen of handtekeningen te genereren, bijvoorbeeld zoals dat vorige week duidelijk werd rondom de Europese regelgeving met betrekking tot vapes. Is deze verordening daar voldoende op voorbereid? Hoe zorgen GS ervoor dat ons participatiesysteem ook in de toekomst betrouwbaar en eerlijk blijft? Voorzitter, het laatste punt: participatie-experimenten. Volt ziet daarin kansen. Zien GS ook voldoende ruimte voor digitale en hybride participatie? Niet iedereen kan fysiek aanwezig zijn door werk, gezin of mantelzorg. Juist digitale vormen maken meedoen dan makkelijker. Voorzitter, tot slot nog een tip voor zowel het college als mijn medestatenleden: burgerparticipatie is voor een aantal Europese landen al enige tijd vanzelfsprekend. Er zijn genoeg voorbeelden te vinden in Europa die burgerparticipatie kunnen versterken in onze mooie provincie. Denk hierbij aan Ierland, Barcelona of Helsinki. Dat laat zien dat participatie sterker wordt als je het combineert: duidelijke invloed, lage drempels en toegankelijke vormen. Dat is meer dan een groen vinkje. Dat vraagt om onderhoud.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Forum voor Democratie staat vanzelfsprekend achter een sterke democratie, maar juist daarom konden wij met deze verordening niet instemmen. Want wat ligt hier nu eigenlijk voor? Een verordening vol mooie woorden over participatie, betrokkenheid, democratische legitimiteit. Er wordt zelfs gesteld dat hiermee de kwaliteit en zorgvuldigheid van de bestuursvorm wordt versterkt. Dat lezen we in het Statenvoorstel op pagina 2 en 3. Als je vervolgens de verordening leest, blijft daar weinig van over. De provincie bepaalt namelijk zelf of inwoners participeren, de provincie bepaalt zelf welke participatievorm wordt gekozen en de provincie bepaalt uiteindelijk zelf wat zij met de inbreng doet. Dat staat gewoon in artikel 1.3 en 1.5 van de verordening op pagina 2 en 3. Voorzitter, dan is de vraag waar nu precies de versterking zit van de democratie, want als de overheid alle spelregels bepaalt, is participatie geen recht van de burger, maar een gunst van het bestuur. Zelfs wanneer inwoners duizenden handtekeningen verzamelen voor een inwonersvoorstel krijgen ze uiteindelijk slechts het recht dat Provinciale Staten het onderwerp bespreken. Niet meer dan dat. Dat lezen we op pagina 7 en 9. Ook wij vinden 5.000 handtekeningen te veel en daarom steunen wij het amendement van CDA en dienen deze ook graag mee in. Ik heb daarom een paar vragen aan de gedeputeerde. Kan de gedeputeerde één voorbeeld noemen waarbij inwoners op basis van deze verordening daadwerkelijk een besluit kunnen afdwingen? Kan hij aangeven welke bevoegdheid de overheid met deze verordening daadwerkelijk uit handen geeft aan de inwoners? Waar verschilt deze verordening nu werkelijk van de inspraakprocedure die we de afgelopen tientallen jaren al kennen? Voorzitter, we lezen verder dat hier een kernteam participatie nodig is. Weer extra ondersteuning, training, instrumenten, structurele capaciteit. Dat staat letterlijk bij de kanttekening op pagina 5 van het voorstel. Dus opnieuw wordt er

een organisatie opgetuigd, opnieuw extra capaciteit en de burger mag vooral meedoen aan een zorgvuldig georganiseerd proces waarvan de uitkomst al door de overheid wordt gewogen. Voorzitter, voor Forum voor Democratie is echte democratie iets anders: niet nog een participatieplan, niet nog een participatiebesluit...

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, neem ik aan, hè?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Ja, ik ben aan het afronden. Echte democratie, dat betekent zelf kunnen beslissen over belangrijke onderwerpen via een bindend referendum. Dat is directe democratie. Dat is vertrouwen geven aan de inwoners van Brabant. Ik rond af. Forum voor Democratie voelt deze verordening daarom vooral als een papieren werkelijkheid, een afvinklijstje, om aan wettelijke verplichtingen te voldoen en niet om de democratie werkelijk te versterken. Daarentegen versterken de moties en amendementen van mevrouw Van der Kammen wel.

De **voorzitter**: Ik wil u echt verzoeken af te ronden, want u bent ruim over de tijd heen.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): En daarom steunen wij die allemaal van harte, behalve de motie die als laatste ingediend is tijdens de interruptie op de heer Rutjens. Deze heb ik nog niet tot me genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank je wel, voorzitter. Participatie is eigenlijk een beetje als een provinciale barbecue: iedereen is welkom, maar aan het eind vraagt toch iemand zich af wie de vegaburgers heeft meegenomen en waarom de buurman ineens over stikstof begint. Maar zonder gekheid: participatie is essentieel. Maar een drempel van 5.000 ondersteuning is bijvoorbeeld voor een stad/een dorp als Son en Breugel een beetje veel. Vraag aan de gedeputeerde, en die is al een paar keer gesteld: Kunnen we geen lager aantal van 1.500 gebruiken, zoals reeds gebeurt in vele andere provincies? Inwoners weten vaak precies waar het schuurt. Ze kennen de fietspaden waar je tanden vanzelf van gaan klapperen, de bushaltes waar je vooral leert wachten en de natuurgebieden waar de provincie zegt: 'We beschermen die zorgvuldig', terwijl de wandelaar denkt: 'Waar is mijn bankje?' Voor 50PLUS is daarbij één punt extra belangrijk: participatie moet toegankelijk zijn voor iedereen, niet alleen voor mensen die digitaal vaardig zijn, makkelijk naar een bijeenkomst kunnen komen of gewend zijn hun weg te vinden in bestuurlijke stukken. Ook ouderen, mantelzorgers, inwoners van kleine kernen en mensen die minder digitaal vaardig zijn, moeten kunnen meedoen. En dat vraagt om jip-en-janneketaal, vooral fysieke bijeenkomsten waar dat nodig is, een goede terugkoppeling en vooral respect voor de tijd en de inzet van inwoners. Wie mensen vraagt om mee te denken, moet ook laten zien wat er met hun inbreng is gedaan. Voorzitter, participatie is geen verplicht nummer op de bestuurlijke playlist, het is de kans om te voorkomen dat we hier besluiten nemen waar buiten het provinciehuis vooral verbaasd naar wordt gekeken. En eerlijk is eerlijk: verbaasd kijken doen wij zelf al genoeg tijdens sommige vergaderingen. Onze oproep aan het college is daarom helder: begin tijdig, wees eerlijk over de ruimte die er is, zorg dat iedereen mee kan doen en koppel helder terug wat met de inbreng van de inwoners gebeurt. In een levende democratie mag participatie geen bestuurlijke ideeënbuis zijn waarvan niemand de sleutel kan vinden. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. De woorden van 50PLUS zijn mij uit het hart gegrepen, maar ik moet er wel bij zeggen: participatie is ook wettelijk verplicht. In de Omgevingswet is daar een belangrijke rol aan toegedicht, dus deze verordening is zeker niet vrijblijvend. Onze fractie heeft deze verordening getoetst op twee punten: analyse van de omgang met de zienswijze en analyse van de positie van de kleine kernen. Na bestudering van die zienswijze valt op dat wel keurig formeel het traject is doorlopen en dat ook wel soms erkend wordt dat er een

kritisch punt is, maar vervolgens wordt het totaal niet opgepakt zonder dat wordt beargumenteerd waarom het niet wordt opgepakt en dat roept dan de vraag op wat de daadwerkelijke invloed van de zienswijze is. Is dan participatie niet echt een wassen neus als je er op deze manier mee omgaat? Ik zie geen enkel voorbeeld waarbij de zienswijze heeft geleid tot een concrete aanpassing van de verordening. Vooral de zorgen over een eerlijke weging van belangen zijn belangrijk. Hoe wordt voorkomen dat organisaties met veel middelen meer invloed krijgen dan minder goed georganiseerde groepen? Dat brengt mij bij de kleine kernen, want dat is een extra groot probleem. Een buurtschap van honderd inwoners kan rechtstreeks worden geraakt door een provinciaal project, terwijl de verordening geen specifieke bescherming of extra positie aan dergelijke gemeenschappen toekent. Ook ontbreekt er een onafhankelijke toets op de kwaliteit van de participatie. Wanneer een kleine gemeenschap zich niet gehoord voelt, bestaat er geen participatieombudsman. Er is eigenlijk helemaal geen mogelijkheid om iets aan te vechten. Participatie gaat niet alleen over het ophalen van reacties. Participatie gaat juist over het beschermen van stemmen die makkelijk overstemd worden. Daarom is mijn zorg dat deze verordening, die veel vertrouwt op bestuurlijk maatwerk, maar weinig concrete waarborgen biedt voor de kleine stem/de kleine Brabander, ja, dat is een papieren tijger die naar believen van het bestuur kan worden ingevuld. Ik moet heel serieus nadenken of wij dit kunnen steunen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde gekomen van uw termijn. Ik stel voor, ook gezien de tijd, dat we een kwartiertje schorsen, waarna we overgaan naar de beantwoording van de gedeputeerde.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen. Ik heropen de vergadering. Dames en heren, de vergadering is heropend. Ik vraag stilte in de zaal. Het woord is aan gedeputeerde Van Oudenhoven, of Oudenhoven. De heer Van Gruijthuijsen kapittelt mij altijd op het feit dat ik 'van' vergeet, dus nou plak ik het bijna overal aan. De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik ben inmiddels, volgens mij, nu 55 jaar lid bij ons van de voetbalclub en men schrijft nog steeds in de uitnodiging 'Van Oudenhoven', dus ja, het is u vergeven.

De **voorzitter**: Ik ben in goed gezelschap, begrijp ik. Gaat uw gang.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel.

De **voorzitter**: Oh, we hebben al een interruptie voordat u bent begonnen.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Het gaat toch niet over de voetbalclub, hoop ik.

De **voorzitter**: Dat is toch een soort van... Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Het is niet dat dat de toon gaat zetten, maar ik wil even een mededeling doen van huishoudelijke aard. Onze motie over het overgangsrecht, daar hebben we een amendement van gemaakt, met zeer veel dank voor de ondersteuning vanuit de griffie voor de formulering. Dus die wil ik even indienen.

Amendement A23-2026 ingediend door PVV

Overgangsrecht

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 3 juli 2026;

behandelend het Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant;

besluiten dat onder vernummering van de artikelen 4.3 tot en met 4.5 naar 4.4 tot en met 4.6 in ontwerpbesluit 33/26A een artikel wordt ingevoegd, luidende

Artikel 4.3 Overgangsbepaling

Op dossiers die reeds lopen voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze verordening blijven de Inspraakverordening provincie Noord-Brabant 1995 en de Verordening agenderingsrecht voor inwoners provincie Noord-Brabant, zoals die luiden de dag voorafgaand aan het tijdstip van inwerkingtreding van deze verordening, van toepassing.

PVV Noord-Brabant,

Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: En dat was motie nummer? Weten we even...

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik denk dat ik hem heb.

De **voorzitter**: Het was motie M98. Die wordt ingetrokken en dan wordt een amendement ingediend en dat is amendement A23.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Die ken ik nog niet.

De **voorzitter**: Nou ja, u reflecteert op de motie, maar dat is een amendement geworden.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Oké.

De **voorzitter**: Ja, dus dat is motie 98, die wordt ingetrokken, maar die wordt omgebouwd naar een amendement. Dus de strekking zal ongetwijfeld van dezelfde aard zijn, maar het heeft een ander karakter. Mijnheer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dank je wel, voorzitter. Ja, in de eerste plaats enorm veel dank voor de inbreng en voor de moeite en de inzet die er getoond is. We hebben natuurlijk themabijeenkomsten gehad. We hebben natuurlijk al behoorlijk wat andere bijeenkomsten met elkaar ook wel doorleefd. Dan zie je toch dat het leeft, dat het enorm leeft. Maar inderdaad, het is een besprekingsstuk geworden. Dat is ook een keuze van u geweest in de themabijeenkomst. Maar desalniettemin, fijn dat u de inzet en ook heel veel aandacht heeft voor deze verordening. Ik ga starten, voorzitter, met een reactie te geven op de moties en amendementen en daarna zal ik ook ingaan op eventueel vragen die dan nog openstaan. Ik denk dat dat de beste wijze is om dat in ieder geval te doen, want het zijn er toch behoorlijk wat geworden nog in totaliteit. Ik ga beginnen met amendement van de PVV, daar ga ik mee starten, dat is amendement 19, dat gaat over 'Informeren is een basisrecht, en dus geen participatietrede'. Die discussie hebben we ook in de themabijeenkomst gehad. We willen eigenlijk de inwoners gewoon nog wel iets meer bieden dan alleen maar die wettelijke informatieplicht en dat willen we niet doen alleen maar door middel van informeren via het provinciale blad bij wijze van spreken. Kijk, informeren vervangt inderdaad niet die participatie, maar het is een noodzakelijk eerste stap. Ik denk dat door informeren te verankeren in de verordening, we deze basistrede nog veel meer gewicht kunnen toekennen. Informeren wordt daarmee juist niet gedevalueerd tot gunst, zoals volgens mij genoemd werd, maar juist als een uitgangspunt van een zorgvuldige participatie wordt die dan verankerd. Dat is, volgens mij, ook de basis waarom ik hem ook graag erin wil laten staan, omdat die dan veel krachtiger en sterker is. Laten we vooral ervaring daarmee opdoen en dat we dan dit punt ook straks meenemen in die evaluatie die in 2028 gaat plaatsvinden, mocht dat inderdaad op die manier zijn. Maar desalniettemin ontraad ik dus ook het amendement om de reden die ik u net aangaf.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ja, ik hoor wat de gedeputeerde zegt en toch... ik heb een rondje langs de provincies gedaan en de provincies die inmiddels al een participatieverordening zoals de wet voorschrijft hebben opgesteld (Utrecht, Gelderland, Noord-Holland, Drenthe, Overijssel), hebben heel nadrukkelijk informeren niet als trede op de participatieladder gezet. Limburg heeft dat wel gedaan, maar onder de strikte vermelding dat informeren geen participatie is. De provincie Overijssel heeft een beleidsvisie Participatie en die zeggen: Bij informeren worden belanghebbenden uitsluitend geïnformeerd over de plannen. Er is geen reactiemogelijkheid en geen inspraak op de besluitvorming. Wij zien informeren daarom niet als vorm van participatie. Participatie zien we als tweezijdige interactie. Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen het feit dat we hier in Brabant als enige provincie van alle provincies informeren nadrukkelijk als een trede op de participatieladder zien?

De **voorzitter**: Uw punt is helder, denk ik. De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dank u, voorzitter. Ja, volgens mij is het ook wat ik net aangegeven heb. Omdat wij informatie... en dat geldt ook binnen onze organisatie, hè, dat informatie geen gewoonzaak is, dus dat je ook daadwerkelijk daar veel meer cachet en body aan geeft om dat belangrijk te maken. Dat is wat ik wil. Daarom zou ik het jammer vinden om hem te schrappen. Wat alle provincies ermee doen, ja, dat zijn keuzes ook die andere provincies maken. Die waardeer ik, maar wij willen echt die andere keuze maken, dus dat we informatieplicht willen beoordelen als dat het ook echt een belangrijk aspect is. Dan kun je misschien wel zeggen van: oké, informeren, gebeurt het altijd? Ja, dat durf ik niet te zeggen, maar hiermee willen we wel aangeven: doe het dan echt wel. Doe het ook serieus en doe het goed.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter. Informeren is al superbelangrijk gemaakt met de Wet open overheid die sinds een paar jaar de Wet openbaarheid bestuur vervangt. En in die Woo geldt een actieve informatieplicht en daarnaast heb je natuurlijk ook gewoon je communicatiebeleid et cetera. Door informeren nu als een trede op de participatieladder te zetten, verhinder je al heel makkelijk dat je verder gaat dan informeren, terwijl dat juist de kern van participeren is: het verder gaan dan alleen maar eenzijdig informeren. Je wilt dat er sprake is van wederkerigheid. Dat is de kern van participatie.

De **voorzitter**: En uw vraag?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Bent u dat met mij eens?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Informeren is enorm belangrijk. Dat is het begin van participatie. Ja, we raken er niet eens over. Volgens mij krijg ik nu wel die indruk, maar in ieder geval, dat is wel waar ik voor sta. Ik wil informatie nog een belangrijkere plek gaan geven dan die al heeft. En uiteraard, binnen een organisatie is het altijd zo: je moet ervan leren, je moet gaan kijken hoe je dat doet, je moet ook dingen terugzien. Er gaan dingen goed, sommige dingen gaan natuurlijk niet goed, maar hiermee laten we echt zien: oké, luister, dit is enorm belangrijk. Dit vinden GS, dit vinden PS belangrijk.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen. De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik begrijp het betoog van de gedeputeerde, maar waar het een beetje op vastzit: als we dit zo vaststellen, deze verordening, dan is het van ons, dan is het ook juridisch vastgesteld, informeren. Oké. Volgens mij is het zo dat u bij beleidsvorming dadelijk verplicht bent om aan participatie te doen, maar het is vormvrij. U mag dat doen op de manier die u wilt. Dus de wetgever schrijft dat niet voor. Maar dan gaat u dadelijk zeggen, als het getoetst wordt, want u bent wel verplicht om dat te doen: 'Ja, we hebben aan participatie gedaan.' Wat heeft u dan gedaan? 'Ja, kijk. De Staten hebben het vastgesteld. We hebben geïnformeerd.' Ja en dat is het dan. Dan staat u juridisch goed. Ja, u kunt wel nee schudden, maar zo is het wel geregeld en daar loop ik wel tegenaan. Het is vormvrij.

De **voorzitter**: En uw concrete punt?

De heer **Frenken** (BBB): Dus mijn vraag is: Hoe gaat u dat dan oplossen? Want u begrijpt dat de Staten dat niet willen.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Daarom is het juist zo belangrijk dat we eerst dat goed doen, het informeren, dat de burger, de Brabander, als hij geïnformeerd is, kan gaan besluiten of kijken van: Hé, hoe ga ik nu dat participatietraject in? Hoe ga je dat nu verder vormgeven? En dat is, denk ik, wel zoals we het hebben neergezet, dus de burger moet eerst geïnformeerd worden wil hij überhaupt mee gaan doen in participatie.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Met andere woorden: u bent het met mij eens. Want u zegt: 'Wij gaan eerst de inwoner informeren.' Hartstikke goed, hè. Prima. Top. Echt waar. Maar vervolgens gaat u een juridisch traject in en daarin moet u aangeven dat u aan participatie gedaan heeft. Dat is vormvrij. Ik wil voorkomen dat u gaat zeggen: 'Ja hoor, we hebben geparticipeerd. Kijk, door de Staten vastgesteld. We hebben geïnformeerd.' En dat is ook wat u... Alleen ik giet het even in een juridische context en u maakt het meer van: Ja, maar dat gaan we dan wel doen. Ik denk dat dat niet juist is. Dus mijn vraag is: Begrijpt u mij?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp u heel goed, maar er komt natuurlijk nog wat achteraan, achter dat informeren. Er komt veel meer achteraan. Er zijn dus burgerbelangen of burgers individueel of maatschappelijke organisaties of noem ze allemaal maar op, die dus bij u als Staten te rade gaan of bij ons als GS en daarna ga je natuurlijk wel het juiste traject in. Het is niet zo dat wij met de vragen/de verzoeken die binnenkomen niks doen.

De **voorzitter**: Mijnheer Frenken, tot slot.

De heer **Frenken** (BBB): Dan bent u het dus met mij eens, voorzitter, is een vraag. U gaat eerst informeren. Daarna gaat u pas het participatietraject in en dat zit in die wetmatigheid. U begint de participatieverordening van: 'De wet schrijft voor dat we dit en dit moeten gaan doen.' Nou, dan val ik daarop terug dat de wet ook zegt: het is vormvrij. En dan zeg ik: Maar ik wil voorkomen dat u gaat zeggen: 'We hebben geïnformeerd en daarmee is de kous af.'

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Het hangt natuurlijk af wat voor onderwerp het is, hè. We hebben natuurlijk gewoon afspraken gemaakt hier in huis op het gebied van bijvoorbeeld het energieperspectief of andere zaken. Je gaat informeren en daarna ligt er

natuurlijk bij sommige thema's gewoon ook een verplicht participatietraject achter. Ja, daar moet je je gewoon aan houden. Dat is wat wij willen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, maar voorzitter, nogmaals: dat is dus het beste argument om informeren niet als trede op de participatieladder te hebben staan, want de gedeputeerde zegt heel nadrukkelijk: 'We gaan eerst informeren en dan participeren.' Daarmee is informeren geen trede op de participatieladder, voorzitter. Hoe kijkt de gedeputeerde daar tegenaan?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, ik lijk, volgens mij, nu een langspeelplaat, voorzitter. Ik ben iedere keer hetzelfde aan het zeggen en ik begrijp dat we het niet met elkaar eens worden, maar het is wel wat ik eigenlijk een paar minuutjes geleden ook tegen u gezegd heb, dus dat blijft hetzelfde, daar wijk ik ook niet vanaf.

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde u zeggen dat u meer informatie belangrijk vindt, betere informatie belangrijk vindt. Informatie moet meer body hebben, maar als je aan de inwoners van Brabant zou vragen: Ik wil meer informatie of ik wil meer zeggenschap. Wat denkt u dat die dan zullen kiezen?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik vraag me af of een burger echt meer zeggenschap wil hebben. Een burger moet gewoon op de juiste manier geïnformeerd worden van: Wat doen we met zijn allen hier? Wat is het beleid? Wat heeft dat voor consequenties voor u in de buurt? Want laten we helder zijn: wij gaan ook niet overal over als provincie, hè. De gemeenten hebben natuurlijk ook een hele belangrijke rol. Dus wij moeten dus ook niet nu denken dat wij die gemeenten moeten gaan overrulen op een andere manier. Dat is natuurlijk ook niet gewenst. Dus. En zeggenschap, ja, zeggenschap, besluitvorming, ja, dat gebeurt natuurlijk ook hier. Je moet burgers altijd horen en dat doe je met informatieavonden. Dat kun je op allerlei manieren doen. Je moet wel goed naar ze luisteren. Ja, en als je dat niet goed doet en dat niet op de juiste manier doet, ja, dan moet je jezelf afvragen, wil je dan in het openbaar bestuur zitten?

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Ja, ik moet er even goed over nadenken wat ik nou allemaal te horen heb gekregen. Dus u zegt eigenlijk dat burgers geen zeggenschap willen. Tegelijkertijd zegt u: je moet goed luisteren, maar verder dan luisteren komt het niet, want de zeggenschap blijft gewoon hier en verder niks.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Nee, dat zeg ik niet. We gaan informeren. Dat is de eerste stap die je gaat zetten. Dan heb je natuurlijk verschillende thema's die wij hier ook als provincie behandelen. Dat zijn nieuwe nota's, beleidskaders, enzovoort. En je gaat inderdaad Brabant in. Je gaat de mensen horen. Je gaat de mensen spreken. Alles wat er ingebracht wordt, dat moet je natuurlijk wel in een zienswijze – of net hoe je dat doet – meenemen in je verdere besluitvorming. Dat wil niet zeggen dat je altijd klakkeloos alles overneemt, omdat één of twee of drie mensen iets aangeven. Je moet het wel onderbouwd en gefundeerd kunnen en willen aanpassen. Dat is wat er gebeurt. Dat is participatie en dat is ook de mensen de ruimte geven om invloed te krijgen.

De **voorzitter**: De heer Minkels, tot slot.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Ik ben heel blij dat u het woordje 'moet' heeft gebruikt, want u heeft net gezegd 'dat moet je meenemen'. Daar ben ik heel blij mee, met deze toezegging.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Ik weet niet of ik dezelfde toezegging had gehoord, voorzitter, maar dat terzijde. De vraag die ik eigenlijk aan de gedeputeerde heb: Zou hij misschien kunnen toezeggen dat we zeggen van: we houden uiteraard – en wij staan daar ook achter als partij – de eerste trede informatie, maar dat we dat niet alleen als eerste trede nemen, maar dat we daar ook zeggen dat dat een basisvoorwaarde is en dat we vanuit daar doorgaan? Dus dan kom je, volgens mij, in het midden van de zorg die bijvoorbeeld ook de heer Frenken uit. Dan blijft het daar dan niet alleen bij dat we het als basisvoorwaarde nemen, die eerste trap, en dat we vanuit daar verder werken. Zou de gedeputeerde dat kunnen toezeggen, voorzitter?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dank u, voorzitter. Ja, zoals hij nu in het trappetje omschreven staat op nummer 1: informeren is in principe wel een basisvoorwaarde, dat klopt. Daar heeft u gelijk in, maar soms denk je: het is een vanzelfsprekendheid, basisvoorwaarde, maar soms is dat niet altijd zo. Dus je moet dan ervoor zorgen dus dat je... Daarom noem ik het ook body krijgen of meer cachet geven of in ieder geval het een plaats geven, omdat in ieder geval dan duidelijk is dat het een basisvoorwaarde is en dat het een voorwaarde is om het inderdaad op die manier in te gaan, om de mensen te informeren. Want daar begint het mee: we moeten eerst mensen informeren. Dus eigenlijk: ja wat u zegt.

De **voorzitter**: Mijnheer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Ja, dank, voorzitter en ook dank aan de gedeputeerde. Nee, maar dan is het voor mij ook goed, dan zien wij dus stap 1 inderdaad als een basisvoorwaarde en of je dan wel of niet naar een volgende stap gaat, hè, dat motiveer je dan, maar je zorgt in ieder geval dat de basisvoorwaarde van de informatievoorziening...die heb je. Je kijkt naar wat er verder voor nodig is afhankelijk van het onderwerp.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ja, dat is correct. Dank u wel.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dan... Het gaat het wel even duren zo, als we al die moties en amendementen doorlopen. Dan kom ik op amendement 20 en dat is 'Minder uitzonderingsmogelijkheden voor participatie'. Dus minder uitzonderingsmogelijkheden. Kijk, uitzonderingen die zijn bedoeld om participatie op de juiste momenten toe te passen, niet om participatie te voorkomen. Dat willen we ook niet. Dat is juist niet de bedoeling ervan. Ik lees dat zo in het amendement terug, dat die uitzonderingen bedoeld zouden zijn om de juiste momenten toe te passen. Wat ik al zei, niet om die participatie te voorkomen. Kijk, zonder uitzonderingen kunnen vergunningsprocedures vertragen en kunnen lopende projecten opnieuw worden opengebroken. Dat is natuurlijk wel een risico dat je dan loopt. Bijvoorbeeld bij kwetsbare groepen is participatie niet altijd passend als belangen niet gelijkwaardig kunnen worden ingebracht. Die uitzonderingen, die voorkomen eigenlijk ook onrealistische verwachtingen bij de Brabander en sluiten aan bij de praktijk, ook bij andere provincies. U refereerde daar ook aan. Dat is ook wat andere provincies ook doen. Dus ook die willen we graag ontraden.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ja, de gedeputeerde heeft het over hoe verschillende groepen participeren. Dan vraag ik me af hoe de gedeputeerde reflecteert op het gevolgde participatietraject van deze participatieverordening. Dan herhaal ik nog maar even: er zijn 25 provincieambtenaren gevraagd in een groepssessie, maatschappelijke organisaties en medeoverheden mochten meepraten in rondetafelgesprekken en op straat zijn 355 mensen aangesproken in Eindhoven, Meierijstad, Cranendonck, Etten-Leur. Is dat een typische manier hoe Gedeputeerde Staten een belangrijk participatietraject voor zich zien?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ja, volgens mij was dat een beetje dezelfde vraag als u stelde aan de D66-fractie en volgens mij heb ik in de themabijeenkomst ook wel dat genoemd en daar moet je natuurlijk altijd mee opletten van: een getal is een getal, hè. Hoe breed en hoe groot moet je het maken? Ja, tien is misschien weinig, maar 25 is natuurlijk wel wat meer en 300 is wat meer dan 100. Dan krijg je natuurlijk wel een beeld. Dan heb je wel een beeld van hoe men dat ziet. Je moet erover nadenken... – en daarom is die evaluatie ook zo van belang in 2028 – mochten we straks inderdaad inzichten krijgen hierin dat we dat op een andere manier moeten doen – want je kunt een hele hoop digitaliseren, je kunt zo veel stappen zetten op dit moment dat je ook een veel breder publiek gaat trekken – dan moet je daar gebruik van maken. Als dat inderdaad, wat u zegt, dat dat te weinig zou zijn, dat dat niet voldoende in de participatie, aantallen, zou zijn. Wij hebben nu ervoor gekozen om het op deze manier te doen, omdat dat voor ons voldoende inzicht gaf om dit op deze manier te verwerken.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, het ging me nu nog even niet om de aantallen, maar dank u wel voor het voorschotje, aan de gedeputeerde zeg ik via u, voorzitter, maar het ging me over de balans. Er zijn een paar honderd inwoners op straat aangesproken. Dat in balans met – ik weet niet of het kwetsbare groepen zijn – 25 provincie medewerkers en vooral medeoverheden en maatschappelijke organisaties: allemaal mensen die hier dan wel vanwege hun werk, dan wel omdat ze een abonnement hebben op het provinciehuis, toch al zijn. Dus het gaat mij om die verhouding. Is dat de manier waarop we inwoners laten participeren door vooral organisaties en ambtenaren het woord te geven – wat misschien heel nuttig is, begrijp me niet verkeerd – maar is dat dan in balans met een paar honderd mensen op straat?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Dat zijn natuurlijk ook verschillende dingen, hè. Kijk, als wij hier mensen in huis interviewen om te vragen van: Hoe zie je dat? Dat heeft er natuurlijk mee te maken van hoe gaan ze het invullen en hoe willen wij dat invullen en hoe zien jullie dat? Mensen op straat, dat is natuurlijk een ander verhaal. Die stel je andere vragen. Wij zijn natuurlijk ook met verschillende Statenleden... We hebben een rondje Brabant gemaakt. Ik ben ook mee geweest. Ja, dan krijg je dus ook hele eenvoudige vragen van: Wat doen jullie eigenlijk daar? Wat doet die provincie eigenlijk? Nou, ook over dat soort zaken moet je natuurlijk goed nadenken, van hoe ga je dat nu vormgeven? We zijn in vier verschillende regio's geweest. Daar stel je natuurlijk ook vragen. Je krijgt er ook wel een beeld van wat er verwacht wordt. Dus ja, je kunt er 1.000 vragen, dat kan, maar dan is het maar de vraag of je een ander beeld krijgt. Dat is, denk ik, de conclusie.

De **voorzitter**: Tot slot.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, en misschien is dan participeren... Het kan zijn dat het misschien een vergissing is om het zo op te schrijven, want ik denk: een groepssessie met eigen medewerkers houden, is niet per se een vorm van participeren. Dat is niet zoals we dat hier met de

participatieverordening bedoelen. Dus wellicht is dat een vergissing in de manier waarop het gepresenteerd is. En daarna... Met name vind ik het belangrijk wat de gedeputeerde hiervan vindt, vanwege zijn... En ik citeer – ik heb het nog even teruggekeken online – wat de gedeputeerde zei en dat baart me enorm veel zorgen. Hij zei namelijk: "Ik twijfel of ze meer zeggenschap willen. Ze moeten beter geïnformeerd worden.". Dat vind ik heel erg zorgelijk, als dat de manier is waarop we over de participatie van inwoners, nogmaals: Brabanders, denken en ik vraag dan toch echt de gedeputeerde om daarop te willen reflecteren.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Ja, dat is denk ik bijna dezelfde vraag, of u die stelde of mijnheer Minkels, dat weet ik niet meer exact. Dat is, volgens mij, exact dezelfde vraag en ik probeer het dan nog een keer duidelijk te maken of uit te leggen. Dat ging over dat informeren, over de informatieplicht. Daar ging het eigenlijk over. Maar ik zou gezegd hebben in de themabijeenkomst dat ik dat belangrijker zou vinden dan de mensen in de besluitvorming mee te laten nemen of zoiets dergelijks, volgens mij. De zeggenschap voor een burger, hoe ga je dat vormgeven? Maar je moet ze altijd serieus nemen. Dat doen ze in gemeenteland. Dat doen provincies. Dat doet men landelijk. Als mensen daar het soms niet mee eens zijn, dat is een ander verhaal, hè. Men krijgt ook niet altijd te horen wat men wil, wat men wenst. Ja en daar moet je natuurlijk ook je keuze in maken. Die besluitvorming, die keuzes, die liggen als wij gemandateerd zijn als GS bij ons, in onze situatie, of bij u als PS.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, ook over het onderwerp van het participatieproces over deze verordening, want er zijn ook zienswijzen ingediend en twee derde van de zienswijzen over deze participatieverordening stelt: informeren is geen participatie, haalt u alstublieft informatie uit uw participatieverordening. Dat heeft u als college fijntjes terzijde geschoven. Hoe kijkt u aan tegen de devaluatie van participatie in dat proces, in dat licht?

De **voorzitter**: Ik laat deze interruptie nog gaan, hè, maar daarna... Weet je, jullie komen volgens mij niet heel veel dichterbij elkaar, want dit gesprek heb ik tien minuten geleden ook al gehoord. De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dank u, voorzitter. U zegt 30%, volgens mij waren het drie zienswijzen, hè.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Twee derde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, twee derde, twee van de drie van twee maatschappelijke organisaties. Ja, inderdaad die geven het op deze manier aan. Dan kom ik ook op de vraag natuurlijk van mijnheer Rutjens van: Zijn het er 25 of... Weet je wel. Dat is een beetje flauw misschien. Maar dat is inderdaad een bewuste keuze geweest om dat op die manier te verwerken hierin.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen. En ik zou de rest willen vragen eventjes de aandacht erbij te houden of gewoon deze zaal te verlaten. Ja, dat geldt ook voor de heer Philippart. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, daarmee laat het college toch zien, voorzitter, dat het participatie niet echt serieus neemt als het in het participatieproces voor deze participatieverordening eigenlijk al misgaat. De zienswijzen die worden ingediend, die in meerderheid stellen dat informeren geen participatie is, die negeert u gewoon. Dan heeft u dus lak aan de inbreng van de zienswijzen.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, nogmaals, voorzitter: er waren drie ingebrachte zienswijzen. Twee van dezelfde organisatie, volgens mij. Dus ja, we hebben ervoor gekozen om op deze manier er verder invulling aan te geven.

De **voorzitter**: U gaat het hier niet over eens worden, schat ik zomaar in. En volgens mij is het niet verstandig om hier nog vijf keer met elkaar over door te spreken in deze ronde, want dat gaat, denk ik, niet een nieuw resultaat opleveren en we gaan zo meteen zien aan de hand van de moties en amendementen hoe uw Staten daarover denken. De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Dan komen we bij amendement 21 en dat gaat over 'Serieuze participatie verdient een referendum'. Ja, dat mag geen verrassing zijn denk ik, maar hoe wij daar als GS in zitten: wij ontraden die ook. In ons bestuursakkoord kiezen we voor andere participatieve vormen en dus niet voor het instrument referendum. Ja, wij vinden dat inwoners van het begin af aan gewoon mee moeten doen. We moeten het samen doen. Dus je kiest met een referendum ja of nee. Dus dat is waarom wij ook deze ontraden. Dan zijn we aangekomen bij amendement 18 en dat gaat met name over 'Meer ruimte voor het uitdaagrecht'. Ja, dit is een stevig instrument, vanaf het begin aangegeven. We willen liever inzetten op samenwerking dan het overnemen van taken. Dat is eigenlijk wat we niet wensen. Zo staat het ook in ons beleidskader, in het beleidskader Toekomstbestendig bestuur. Vandaar is hij nu op die manier hierin verwerkt. Het is een zware taak. We willen het ook wel aanbieden, maar we willen helderheid bieden over de situatie waar dat kan. Dat is, denk ik, de bedoeling en zo zijn we dan ook helder naar de buitenwereld toe. Wat is dan precies de bedoeling van het uitdaagrecht? Ik denk dat het het belangrijkste is dat er duidelijkheid erover geschapen wordt. Kijk, zonder deze uitzonderingen moeten ook juridisch of praktisch onuitvoerbaar zaken worden behandeld. Je hebt het, volgens mij, over die hardheidsclausule. Die is niet bedoeld als vervanging van de uitzonderingsgronden, maar voor uitzonderlijke situaties en zo moet je het eigenlijk zien, dus dat is niet als vervanging van die afbakening. Als ik het amendement goed lees, dan wekt dit verwachtingen die wij dan niet waar kunnen maken en daarom moet ik hem echt ontraden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, ik hoor het college hier toch weinig vertrouwen uitspreken richting organisaties, ondernemers, burgers die zeggen: Beste overheid, ik kan dat ook of ik kan dat beter of ik kan dat goedkoper. Waarom wilt u dat uitdaagrecht zo enorm ontmoedigen?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): We willen dat niet ontmoedigen, maar we moeten wel eerlijk zijn naar de inwoners over wat wel kan en niet kan en waar ze wel eventueel gebruik zouden kunnen maken van het uitdaagrecht. Als je kijkt naar de rol van de provincie... Ik vind dat sowieso heel lastig. Wat kun je dan überhaupt gaan doen? Hoe kunnen we dat gaan doen? Maar dat zal ook straks blijken vanuit de aanvragen die er komen. Dit is ook echt wel iets wat je veel meer in gemeenteland ziet, dat een vereniging of een harmonie de plantsoenen gaat onderhouden. Die denken dat ze dat beter kunnen en die krijgen daar een x-bedrag voor. Dat zijn echt concrete voorbeelden waar je van denkt: dat is interessant, dat is leuk, maar je moet dit nu natuurlijk goed afbakenen zodat je mensen niet gaat teleurstellen. Straks komen er misschien verzoeken binnen waar we van zeggen: jongens, dat kan juridisch helemaal niet, dat is onmogelijk om dat in te vullen. Van daaruit zeggen wij van: als we het amendement steunen, wat u zegt, dan moeten we echt mensen teleur gaan stellen en dat kunnen we ook niet waarmaken, dus dan moet je het niet doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, maar het college stelt nu eigenlijk aan de voorkant al meteen: 'Ja, dit kan niet, dat kan niet, zus kan niet' en ik hoor de gedeputeerde tegelijkertijd zeggen: 'Ja, straks krijgen we een heleboel verzoeken en het blijkt dan dat het niet kan'. Ja, oké, dan kunnen we het dan toetsen. Daar hebben we de procedure voor. Die is ook netjes beschreven, maar door aan de voorkant al een heleboel zaken uit te sluiten, weet je ook helemaal niet wat er potentieel kan komen. Misschien vergist het college zich wel. Misschien komen er hele goede plannen van hele goede organisaties of hele goede ondernemers die zeggen van: Nou, dit kan ik beter dan de overheid dat op dit moment kan. Waarom bent u dan niet bereid om gewoon open te staan voor de mogelijke initiatieven vanuit de samenleving op basis van het uitdaagrecht?

De **voorzitter**: Gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dank je wel. Kijk, het staat in principe vrij om een verzoek in te dienen om gebruik te maken van het uitdaagrecht. Daar is iedereen vrij in, zolang zij dat doen als inwoner of als maatschappelijke organisatie. Want er was mij gevraagd, ik denk dat de heer Frenken daarvoor klaarstaat, om een reflectie of boeren massaal in actie komen met betrekking tot het uitdaagrecht. Tenminste, dat verwacht ik dat die vraag komt, want die zou ik in de volgende fase nog wel gaan beantwoorden. Maar het moet wel over GS-taken gaan. En wij moeten spelregels hanteren, zoals we die in de verordening nu ook inderdaad hebben afgesproken. En dat is ook een reactie op wat mijnheer Frenken wil zeggen. Iedereen staat het vrij natuurlijk om een verzoek in te dienen, maar je moet wel aan de voorkant goed duidelijk maken: hier kan het wel en hier kan het niet. Daar gaat het over. En die check die moeten wij doen. Die wordt gedaan. Maar iedereen staat het vrij om te doen, hè. En daarna ga je dus via het loket of die vraag komt bij GS binnen en soms komt hij bij PS binnen als PS erover gaat... Dan moet je die keuze maken, maar je moet zorgen dat je die mensen niet teleurstelt, dat je niet verwachtingen gaat scheppen die je achteraf niet waar kunt maken. Dat zou ik jammer vinden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen, tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja voorzitter, om niet teleur te stellen, u stelt, denk ik, als college nu juist een heleboel mensen teleur. U zegt aan de ene kant, enerzijds: 'ja, iedereen kan bij ons een verzoek indienen', maar eigenlijk zegt u bij de voordeur al: 'ja, maar niet hierover en hierover en hierover en hierover', terwijl u tegelijkertijd ook gewoon voorwaarden heeft meegegeven. Dat is natuurlijk uitstekend: een kader waaraan dient te worden voldaan. Maar u gaat bij voorbaat al een heleboel thema's en taken uitsluiten van die mogelijkheid om überhaupt met een voorstel te komen. U gaat dat voorstel al niet eens in overweging nemen. Wat is dat nou voor signaal richting de samenleving, voorzitter?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik kan er eigenlijk heel kort over zijn: wij kiezen ervoor om die samenwerking aan te gaan en niet aan de voorkant dingen dicht te timmeren.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, gedeputeerde, hartstikke goed. U refereerde al aan mijn vraag en bijkans dat u hem niet zou beantwoorden, denk ik: ik schiet hem hier eventjes in, want ik kom er toch eventjes bij dezen op terug. Mijn vraag was dan ook van... Nou, er is een grote kans dat boeren en burgers in beweging komen en hier dadelijk met een voorstel komen om de natuur te verbeteren. Dan heb ik meteen maar zo'n opzetje gemaakt om het praktisch te maken en kijken wat daarop uw antwoord is in de gedachte dat deze verordening wordt vastgesteld met de artikelen die erbij genoemd zijn. Dus een voorstel zou kunnen zijn: wij dagen de provincie uit om de uitvoering van de opgave Voorkomen van verslechtering en realiseren van natuurherstel in gebied X over te dragen

aan een gebiedscoöperatie van agrariërs, terreinbeheerders en andere partijen. De provincie toetst uitsluitend of de wettelijke doelen gehaald worden. Dat is de uitdaging, waarbij het heel simpel is: de provincie bepaalt het doel en de samenleving bepaalt de uitvoering. Dan is mijn vraag: Bent u in staat om zo'n doel te bepalen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, wie wil dat niet, – zou ik bijna zeggen – doelen halen?

De heer **Frenken** (BBB): Nee, een doel. U moet een doel formuleren. Zo simpel ligt het, hè. Het is heel eenvoudig. Ja, maar u fietst heel gemakkelijk tussen: 'ja, maar een beetje dit en een beetje dat'. Nee, inwoners zeggen: 'Wij zijn er gewoon écht helemaal klaar mee. Nou gaan wij zorgen dat die natuur niet achteruitgaat.'. En waarom in die natuur? Stikstof die je terugdringt – hebben we schriftelijk beantwoord gekregen – over twaalf, dertien, veertien jaar pas resultaat. Gaan we niet op wachten. We gaan die natuur herstellen. Hup we stropen de mouwen op, we halen de schop tevoorschijn, wij gaan aan de gang. Nou, dan heb ik net voorgelezen wat u dan voor verzoek krijgt en het enige wat u moet doen, is een doel stellen. U zegt van: 'Beste mensen, fantastisch, dit is het doel.' Pats. En dan zeggen de mensen: 'Ga lekker achteroverleunen. Geef ons een schop, weet ik wat. Wij gaan zorgen dat we dat doen.' En mijn vraag is: Bent u in staat om zo'n doel te stellen?

De **voorzitter**: Ik ga naar de gedeputeerde, waarbij we wel op moeten letten dat we niet in andere dossiers terecht gaan komen. De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, daar zat ik ook een beetje over te twijfelen van wat precies de achterliggende gedachte van die vraag is. Je hebt Natura 2000-gebieden. Het gaat heel ver nu, hè, want ik weet niet waar u precies naartoe wilt. Kijk, als ik terugga naar het begin, waar ik het over had, dat het voor ons van belang is dat maatschappelijke organisaties of burgers, geen bedrijven, in ieder geval een initiatief kunnen hebben om op die manier te kunnen gaan werken. Die vraag die komt binnen en die wordt hier dan ook beoordeeld. Als daar straks dan achteraankomt van: we kunnen met elkaar afstemmen van welk doel – dat is uw vraag – wil je, op welk thema? Is het op water, of is het natuur, of is het op... het kan van alles zijn. Ja, dan moet je dat met elkaar wel gaan afstemmen, want wij hebben onze doelen natuurlijk ook. Is dat met elkaar dan niet in conflict? Dat wil ik aan de voorkant wel weten. Dat zijn de spelregels die je moet afspreken.

De heer **Frenken** (BBB): Oké, dus...

De **voorzitter**: De heer Frenken, even via de voorzitter.

De heer **Frenken** (BBB): Sorry, voorzitter.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Frenken** (BBB): Ik ga het proberen samen te vatten. Even kijken of wij hetzelfde bedoelen. Dus ik heb u net een voorbeeld gegeven van hoe zo'n vraag binnen zou komen van zo'n initiatief. Uitdaagrecht. Mensen zeggen van: 'Wij gaan zorgen dat in dit gebied de natuur in ieder geval niet achteruitgaat.' Daar zijn allerlei mogelijkheden voor. Daar kunnen we het dan over hebben, maar dat is aan die mensen die het initiatief nemen, niet aan de provincie. Het enige waar zij op zitten te wachten is: Welk doel heeft u voor ogen? Wanneer, hoe weten wij dat we het goed gedaan hebben? Dat doe je niet lopende het proces, want dan weet ik al wat er gebeurt, dan blijft dat doel maar verschuiven en ben je nooit klaar. Dat is wat nu gebeurt. Nee, het doel moet gewoon aan de voorkant, zwart op wit: Als je dit bereikt hebt, is het akkoord. Vink. Bent u daartoe in staat?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik vind dat heel lastig. Waarom? Het is niet dat ik geen antwoord wil geven, hè, want het is natuurlijk heel breed en het is al ingewikkeld genoeg – voor ons zelfs – ook als ik dat reflecteer aan die gebiedsprocessen, bij wijze van spreken, ook om doelen te halen. Dan zie je dus al hoe ingewikkeld het is. Ik ken natuurlijk ook bedrijven, maar ook burgers die met van allerlei dingen bezig zijn, waarvan ik denk: ja, dat zou wel eens interessant kunnen zijn. En die dus ook wel de kennis en de knowhow en ervaring hebben die ons gaan helpen. Die ons gaan helpen. Die PS gaan helpen. Die GS gaan helpen. Daar sta ik open voor. Daar staan we als GS ook open voor om die te benaderen of, indien die bij ons zich melden en ze hebben die kwaliteit en die kennis, dan zal ik de laatste zijn die zegt van: dat nemen we niet serieus. De kennis en de knowhow die zit natuurlijk ook wel bij onze mensen die ons dagelijks voorzien van of dat bedrijfsmatig is of een individuele burger, daar zit gewoon heel veel kennis en als die er is en die kan ons helpen, dan moet je er altijd gebruik van maken.

De **voorzitter**: De heer Frenken, tot slot.

De heer **Frenken** (BBB): Oké, voorzitter, ik begrijp de positieve houding van deze gedeputeerde, die vooral ook over het proces gaat, en ik denk van: nou, ik pak gewoon een inhoudelijk iets om even te toetsen of dat dan door dat proces heen komt. Kijk, want als we nu al het gevoel krijgen van, zoals ik het lees: luister heel die participatie, dat is een no-go-area, want er zitten zoveel drempels in. Ja, die burger echt, die denkt van: Vergeet het maar, ik kom mijn stoel niet uit. Wij blijven positief, dus ik heb zoiets geformuleerd en dat begrijp ik dat gaat dan in dit geval concreet over natuurherstel. Het is niet uw portefeuille, maar als het komt, dan hebben we u aan onze zijde in het college om dit te verdedigen dat het er doorkomt en dat er een doel komt, want het enige wat we nodig hebben, is een doel. Beschrijf het doel.

De **voorzitter**: Ik ga terug naar de gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Ik denk niet dat u alleen mij aan uw zijde heeft, maar ook mijn collega's wat dat betreft, want daar ken ik ze nu op dit moment goed genoeg voor om in ieder geval daar altijd voor open te staan. Dus dat. Laat ik het daarbij houden.

De heer **Frenken** (BBB): Dank voor de toezegging.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Voorzitter, met uw goedvinden ga ik verder. We zijn aangekomen bij de motie 'Budget voor participatie', dat is motie 96. Dat is gewoon heel goed signaleerd door u en dat het inderdaad belangrijk is. Het gaat met name over het budget voor participatie. Wij zijn het eens met u, zoals u dat inbrengt, dat goede participatie ook geld en capaciteit vraagt. Dat is nu eenmaal zo. Wij investeren daarin, in participatie. We gaan nu van tijdelijke functies ook vaste functies maken, dus dat is al in gang gezet. Kosten voor participatie zijn opgenomen in de begrotingen voor de projecten die door de diverse programma's heen lopen en daar liggen de middelen natuurlijk wel. We kunnen nou nog niet exact voorspellen in welke mate de vraag naar participatieadvies toeneemt, maar in ieder geval hebben we nu een kernteam gemaakt voor participatie en voor de implementatie van de verordening. De komende periode is die voldoende op sterkte. Wij willen ervaring opdoen met deze verordening natuurlijk. Het is nieuw. We gaan nu ook wat dingetjes anders doen. Ook hier weer: als blijkt in 2028 dat wij meer capaciteit en misschien wel meer middelen nodig hebben dan komen we terug bij u om dat te vragen. En dat is eigenlijk een beetje de reactie. Enerzijds, ik vind het heel mooi dat u dat op deze manier inbrengt en ik waardeer het ook, maar op dit moment, nu en ook voor het komende jaar, is dat niet nodig. We hebben ze eigenlijk ingericht. We hebben ze eigenlijk geïncorporeerd. We hebben de mensen. We hebben de middelen nu ook door de diverse programma's heen die daar gebruik van maken, maar mocht het zijn dat we straks te weinig hebben, dan moeten we daar andere middelen voor zien te organiseren.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, dank je wel. Ik hoor wat de gedeputeerde stelt, maar toch. Kijk, het is heel belangrijk dat er aan de voorkant voldoende middelen zijn voor als het participeren onverhoopt een enorm succes wordt en het college toch onverhoopt echt de participatie opzoekt in plaats van het houden bij informeren. Dat vraagt gewoon geld en capaciteit. Als u stelt dat we op dit moment wel versnipperd hier en daar wat capaciteit hebben zitten – heel fijn dat dat het geval is en ook heel fijn dat dat structureel is – maar het geeft ons helemaal geen inzicht in wat bijvoorbeeld de kosten zijn van dat onderwerp participatie. Kunt u dat dan op zijn minst inzichtelijk maken voor ons?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dat moet ik navragen of dat kan, of we dat echt inzichtelijk kunnen maken, want je hebt natuurlijk door diverse programma's heen nu waar het natuurlijk al speelt. We gaan er nu mee aan de slag. Ik denk: laten we gewoon eerst even nu, het komende, dat volle jaar, 2027, gebruiken om inzicht te krijgen: Waar hebben we het over? Hebben we meer mensen nodig? Moeten we het anders in gaan richten? Horen daar straks extra middelen bij? Dat je dan dat gaat invullen. Ik vind het nu te vroeg, omdat we dus nu de ruimte hebben en de mogelijkheden en de mensen binnen de programma's die dat kunnen verwezenlijken. Dat vertrouwen moet u hebben en dat heb ik ook, dat hebben wij ook en dat is ook de mogelijkheid om te doen. Maar ik begrijp uw vraag wel, hoor, dat de zorg er is, dat we straks dat niet hebben. In maart hebben we weer verkiezingen, dus dan is het weer een andere wereld, maar dat moet wel een van de borgingen zijn die straks in de volgende bestuursperiode... dat dat natuurlijk wel uitgevoerd gaat worden, maar daar is die verordening voor. Die wordt nu vastgesteld, hoop ik.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, maar ik hoor u nu tegenstrijdige zaken zeggen. Enerzijds heeft u het over: ja, als we eventueel extra middelen nodig hebben, dan weten we u te vinden. Nou, dat is heel erg fijn, maar wij weten niet eens hoeveel middelen u daar nu voor inzet of beschikbaar heeft en u zegt zelf eigenlijk dat u dat ook eigenlijk niet weet. Dat vind ik een beetje ingewikkeld en ongemakkelijk. Kunt u daar eens op reflecteren?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik wil best voor u uitzoeken waar we het dan over hebben, wat we nu aan extra middelen hebben, maar het is natuurlijk ook in-kind. Je hebt ook met mensen te maken, ook vanuit de organisatie, die dus dagelijks met van allerlei programma's en thema's bezig zijn, waarin die participatie ook verwerkt wordt. Ja, dat is bijna niet in geld uit te drukken. Dat is moeilijk inzetten. Het advies is gekomen vanuit de organisatie nu voor de komende periode, tot aan die evaluatie, dat er voldoende mensen, geld, denkkracht is om dit nu op een fatsoenlijke manier en een goede manier in te vullen.

De **voorzitter**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dank, voorzitter. Ik weet niet of ik de vraag aan u moet richten of aan de gedeputeerde, maar het gaat eigenlijk over wat nou wel en wat nou geen toezeggingen zijn, want ik hoor net in mijn vorige interruptie dat de heer Oudenhoven heel duidelijk een toezegging heeft gegeven op die basisvoorwaarden, maar ik hoor ook twee Statenleden: 'en dan neem ik die toezegging mee'. Het is wel fijn voor het verloop van het debat dat we ook weten waar wel en waar niet op wordt toegezegd, dus daar was ik even benieuwd naar of dat nou binnen de orde of richting de gedeputeerde is.

De **voorzitter**: Ik denk dat het belangrijk is dat als een gedeputeerde denkt dat er een toezegging is dat hij dat bevestigt en anders kan het van alles zijn, hè.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Ja, dus daarmee kan ik er dus van uitgaan dat er nu toe één toezegging in het debat is gedaan.

De **voorzitter**: Dat weet ik niet. Dan moet ik kijken bij de griffie die dit bijhoudt.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dat zou wel fijn zijn om dat te weten.

De **voorzitter**: De gedeputeerde. Gaat u verder.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel. Even kijken. We zijn bij de participatieparagraaf, motie 97. Die gevraagde informatie gaan we straks natuurlijk zetten in een verplicht participatieverslag dat wordt opgesteld na afloop van ieder participatieproces. Dat is verplicht. Dat gaan we sowieso doen. Als participatie relevant is voor een Statenvoorstel, als het relevant is, wordt dat vanzelf in het voorstel toegelicht. Wij willen echt wel bewust voor maatwerk kiezen en niet voor een verplichte standaardparagraaf in ieder Statenvoorstel en dat moet uw partij, denk ik, toch als muziek in de oren klinken. Dat leidt gewoon tot heel veel administratieve kosten en lasten als we dat op die manier willen gaan doen. Dus wij kiezen daar voor maatwerk. Laten we eerst ervaring opdoen ook weer hierin met die nieuwe werkwijze en straks met de evaluatie komen we weer in gesprek met de Staten in 2028 en dan bekijken we of er aanvullende afspraken nodig zijn. Mochten we aanleiding hebben om in ieder Statenvoorstel een participatieparagraaf in te voeren, daar moeten we dat gesprek over voeren, maar vooralsnog vinden we dat dat niet nodig is.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ja, er wordt gezegd 'wij kiezen voor maatwerk', maar dan wordt het dus overgelaten aan de willekeur van het bestuur in hoeverre participatie al dan niet gaat plaatsvinden en juist deze motie beoogt te borgen dat het iedere keer weer onderwerp moet zijn van overdenking en dat daar ook verantwoording over afgelegd wordt: Gaan wij participatie toepassen op dit onderwerp ja of nee? En zo nee, waarom niet? En zo ja, hoe dan? Dus ik vind het wel gek dat u dan vindt dat dat iets zou moeten zijn wat aan de willekeur van het college moet worden overgelaten. Hoe kijkt u daarnaar?

De **voorzitter**: Gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. U mag ervan uitgaan dat, als participatie relevant is voor een Statenvoorstel, dat wij die erin zetten. Dat is geen willekeur. Dat is uitvoering en daar staan wij voor. Dus wij weten verdomd goed... indien een participatietraject in een Statenvoorstel moet staan, dan zullen we die altijd vermelden, maar je hebt ook verschillende besluiten waar dat even niet van toepassing is en dan belast je nu de organisatie met heel veel administratieve lasten om dat weer in te voeren en alles in te vullen en daar waak ik voor. Dat is ook gewoon kostentechnisch praktisch, pragmatisch. Dat is ook een stukje vertrouwen dat je moet geven in ons als uitvoering van u. Dus ja, ik vind dat geen willekeur.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Hoe belast wordt die organisatie op het moment dat u zegt: het is in dit geval niet van toepassing om die en die reden? Eén zinnetje. Wat kost dat nou helemaal?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, daar kan ik geen...

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Sorry, voorzitter, excuus. Daar kan ik geen bedrag aan hangen of daar kan ik geen menskracht aan hangen, maar als ik het voor mezelf nu beoordeel, dan gaat dat inderdaad gewoon echt administratieve last met zich meebrengen en dat zou ik jammer vinden. U moet het vertrouwen erin hebben dat wij als GS in de stukken die wij produceren...en mocht daar aanleiding zijn om participatie toe te passen, dan gaan we dat altijd doen. Dat staat dus nu ook in die verordening.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, gezien het feit dat dit college informeren als een trede op de participatieladder zet, betekent het dat de participatieverordening op elk Statenvoorstel en elk onderwerp van toepassing is. Want u zegt: informeren, dat is bij ons trede één, maar informeren wordt geregeld in de Wet open overheid en die is gewoon op elk Statenvoorstel van toepassing. Dus dat u nu gaat zeggen van 'maatwerk'. Nee, niks maatwerk. Op elk Statenvoorstel is het van toepassing en daar heeft u zelf voor gezorgd. Wilt u dus alsjeblieft die participatieparagraaf omarmen?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Nogmaals, voorzitter, die gevraagde informatie waar u het over heeft, die staat straks, als er een participatieverplichting is, in dat verslag. Dat komt erin te staan. Dat wordt opgesteld na afloop van ieder participatieproces. Daar staat het sowieso in. Hoe er is gewerkt, wat is er gebeurd, hoe is het afgewerkt, enzovoort. Nogmaals: als participatie echt relevant is voor een Statenvoorstel dan wordt dat vanzelf in het voorstel toegelicht, maar het kan ook zijn dat het niet zo is. Als we nu gaan zeggen: 'doe het overal, doe het altijd', dan brengt dat administratieve lasten met zich mee. Dat moet u het toch begrijpen, of niet?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, maar het is het college zelf dat zegt: informeren is bij ons participeren en als informeren participeren is, dan is het per definitie van toepassing op elk Statenvoorstel.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Informeren is niet alleen de Staten informeren. Informeren is natuurlijk besluitvorming, mensen in Brabant, bedrijven, maatschappelijke organisaties, die worden ook geïnformeerd over wat voor besluiten we nemen, wat we doen. Dat staat er eigenlijk een beetje los van, hè.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, u haalt me de woorden uit de mond. Het staat er dus niet los van. U zegt als college: informeren is participeren. Tegelijkertijd zegt u: ja, nee, participeren dat is niet altijd van toepassing. Ja, u heeft zelf informeren als trede op de participatieladder gezet en daarmee maakt u het voor elk Statenvoorstel relevant, die participatieverordening. Dat is de handelwijze van het college zelf. Daar kan ik niks aan afdingen.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Laatste opmerking. Volgens mij heb ik straks in het begin ook aangegeven: informeren is uiteraard een trede. Informeren vinden wij van belang omdat we het informeren meer body willen geven, er echt meer nadruk op willen leggen. Dat heeft echt niks te maken met nu een aanleiding van een participatieparagraaf.

De **voorzitter**: Volgens mij vervalt u in herhaling. Gaat u verder.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dat klopt, voorzitter. Excuus. Excuus. Ik sta hier ook al even, hè. Dat waren de moties en amendementen. Dan gaan we even naar de motie van de Partij voor de Dieren over 'De kwetsbare belangen van Natura 2000'. De wens is om Natura 2000-gebieden als kwetsbare groep in de verordening aan te merken. Volgens mij noemde u het zelf al in uw betoog. Die verordening richt zich eigenlijk op natuurlijke personen en rechtspersonen en juridisch gezien is het gewoon niet mogelijk om een Natura 2000-gebied als rechtspersoon te kwalificeren en om bij het toepassen van de verordening als kwetsbare groep te beschouwen. Die verordening bevat ook spelregels voor het participatieproces en het is eigenlijk niet bedoeld om vooraf een rangorde aan te brengen in de belangen die daarbij worden afgewogen. Dat is ook wel maatwerk. Kijk, die Natura 2000-gebieden die hebben in ons oordeel al de aandacht die ze verdienen. De Natura 2000-gebieden hebben al een zwaar beschermde status, want u noemde ook daadwerkelijk specifiek de Natura 2000-gebieden. Die hebben een zwaar beschermde status onder de Omgevingswet. Bij het opstellen van de plannen rondom deze gebieden moeten altijd participatieprocessen worden ingericht. Ook bij het opstellen van die participatieaanpak worden alle relevante perspectieven en belangen afgewogen en dat kan natuurlijk ook een natuurspectief zijn. Dus eigenlijk de wens om die Natura 2000-gebieden echt een zeg maar formele stem te geven... Als u denkt van in de participatieprocessen rond de Natura 2000-gebieden zitten natuurlijk de natuur- en milieuorganisaties in principe ook altijd aan tafel. Dus die spreken mee. Die zitten aan tafel en die hebben ook hun inbreng, maar ze vertegenwoordigen natuurlijk wel ook weer in grote lijnen de natuur. Met die argumenten wil ik ook de – is het een amendement of een motie, ik weet het niet – motie in ieder geval ontraden.

De **voorzitter**: De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Voorzitter, dank. De gedeputeerde heeft nog niet gesproken over amendement 22a. Daar ben ik wel erg benieuwd naar. Dus of u dat nog even wilt doen en dan wellicht heb ik daar een vraag over.

De **voorzitter**: Ja, maar dit was eerst motie 99 en volgens mij wil daar de Partij voor de Dieren op reageren. Dus laten we dat eerst even doen.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, dank, voorzitter. Voorzitter, het eerste argument dat de gedeputeerde geeft is: oké, deze verordening moet toezien op een verordening die er is voor natuurlijke personen en rechtspersonen. Dat doet deze verordening ook, maar ik hoor daarin dus geen argument waarom we niet ook natuur kunnen beschermen in deze verordening. Dat het in ieder geval rechtspersonen moet betreffen, betekent natuurlijk niet dat het niet ook andere groepen kan aangaan, dus wil de gedeputeerde daarop reflecteren, waarbij dan dus ook het tweede punt van mijn amendement komt: Oké, stel nou dat het écht niet kan, laten we dan kijken naar manieren om dan dus die natuur wel beter mee te nemen. Het is nu inderdaad wel zo dat natuurorganisaties, net als andere belangenorganisaties, betrokken kunnen worden bij processen, maar dan zitten ze dus gewoon als een van de vele betrokkenen aan tafel. Juist wanneer er participatieprocessen zijn waar meerdere belangen afgewogen worden, zie je dus vaak dat de belangen van de rijksten, van de sterksten heel sterk naar voren komen aan tafel en juist de meest kwetsbare belangen niet zo. Hebben wij dan juist niet als provincie, als overheid, de taak – bijvoorbeeld vanwege de Habitatrichtlijn – om natuur te beschermen om dus heel duidelijk te borgen dat zij ook daadwerkelijk beschermd worden en niet overspoeld kunnen worden in dit proces?

De **voorzitter**: Dat punt heeft u ook in uw betoog gemaakt. En uw vraag aan de gedeputeerde is of hij dat wil honoreren. De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, volgens mij heb ik voldoende aangegeven waarom het niet kan. Juridisch stukje, dat heb ik volgens mij aangegeven. Het tweede puntje waar u aan refereert, is dat men misschien niet altijd gelijkwaardig aan tafel zit. Dat bestrijd ik. Dat is echt niet

waar, dat is niet zo. Ik zit ook aan die tafels en daar merk ik dus niks van. Men zit allemaal gelijkwaardig aan tafel met een gelijkwaardige inbreng, dus die zorgen hoeft u niet te hebben. Volgens mij had u ook nog een vraag om dat verzoek ook eventueel onder de aandacht te brengen voor een voogd voor een Natura 2000-gebied. Daar is natuurlijk ook een landelijke wetswijziging voor nodig. U vraagt volgens mij ook nu om daar in de lobby iets mee te doen. Ja, dat is lastig. Ik heb daar nu niet echt direct een antwoord op of we dat wel of niet moeten doen, of het misschien al gebeurt. Dat weet ik niet. Ja, daar kan ik u ook nu direct geen antwoord op geven wat daar precies speelt. Dat was ook een onderdeelje, volgens mij, van uw motie: of wij bereid zijn om bij het ministerie te vragen om een natuurvoogd. Daar hoort een wetswijziging bij. Ja, de vraag kunnen we altijd stellen, maar in wat voor vorm ga je dat doen? Ga je het in lobbywerk, ga je het bilateraal doen, enzovoort, enzovoort? Ik weet ook niet hoe dat binnen andere provincies ook leeft of niet leeft. Die vraag zou je dus in eerste instantie misschien in IPO-verband misschien eens een keer kunnen stellen, maar nu kan ik niet direct aangeven moet ik dat wel of niet doen.

De **voorzitter**: Oké. Ja. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, dus dan weer dat eerste punt waarbij de gedeputeerde aangeeft, volgens mij, dat hij denkt waarom dat juridisch niet kan, goed is uitgelegd. Nou, volgens mij heb ik net betoogd dat ik dat dus niet goed uitgelegd vind, want ik hoor inderdaad dat in ieder geval de verordening moet toezien op het beschermen van natuurlijke personen en rechtspersonen, maar daarin is dus niet expliciet verteld waarom de verordening niet kan toezien op het beschermen van andere groepen, zoals kwetsbare natuur. Dat staat niet in die uitleg en dat is juist de stap die ik mis, dus wil de gedeputeerde daar dan ook nog antwoord op geven? En dan ten tweede, de gedeputeerde zegt over het lobbyen bij het Rijk dat hij niet weet of dit al gebeurt. Nou volgens mij is het niet moeilijk om te achterhalen of provincie Noord-Brabant dit meeneemt in een lobby richting het Rijk. Zou de gedeputeerde willen toezeggen om dit in ieder geval alsnog te doen? Inderdaad, ja, de vorm waarop die lobby plaatsvindt, nou volgens mij is dat de uitvoering die altijd bij GS ligt. Op het moment dat wij dus zien dat we deze verordening niet kunnen aanpassen op de manier waarop we willen, of tenminste die ik zou willen, omdat die landelijke wetgeving in de weg zit. Ja, vraag dan om de landelijke wetgeving aan te passen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Die vraag die u stelt, met betrekking tot het eerste, ik zal daar met mijn collega over spreken van: spelen er misschien andere zaken? Wat ik u wel toe kan zeggen – een toezegging – om dat gesprek met mijn collega's even te voeren van: Speelt dat meer? Speelt dat Nederlandbreed? Is dat niet zo? Dat we daar even bij u op terugkomen wat de mogelijkheden of onmogelijkheden zijn. Moeten we dat wel doen? Is dat wel verstandig om te doen? Geef me even de ruimte en tijd. U weet dat ik er altijd op terugkom. Dus dat ga ik zeker doen. En nogmaals: ik snap uw vraag. Die Natura 2000-gebieden hebben gewoon echt een zwaar beschermde status, ook onder de Omgevingswet. En echt, bij het opstellen van die plannen rondom die gebieden moeten ook altijd weer participatieprocessen ingevuld worden en ook daar is de natuur natuurlijk een heel belangrijk onderdeel. Dat is, dat blijft en zal altijd blijven. Dat is de praktijk.

De **voorzitter**: Oké. Ja.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Mag ik nog een verduidelijkende vraag...

De **voorzitter**: Ja, tot slot. U kunt het vragen.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): ...over de toezegging van de gedeputeerde? Dat ging dus heel specifiek over het stukje lobby richting het Rijk voor rechten voor de natuur en hij gaat navragen wat daar al over gebeurt in de rest van Nederland. Begrijp ik dat goed?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Voorzitter, dat begrijpt u goed. En ik zal het ook even met mijn collega die hierover gaat, mevrouw Roijackers, in ieder geval het gesprek even voeren.

De **voorzitter**: Hier ook inderdaad de toezegging – dit is er dan wel één – en daar wordt op teruggekomen. Ik ga naar de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank je wel, voorzitter. Het gaat nog over de motie van de Partij voor de Dieren. Het is heel goed dat u zegt dat kwetsbare natuurgebieden goed beschermd en vertegenwoordigd moeten worden en u noemt dat er bijvoorbeeld natuurinstanties zijn die dat uitstekend op zich nemen, maar het is nog niet zo lang geleden dat er hier een voorstel werd ingediend om de subsidie te stoppen aan een van die belangrijke organisaties. Die organisaties staan steeds meer onder druk gezien het heersende politieke klimaat. Zou je nou juist in zo'n verordening, die echt voor de lange termijn is, niet goed moeten regelen dat die kwetsbare natuur een hele stevige vertegenwoordiging heeft in plaats van te hopen dat die natuurorganisaties dat in de toekomst nog steeds kunnen blijven doen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Kijk, bij de inrichting van die gebiedsprocessen – want we hebben het over het over Natura 2000-gebieden, want dat was de vraag van Partij voor de Dieren, mevrouw Hamerslag – hebben we dat ingericht. Dus er zitten gewoon diverse maatschappelijke partijen aan tafel, waaronder ook de natuurpartijen, een BMF, een Staatsbosbeheer. Ik ga ervan uit dat die die belangen ook echt daadwerkelijk behartigen. U zegt van: Ja, die signalen krijg ik niet, dat men ook in financiële problemen zou zitten of dat er iets zou gebeuren, maar die zitten echt volwaardig aan tafel met zeer deskundige mensen.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, dan toch nog even heel kort. De BMF, daarvan weet u gewoon – dat is zelfs vandaag hier nog gezegd – dat die eigenlijk best onder vuur ligt, maar ook Staatsbosbeheer is op dit moment bos aan het verkopen om financieel zichzelf in stand te houden. Dus denkt u daar niet te gemakkelijk over, gedeputeerde?

De **voorzitter**: Kort.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik hoor u en die signalen krijgen wij natuurlijk ook, maar daar moet je dan wel over na gaan denken. Of dat hier moet, dat is vers twee, maar dat zijn natuurlijk ook wel andere mogelijkheden waar je dat gesprek moet gaan voeren. Nou, dan praat je over knikkers, dan praat je over geld. Dan moet je wel op die manier dat gesprek gaan voeren met die organisaties. Om dat hier specifiek nu te verankeren, vind ik te ver gaan. Maar ik vind wel... indien die signalen ons bereiken dan zal er een gesprek plaatsvinden met de betreffende organisaties, want die moeten natuurlijk wel aan tafel kunnen blijven en de juiste mensen kunnen brengen.

De **voorzitter**: Tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Tot slot, voorzitter, zijn er ook mensen die niet per se een derde interruptiemogelijkheid willen gebruiken.

De **voorzitter**: Oh, maar dat heeft u nou net wel gedaan. Goed. Staan de heer Hordijk en de heer Buiks hier voor de gezelligheid of hebben ze een interruptie? Die staan hier voor de gezelligheid. Oh, toch een interruptie. Ik zou u allemaal wel willen verzoeken niet in herha...

De heer **Hordijk** (PvdA): Geen interruptie, maar het amendement 22a moet nog besproken worden en dan kan er een interruptie komen.

De **voorzitter**: Zeker. Dat moet ook nog gebeuren, want er gaat een reactie op alles gegeven worden en als er hier nog niet één op is gegeven, dan moet dat nog gebeuren. Ik verzoek aan ieder nu wel...want er is al heel veel gewisseld en er is heel veel herhaling van dingen geweest, dus ik verzoek u wel nu nieuwe elementen, nieuwe dingen in te brengen in het vervolg van dit gesprek. De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Ik denk dat beide heren zitten te wachten inderdaad op het amendement 22, of 22a is dat geworden, maar voordat ik een reactie ga geven op het amendement wil ik ook even aangeven... Dat was misschien niet heel erg duidelijk in de themabijeenkomst, want wij stellen als college dus voor om die bestaande drempel van 5.000 ondersteuningsverklaringen te handhaven. Dat is het voorstel dat wij gedaan hebben. Dat heb ik ook in die brief nog gestuurd en hiermee sluiten we ook aan bij de evaluatie vanuit het presidium van 2023. Dat is de reden geweest waarom wij gezegd hebben, die conclusie hebben wij getrokken, dat deze drempel passend was hiervoor. De argumentatie die eronder lag was dat die drempel van 5.000 aangeeft dat we willen hebben dat een kwestie wat breed leeft en dat er ook wat inspanning moet worden geleverd hiervoor. Nou, we hebben een bevolking van 2,2 miljoen inwoners. Is dan een drempel van 5.000 redelijk of niet redelijk? Ja, daar kun je het over hebben, omdat het ook heel veel effect kan hebben op de agenda van PS natuurlijk, dat moet je je ook realiseren. Maar los van bovenstaande, voorzitter, de hoogte van de drempel, is ook uit onderzoek gebleken, heeft eigenlijk weinig tot geen invloed op het gebruik van het instrument en dat is misschien wel bijzonder. In heel Nederland wordt er bijna geen gebruik van gemaakt, nauwelijks. Wat laat dat onderzoek zien? Wat laat het studentenonderzoek zien van 2025? In de provincie hanteren we verschillende drempels voor het agendarecht. Er zijn verschillende provincies die het anders doen. Het gebruik van het instrument is vrijwel alle provincies weer anders en ook beperkt in de hoogte van de drempel. Het onderzoek bevat aanbevelingen, maar geeft geen aanleiding om te denken dat een lagere drempel het gebruik zal vergroten. Dat is toch wel wat ik even mee wil geven. Het gaat over zaken. Want er was straks een discussie, volgens mij, hier over kernaangelegenheden en zo. Het moet wel gaan over waar PS de bevoegdheid hebben, dus dat zijn dan alleen provinciale thema's. Dat is wel van belang om te melden.

De **voorzitter**: Maar hoe beoordeelt u het amendement?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Hoe beoordeel ik het amendement? Ik heb nu aangegeven waarom wij als GS vinden dat we het niet aan moeten passen, maar het gaat over PS-zaken en in principe gaan dan ook PS daarover. Wij hebben dus wel gezegd als GS van: oké, dit staat er. Dat is naar aanleiding van het onderzoek is dit...

De **voorzitter**: Maar zegt u daarmee 'oordeel Staten' of iets anders? Ik krijg hem niet helemaal scherp.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dat is eigenlijk oordeel Staten, als ik dat voor mezelf even nu... Ja.

De **voorzitter**: Goed. Dan ga ik naar de heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dan zijn we op het punt gekomen waar we dachten dat we uit zouden komen. Gedeputeerde, wat ik bijzonder vind is: we hebben natuurlijk recent dit gesprek ook in de themavergadering gehad en toen gaf u aan: ja, 5.000 is ook maar een getal. Toen kreeg u nog complimenten van Statencollega Philippart toen de vraag was van: Wat vindt u ervan als het naar 1.500 gaat? Want twee verschillende provincies doen dat ook. Nou, heel mooi. Ja, dan is het natuurlijk wachten dat een van de partijen daar dan ook werkelijk op ingaat en dat is natuurlijk

ook gebeurd met het CDA. Die hebben dan op basis van die discussie gezegd: nou dan gaan we naar 1.500. En u gaf ook aan: nou ja, 5.000 is ook maar getal. Wat is er sinds die vergadering nu veranderd dat u nu toch weer aan die 5.000 wilt vasthouden? Want dat ontgaat mij.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Er is mij gevraagd in de themabijeenkomst – want dat was toen niet helemaal duidelijk... Wat dat onderzoek van 2023... In 2025 is daar een uitsluitel over gekomen van die studenten die dat hebben bekeken. In 2023 heeft destijds het presidium besloten om dit als leidraad mee te geven om te verwerken in die verordening. Ja, dat is iets waar ik me aan moet houden en waar ik hem heb. In die themabijeenkomst is mij niet duidelijk geworden of er een meerderheid zich aftekende of dat een meerderheid van de bijeenkomst aangaf om die te veranderen. Ik heb inderdaad aangegeven: 5.000, 3.000, dat is een getal, ja, zeg het maar. Toen kwam de discussie op gang om ruimte te creëren voor kleine kernen... Werd toen nadrukkelijk genoemd. Maar let op, in kleine kernen, het is niet zo... En daarom maak ik ook die disclaimer nu. Het moet wel over dingen gaan waar wij over gaan als PS en niet waar een gemeente over gaat. En daar, dat wil ik even duidelijk neerzetten.

De **voorzitter**: Ja, maar dat zijn allemaal aanvullingen, maar ten aanzien van het specifieke getal geeft u, begrijp ik, oordeel Staten.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dan geef ik hem oordeel Staten.

De **voorzitter**: Oké. Mijnheer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Dan toch even nog als laatste. Kijk, u had natuurlijk die informatie ook al toen u zei '5.000 is een getal' en daarmee hebt u een proces in werking gezet waarmee u ook de Staten hebt gezegd: Als u met een ander voorstel komt, dan komt u met een ander voorstel. Ik vind het dan jammer – laat ik u dat zo meegeven – dat u dan nu zegt: we gaan toch weer aan die 5.000 vasthouden, want als u daar stilliger in was geweest in de themavergadering, dan hadden we nu dit hele debatje kunnen voorkomen. Dat wil ik u dan toch nog even meegeven.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie de heer Buiks. Oké, dan ga ik nog naar mevrouw Hamerslag en we gaan ook langzamerhand zo meteen richting een einde, geloof ik, van dit gesprek komen. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Op basis van de toezegging van de gedeputeerde houd ik motie 99 aan.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. De motie wordt aangehouden. De heer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik hoop, voordat ik terugloop, dat de gedeputeerde ook nog wil antwoorden op de suggesties die ik gedaan heb over termijnen opnemen, omdat dat duidelijkheid geeft aan inwoners wanneer ze wat kunnen verwachten. U heeft daar vorige keer van gezegd: ja, flexibiliteit. Maar ik doe toch nog een keer een beroep op u wat dat betreft om daar duidelijker in te zijn, omdat mensen willen weten hoe zo'n proces loopt, wanneer kan ik wat verwachten. Dus die zou ik ook graag nog beantwoord zien.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, dat klopt, voorzitter. Dat is een van de vragen die inderdaad nog openstond. Mochten er straks misschien nog vragen niet beantwoord zijn, die kan ik altijd nog schriftelijk nasturen natuurlijk, maar of dat invloed heeft op de besluitvorming dat denk ik

niet. U vraagt over die deadlines. Ook hierin willen wij maatwerk bieden en dat betekent dat je niet voor ieder proces van tevoren in algemene zin kunt dichttimmeren wanneer er iets moet gebeuren. Kijk, als provincie zijn we altijd helder over de stappen die er in het participatieproces zijn en wanneer deelnemers reacties kunnen verwachten, maar echt, bij ieder traject kan dat anders zijn, dus je kunt niet generiek dingen afstemmen zoals u dat denkt te willen gaan doen. Dat is niet mogelijk. Bij ieder traject wordt dat verschillend bekeken. Dus je moet het niet dichttimmeren. Die deadlines daar moet ruimte in zijn. Er moet maatwerk in zijn om zelf dat te kunnen invullen.

De **voorzitter**: Mijnheer Buiks.

De heer **Buiks** (CDA): Bedoelt u dan aan het begin van ieder traject dat u wel gaat meegeven hoe dat traject eruit gaat zien? Dus als we wel in zo'n traject komen dat u zegt van: nou, dan gaan wij aan de voorkant wel aangeven wanneer mensen wat kunnen verwachten. Omdat u zegt maatwerk.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Het is natuurlijk... sorry, voorzitter. Het is natuurlijk van belang dat degene waar het over gaat aan de voorkant weet wat die deadlines zijn natuurlijk. Dat is wel van belang.

De **voorzitter**: De heer Buiks, tot slot.

De heer **Buiks** (CDA): Dus u zegt dat toe? Dus ieder traject dat dus gelopen wordt, dat u zegt: het is allemaal maatwerk. Dan zegt u: Bij ieder traject weten mensen aan de voorkant wanneer ze wat kunnen verwachten. U hoeft alleen maar ja of nee te antwoorden.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Nou, zo simpel is het niet, voorzitter. Het hangt ervan af welk traject het is en daarna ga je dus de betreffenden waar het dan over gaat, informeren.

De **voorzitter**: De telefoon van de heer Maes? Oh, van de heer Oudenhoven zelf. Oh, dus mijn opmerking...

De heer **Buiks** (CDA): Hij neemt hem wel op, ja.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dat was iemand uit Etten-Leur, geloof ik, die mij belt nu.

De heer **Buiks** (CDA): Ja, zal vast wel iets zinnigs zijn geweest dan. Maar ja, voor mij is het nu... Want u gaat weer terug over maatwerk en dat is ook prima, maar het gaat er mij om dat mensen aan de voorkant weten, als ze een traject starten, het maatwerk dat u levert, dan betekent dat: dit, dit, dit, dit in dit traject. Dat betekent dat die mensen daar aan de voorkant door u over geïnformeerd worden. Dat zijn de vragen die ik stel. En u hoeft het van mij echt niet groter te maken dan ja of nee.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven gaat nog een keer antwoord geven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik zou dat niet doen, voorzitter. En waarom niet? Het kan ook de andere kant op gaan. Het kan ook natuurlijk zo zijn dat wij of de mensen waar het over gaat misschien wat meer tijd nodig hebben en dan zitten we met een deadline. Dus ik zou dat niet doen. Ik zou dat niet vasttimmeren. Geef ons de ruimte om dat maatwerk in te vullen.

De **voorzitter**: De heer Lauwen.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Ja, wat ik zo bijzonder vind, is dat wij op dit moment langer over participatie aan het praten zijn dan dat de inwoners er gebruik van maken. Het onderzoek van de universiteit in Tilburg – wat trouwens een ontzettend goed onderzoek was – heeft heel duidelijk gemaakt dat er vier keer gebruik is gemaakt van het agenderingsrecht sinds 2016, ongeacht het aantal kiesgerechtigden dat daarvoor nodig is, dus ik denk echt dat wij over iets aan het spreken zijn dat totaal niet leeft in de samenleving. En ja, dat vind ik toch wel heel jammer.

De **voorzitter**: Nou, dan ga ik naar de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dank, voorzitter en ook dank aan de gedeputeerde dat hij toch ook de rol van de Staten zo ziet, ook in het oordeel dat de gedeputeerde geeft over het amendement van de heer Buiks. Wat ik hem eigenlijk hoor zeggen is eigenlijk twee dingen. Enerzijds geef ik oordeel Staten. Dat toont dan, denk ik, ook de ontwapenende manier van hoe u hier dit debat doet vandaag. Maar anderzijds hoor ik u ook zeggen, voorzitter, hoor ik ook de heer Oudenhoven zeggen van: 'Ik heb toch wel sterke voorkeur voor die 5.000.'. Klopt dat, dat we dus enerzijds hebben een voorkeur van de gedeputeerde voor 5.000, maar dat we ook een oordeel Staten krijgen op de 1.500? Begrijp ik dat zo goed?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Wat ik probeer te vertellen: u gaat erover, hè? Dat klinkt misschien makkelijk. Het is niet wegschuiven of zo. We hebben goede discussies gehad. We hebben aan de voorkant goed erover gesproken. We hebben natuurlijk wel te maken met een afspraak vanuit het presidium van 2023 en daar moet ik me wel aan houden, want dat is een afspraak, maar mocht de discussie anders verlopen en hier de Staten anders erover denken, dan kan ik toch niet zeggen van: luister, het zal wel, maar ik blijf vasthouden aan die 5.000? Dan moet ik hem toch ook uitvoeren? Zo zit ik ook in die wedstrijd. Dat is mijn stijl van werken. Ja, zo is het nu eenmaal.

De **voorzitter**: De heer Philippart. En ik hoop wel dat de vragen ertoe leiden dat we niet weer opnieuw hetzelfde antwoord gaan krijgen. Dus de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): U kent me, voorzitter. Nee, en daarom zeg ik ook deze... Ja, dat was ook. Ik gaf hem voor. Nee, en daarom zeg ik ook en dat heb ik ook in de themabijeenkomst gezegd: ik vind het een ontwapenende manier van hoe u hier dit debat met ons voert en dat is niet evident, weet ik, ook in andere... Maar misschien is het dan wel een mooie middag, misschien zou u dat dan kunnen toezeggen dat we dus zeggen van: Nou, weet je, we focussen ons op die 5.000. We kijken dit jaar bijvoorbeeld, of tot heel 2027 erbij, hoeveel initiatieven zich nou daadwerkelijk aandienen. Raken die initiatieven niet tot die 5.000 – merken wij dat ze op 2.000, 3.000, 4.000 blijven steken – misschien kunt u dan toezeggen dat u dan toch met die initiatiefnemers die dat doen, dat u daar dan toch als onze uitvoerend gedeputeerde mee in gesprek gaat en dat we dan eind 2027 bekijken of die drempel nou wel of niet wenselijk, billijk, opportuun is en dat we dan op die manier dan eventueel alsnog kijken. Kan de gedeputeerde dat toezeggen, voorzitter?

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Wat ik wil doen is, wanneer het amendement, het voorstel, de motie – ik weet niet precies wat het is – van die 1.500 het niet zou gaan halen en er blijkt binnen het jaar of anderhalf jaar dat er voorstellen komen vanuit de samenleving waarin een partij 3.500 handrekeningen heeft of 4000 handrekeningen heeft, dan komen die bij mij en dan zal ik dat ook met u bespreken. Dan moeten we dat... Ja, dat moet... Ja, nee, maar ik snap dat wel. Ik probeer wel een oplossing te creëren.

De **voorzitter**: Mijnheer Heijmans. Oh ja, de heer Philippart heeft nog één keer.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Ja, kijk, ik vind dit, voorzitter, een voorbeeld van dat we toch die middenweg proberen te bereiken. Ik dank dan ook de gedeputeerde om daarin mee te denken. Dit is voor mijn fractie voldoende om het op die 5.000 te houden, wetende dat u in de komende anderhalf jaar, als er initiatieven zijn die niet tot die 5.000 komen, dat u daar in ieder geval het gesprek mee aangaat en dat we dan over anderhalf jaar met de evaluatie gewoon kunnen zeggen: Als Brabant, met meer dan 2 miljoen inwoners, moet dit van 5.000... Wat alsnog maar 0,02 is, volgens mij, heb ik uitgerekend. Of dat wel of niet billijk is. Dat is voor mijn fractie dan voldoende om het gewoon zo te doen en dan het amendement van de heer Buiks ook niet te steunen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, volgens mij heb ik net inderdaad aangegeven op de vraag van de heer Philippart hoe ik daarover dacht. Dus daar val ik ook in herhaling, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter. Ik vraag me af wat er gebeurd is tussen de themabijeenkomst en nu, omdat ik echt de indruk had, gedeputeerde, dat u in feite zei: Kom maar op, ik vind het prima, 1.500, 1.000 zou zelfs... U was daar, naar mijn idee, bijna enthousiast over dat dat verlaagd zou worden, dus ik vraag me echt af: Wat is er in de tussentijd gebeurd? En daarnaast, als we nou het voorstel van de heer Philippart horen, dan ligt er een drempel van 5.000. Ja, ik kan me heel goed voorstellen dat je in een dorp met een paar duizend inwoners er niet aan begint als je 5.000 handtekeningen nodig hebt. Dus er kan helemaal geen experimenteerfase zijn, want die drempel van 5.000 ligt er en die is groot. Die is zelfs voor Moerdijk, als je Moerdijk als een hele gemeente neemt van 30.000 inwoners, dan is die drempel van 5.000 nog te hoog.

De **voorzitter**: De gedeputeerde. We beginnen enorm in herhaling te vervallen, dus ik ga nog even naar de heer Oudenhoven en u kunt gewoon zo meteen stemmen over dat amendement. De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Er is niet zo gek veel gebeurd sinds de themabijeenkomst en nu. Volgens mij heb ik duidelijk aangegeven... Ik heb zelfs, volgens mij, gezegd: dit is maar een getal. Dat heb ik, volgens mij, zelfs op die manier geroepen. Tuurlijk, je spreekt iets af met elkaar en daar hou je je dan natuurlijk ook aan, maar als inderdaad blijkt dat, uit onderzoeken... Jullie hebben dat destijds, het presidium heeft dat destijds vastgelegd: Neem dit mee in de verordening, die 5.000. Daar moet ik me gewoon ook aan conformeren. Dat is gewoon zo. Dat heb ik ook verwerkt in de verordening. Maar als inderdaad blijkt dat het een te hoog getal is, ja, dan moeten we toch met z'n allen ook het lef hebben om te zeggen van: dan passen we het aan. Dat is zoals ik het zie.

De **voorzitter**: De heer Heijmans, graag kort.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, maar het is niet zo moeilijk, gedeputeerde, om te voorspellen dat het een hoog getal is, omdat het om gebieden kan gaan, om gebiedsprocessen die misschien wel een paar kleine kernen in zich hebben maar die amper aan 10.000 of 20.000 inwoners komen en dan kom jij nooit aan 5.000 agendagerechtigden heet dat geloof ik. Dan kom je nooit aan dat aantal. Dat kunnen wel degelijk zaken zijn, zeg ik naar de VVD toe, die tot de bevoegdheid van de provincie behoren, want daar zijn we het natuurlijk over eens: het moet wel de bevoegdheid van de provincie zijn.

De **voorzitter**: Oké. Dank u wel. De heer Buiks? Want we gaan nu echt dit onderwerp afronden. Dus het is aan u.

De heer **Buiks** (CDA): Oké, dank je wel. Om het af te ronden of om iets te zeggen?

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Buiks** (CDA): Dank je wel. Ja, ik vind het echt onbegrijpelijk, gedeputeerde, dat u nou richting mijnheer Philippart aangeeft: Ja, als er wat lagere aantallen komen, dan ga ik er toch naar kijken bij 5.000. Wanneer is dan de grens er wel? Want 1.000, 500, 3.000 en alle getallen circuleren. Laten we nou toch met z'n allen helder zijn. Er zal toch gewoon een grens gesteld dienen te worden in de verordening en als die 5.000 is, is die 5.000. Dat betekent dat iedereen die een lager aantal heeft gewoon niet meedoet en die hoeft er ook niet aan te beginnen, zoals mijnheer Heijmans zegt. Dus u zegt nou toe richting mijnheer Philippart: ja dan gaan we... als er mensen met een lager aantal zijn, maar die komen niet want die zien dat ze met 5.000 moeten zijn. Dus dat is toch niet werkbaar wat u heeft aangegeven?

De **voorzitter**: Een korte reactie, want ik heb het antwoord al een paar keer gehoord.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Twee redenen daarvoor. Eerste plaats is dat, volgens mij, Noord-Holland en Zuid-Holland die hebben die keuze gemaakt naar 1.500. Dan wil ik wel eens weten: Heeft dat nu straks resultaat dat er meerdere verzoeken gaan komen? Dat gaan we nu beoordelen. Dat gaan we kijken. Maar, zo eerlijk moet je ook zijn, stel dat jullie die 5.000 afstemmen nu, hè, en inderdaad... En daarom is natuurlijk ook de opmerking van mijnheer Philippart terecht, die zegt van: ja, maar blijkt nu dat we straks twee verzoeken krijgen en die halen dat net niet of... Dat weet je niet. Dat weet je niet. Dat weet je niet. Dat is koffiedik kijken. Dat weet u niet. Dat weet ik niet. Maar dan moet je toch het lef hebben om dat gezamenlijk te bekijken om dingen aan te gaan passen.

De **voorzitter**: De heer Frenken, op een ander onderwerp?

De heer **Frenken** (BBB): Nee.

De **voorzitter**: Ja, maar weet u... Op een gegeven moment voegt het niks meer toe, hè, alles wat er wordt gezegd.

De heer **Frenken** (BBB): Dit wel. Dat is een toezegging.

De **voorzitter**: Oh, nou, daar hou ik u aan. Mijnheer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, ik meen gelezen te hebben – het kan zijn dat de gedeputeerde zegt van: het staat er helemaal niet – in het stuk uit Tilburg, een advies van: nou, een hoop gedoe, precies, over aantallen, begin eens met een pilot, zet het eens even op nul en draai nou eens een pilot om te kijken... En communiceer erover met die inwoners. Zet het aantal nou gewoon even op nul. Kijk wat het teweeg brengt in de samenleving, want er zit namelijk heel veel wantrouwen, heel veel gedoe. Mensen komen niet uit de stoel. Bij 5.000 lopen ze nog harder weg. Draai nou eens gewoon een pilot. Zet het even op nul. Dat gaan we evalueren en daar komt een getal uit. Wat vindt u daarvan? Is een advies, volgens mij, dat daarin staat, in dat mooie rapport.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, voorzitter. Ik denk niet dat dat verstandig is. Ik denk dat het moment daar is, nu, hier, dat we de voorstellen en amendementen gewoon in stemming brengen en dat u zelf bepaalt, in meerderheid, wat we gaan doen. Want dit blijft een beetje een jojo-verhaal nu. Ik heb, volgens mij, duidelijk aangegeven hoe ik erin zit. Je moet altijd de mogelijkheid hebben, mochten dingen niet werken, dat je die aan gaat passen. Die ruimte wil ik geven. Nou, er is

5.000 genoemd vanuit het presidium toen. Vanuit de themabeenkomst is er duidelijk aangegeven: ja, mag het dan geen 1.500 worden? Dat wordt nu ook aangegeven. Ja, jongens, kom op. Het is toch ook zo dat je die ruimte ook moet gaan krijgen en ook zien als er dingen aangepast moeten worden, dan moet je ook het lef en het vermogen hebben om dingen gewoon ook in te vullen zoals je die zou willen invullen. Dus dan kunnen we lang praten over een getal, maar laten we dat eerst maar eens gaan proberen en straks gaan evalueren van: is het inderdaad te hoog, ja, pas hem dan aan.

De **voorzitter**: Oké. Mijnheer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Ja, voorzitter. Ik probeer de gedeputeerde te helpen, maar het kwartje valt niet. Ik hoor hem zeggen: schiet er een getal in en we gaan door. Dank u wel.

De **voorzitter**: Goed, gaat u verder. Bent u klaar met de beantwoording?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja.

De **voorzitter**: Dan is er nog één interruptie, dat is de laatste, van mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik kan mij vergissen, maar ik dacht nog geen appreciatie te hebben gehoord over het amendement 'Overgangsrecht'.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Voorzitter, dank u. Dat is die motie die amendement is geworden. Die bedoelt u, 98 hè?

De **voorzitter**: 23.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Oh, ik heb hier 98, maar dat is de oude benaming.

De **voorzitter**: Ja, toen was het nog een motie, maar dat is amendement 23 geworden.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Excuus. Die nieuwe heb ik namelijk niet gekregen. Sorry voor de verwarring. Ja, dat gaat over die rechten voor burgers op grond van de huidige inspraakverordening, hè. Eigenlijk is die overbodig, omdat er op dit moment totaal geen verzoeken lopen die gebruik maken van het agenderingsrecht, dus dat is niet van belang. Dus het is niet nodig om dit op die manier te doen. Dus die verzoeken, die zijn er dus niet. Er lopen op dit moment geen verzoeken voor wat u wenst.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, ik denk dat de gedeputeerde niet volledig begrijpt wat ik beoog met het amendement. Kijk, er kunnen altijd dossiers zijn die al lopen en op grond van de nieuwe verordening zouden die dan nooit in aanmerking kunnen komen voor ofwel het inspraakrecht ofwel het agenderingsrecht. Om dat te ondervangen, moeten we natuurlijk wel zorgen dat lopende dossiers wel altijd nog..., dat de burgers wel kunnen terugvallen op de bestaande rechten die daarop bestaan.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel. Dan ben ik niet duidelijk geweest. De rechten gaan niet veranderen en de inwoners hebben dezelfde mogelijkheden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter. Met het inwerkingtreden van de nieuwe verordening vervallen twee bestaande verordeningen, namelijk de verordening agenderingsrecht en de inspraakverordening. Op het moment dat die gaan vervallen, zullen nu lopende dossiers niet meer onder de participatieverordening vallen en dat vind ik toch wel een... Ja, dat kan niet, want daarmee worden burgers mogelijk rechten ontnomen.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Maar op dit moment lopen er geen verzoeken vanuit de oude..., dus dat is niet van toepassing.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, maar er lopen wel dossiers die potentieel daarmee tussen wal en schip gaan vallen.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven, tot slot.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ja, zoals ik het zie, gaan die rechten nu, ten opzichte van toen en nu, niet veranderen. Die blijven hetzelfde. De aanvragen zoals die toen waren en nu, hebben ze dezelfde mogelijkheden en rechten in beide oude verordeningen en de nieuwe verordening. Dat is zoals die nu in de verordening staat.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dan ga ik ervan uit dat de burgers op basis van dit citaat rechten kunnen ontnemen.

De **voorzitter**: Dat was het einde, denk ik, hè. Ik sluit de beraadslaging over dit voorstel. En we schorsen drie kwartier voor de lunch.

Schorsing

Statenvoorstel 29/26 Zienswijze op conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk

De **voorzitter**: Dames en heren, ik zou aan ieder willen vragen plaats te nemen. Ik heropen de vergadering en we gaan door met de bespreking van het beperkte bespreekstuk Statenvoorstel 29/26 Zienswijze op de conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk, waarbij het voorstel is geen zienswijze indienen. Dit voorstel is in de agendavergadering van 1 juni besproken en besloten is dat als beperkt bespreekstuk door te sturen naar Provinciale Staten, waarbij alleen de PVV spreektijd heeft. We hebben dus ook geen tweede termijn omdat het een beperkt bespreekstuk is. Intussen heeft het CDA aangegeven ook het woord te willen voeren. Dus alleen de PVV en het CDA zal ik dus het woord geven. Ik geef als eerste derhalve dan ook het woord aan mevrouw Van der Kammen van de PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, in de begroting van het Havenschap Moerdijk lezen we het volgende: "De taken van het havenschap betreffen het bedrijfsmatig verrichten van werkzaamheden met betrekking tot het aandeelhouderschap van het havenbedrijf en het verrichten van alle verdere handelingen die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn, waaronder het verstrekken van eigen vermogen en financiering aan deze vennootschap en haar groepsvennootschappen alsmede het verwerven van gronden ten behoeve van het havenbedrijf." Dat is een brede taakopvatting, voorzitter. Wat betreft dat aandeelhouderschap: ons valt op dat het havenbedrijf een nieuwe Strategie 2026-2030 heeft opgesteld onder voorbehoud van ontwikkelingen met betrekking tot Powerport Moerdijk. Een van de drie strategische doelen die het havenbedrijf formuleert, is: partner voor regio en terrein, robuust gastheerschap en goed nabuurschap. Dat goed nabuurschap wordt dan omschreven als: leefbare omgeving met brede welvaart. Voorzitter, ik denk dat heel wat inwoners van het dorp Moerdijk heel cynisch worden als ze

dit lezen en eerlijk gezegd, vind ik het ook best wel hypocriet klinken. Hoe blij was immers het havenbedrijf met de plannen voor Powerport Moerdijk? De PVV is dan ook van mening dat het havenschap in de taken zoals hierboven vermeld geen medewerking moet verlenen aan ontwikkelingen die het dorp Moerdijk en de leefbaarheid benadelen. Wij dienen daartoe een amendement in.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Ja, voorzitter, wij vonden de voorgestelde zienswijze toch wel heel erg beperkt en wij zagen eigenlijk alleen maar een doortrekking van het bestaande beleid en we zien geen enkele nieuwe ontwikkeling. Dan gaan we hier niet over de ontwikkeling van Moerdijk praten, maar het heeft natuurlijk wel alles met elkaar te maken. Aan een begroting ligt ook altijd een toelichting ten grondslag, dus wat zit er nou achter deze getallen? Zeker als je ook leest op bladzijde 2 dat de zienswijze betrekking heeft op de begroting van het Havenschap Moerdijk en nou komt het: "en de omvang van de benodigde financiering die blijkt uit de liquiditeitsplanning van het havenbedrijf". Dat staat in het Statenvoorstel op bladzijde 2. Dus het woord 'planning' zegt al dat je daar toch ook meer naar voren moet kijken en dat dit toch wel een hele erge beperkte zienswijze is. Dat leidt ons tot de volgende twee vragen, namelijk: Wat is het meerjarenperspectief van het havenschap in het kader van de huidige ontwikkelingen omtrent het dorp Moerdijk? En waarom wordt een deel van de winst... Er is geen winst, ik snap het, we komen rekenkundig gewoon op nul uit, maar er is natuurlijk toch wel winst. Waarom wordt een deel van de winst niet gereserveerd voor de gemeente Moerdijk of de regio in het kader van de te verwachten ontwikkelingen? Voorzitter, tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de gedeputeerde. We wachten heel eventjes omdat de gedeputeerde het amendement niet heeft. Nou, we hebben allemaal gezien dat het amendement is aangereikt. Het is aan de gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Vandaag vraagt ons college uw Staten om wensen en bedenkingen uit te spreken over de ontwerpbegroting voor volgend jaar, voor 2027, van de gemeenschappelijke regeling Havenschap Moerdijk, een gemeenschappelijke regeling die wij samen met de gemeente Moerdijk op gelijkwaardige voet houden. Die gemeenschappelijke regeling heeft twee doelen: het houden van de aandelen in het havenbedrijf – sinds de verzelfstandiging van het havenbedrijf is het havenschap daarvoor ingezet – en twee, het verzorgen van de financiering voor het havenbedrijf en dat doen we op een zo effectief en efficiënt mogelijke wijze met de borging van de gemeente en provincie daarachter, waardoor het havenbedrijf op efficiënte wijze gefinancierd kan worden. Dan kom ik meteen op de vraag van de CDA-fractie. Die stelt: ja, de zienswijze is wel heel erg beperkt. Hoe kan dat nou? Nou, dat komt omdat GS en PS de afspraak met elkaar gemaakt hebben dat bij zienswijzen op begrotingen van GR'en er een leeg concept wordt aangereikt aan PS en dat PS vervolgens in de gelegenheid zijn om dat te amenderen met een amendement, zoals bijvoorbeeld mevrouw Van der Kammen namens de PVV-fractie beoogt. Dat is de reden waarom de zienswijze beperkt is en dat dat de afspraak tussen GS/PS is. De vragen die u stelt: Wat is nou het meerjarenperspectief van het havenschap met oog op de ontwikkeling van Powerport Moerdijk? Nou, daar wil ik op ingaan, maar ik vrees dat ik u daar geen sluitend antwoord op kan geven en dat komt omdat er eerst bestuurlijke afspraken gemaakt moeten worden tussen Rijksoverheid, gemeente en provincie – mijn collega Dirken is daar dagelijks druk mee – over de toekomst van de regio Powerport. En daarna komt het vraagstuk: Hoe ga je dat dan uitvoeren? Nou, je kunt je voorstellen dat, als dat bijvoorbeeld betrekking heeft op het bestaande haven- en industriecluster dat beheerd wordt door het havenbedrijf, dan heeft dat invloed. Alleen die vraag die komt daarna. Dus eigenlijk moeten er eerst gewoon bestuurlijke afspraken gemaakt worden over wat er moet gebeuren in de regio Powerport. Daarna gaan we kijken: Hoe voer je die uit? Wie doet dat? En wat betekent dat voor het havenbedrijf en indirect mogelijk voor het havenschap als het om financiering gaat? Dus dat is het antwoord op die vraag. Vervolgens stelt u de vraag: Kunnen we nou geen winst reserveren in het havenschap – denk ik dat u dan bedoelt – voor de gemeente en de regio? Dat is uw vraag, als ik

het een beetje scherp probeer te stellen. U zegt het zelf ook al, hè: er is geen winst binnen het havenschap, want er wordt financiering aangetrokken en die wordt tegen gelijke kosten doorgezet naar het havenbedrijf. Nou, de kosten worden gedekt die het havenschap als organisatie maakt en er wordt een garantstellingspremie door het havenbedrijf, via het havenschap, afgedragen aan provincie en gemeente. Voor de rest is het saldo nul, dus dat is er niet. Het havenbedrijf heeft natuurlijk wel een batig saldo – we moeten overigens oppassen, want anders gaat de voorzitter zeggen dat het havenbedrijf niet aan de orde van dit gesprek is, ik zie haar streng kijken – maar daar zou je dan een dividendafpraak over kunnen maken, zoals we met meer van onze deelnemingen hebben. Tot op heden is dat echter niet zo opportuun, omdat het havenbedrijf nogal stevig gefinancierd is en het juist de opgave is om meer eigen vermogen daar te krijgen. Nou, een dividend kan er dus bij helpen om de financiële positie van het havenbedrijf via meer eigen vermogen steviger te maken, dus vooralsnog zie ik dat niet als een hele reële optie om dividend uit het havenbedrijf te halen. Dan naar het amendement van de fractie van de PVV, 'Geen enkele medewerking aan de aantasting van het dorp Moerdijk' via de GR Havenschap. Ons college wil dit amendement ontraden en wel omdat die eigenlijk onuitvoerbaar is. Het is namelijk zo dat het havenschap het havenbedrijf financiert, het havenbedrijf momenteel natuurlijk al een haven- en industriecluster exploiteert. Dat geeft natuurlijk nu ook al druk op het dorp Moerdijk. Dat is natuurlijk een van de redenen waarom überhaupt het gesprek gevoerd wordt over of het dorp kan blijven, omdat er natuurlijk nu leefbaarheidsvraagstukken zijn. Ik bedoel over de omvang daarvan wordt een groot gesprek gevoerd, maar het is een vraagstuk. Dus vandaar dat dit eigenlijk niet uitvoerbaar is en dus ontraden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja, voorzitter, dat is toch wel een teleurstellende conclusie van dit college, want de strekking van het amendement is klip en klaar. Daar waar het havenbedrijf middelen of gronden of de rol van u als aandeelhouder vergt en het gaat over de ontwikkeling van Powerport Moerdijk of daaraan gerelateerd zelfs het dorp Geertruidenberg, willen wij specifiek Moerdijk als dorp en Geertruidenberg beschermen met dit amendement. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat het niet uitvoerbaar is. Kunt u mij nou eens een concreet voorbeeld geven waarom het niet uitvoerbaar zou zijn om uw aandeelhoudersrol of de financieringsfunctie of het recht op gronden te verwerven en te verhandelen specifiek hier niet op van toepassing zou kunnen zijn?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dank u wel. Dat kan ik, voorzitter. Het havenschap verleent financiering aan het havenbedrijf. Op basis daarvan kan het havenbedrijf activiteiten verrichten. Daar hoort bijvoorbeeld ook bij het aankopen van grond om bedrijven te faciliteren. Soms is dat voor herstructurering. Soms is het ook om een stuk van het haven- en industriecluster dat nog niet in gebruik is, toch in gebruik te kunnen nemen. Stel nou dat dat geluid produceert, stel nou dat dat iets doet met luchtkwaliteit, ja, dan kunt u zich voorstellen dat dat, zoals u het hier vermeldt, er wel degelijk voor kan zorgen dat de leefbaarheid van de inwoners van de dorpen onder druk komt te staan, want dan gaan we economische activiteiten verrichten. Uiteraard zal dat allemaal binnen de vergunbare ruimte moeten, maar categorisch stellen dat dat nooit ten koste mag gaan van de omgeving, ja, dan moet je niet de intentie hebben om een haven- en industriecluster te exploiteren als dat de doelstelling is.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nou, de gedeputeerde maakt nu van het amendement wel een beetje een veel te rekbaar begrip. Ik denk dat de intentie van dit amendement klip en klaar is. Daar waar een ongebreidelde uitbreiding gaat plaatsvinden ten koste van het dorp Moerdijk, daar waar keuzes worden gemaakt die het dorp Moerdijk schaden of het dorp Geertruidenberg schaden, daar moet het havenschap gewoon ervoor kiezen om dat niet te financieren, niet de aandeelhoudersrol daar positief in te pakken. Dat is toch heel erg simpel, voorzitter?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, niet zo heel simpel, want dat is niet wat er in het amendement staat. Hier staat letterlijk: "of dat de leefbaarheid van de inwoners verder onder druk komt te staan in de breedste zin". Dus dat staat er niet en als u het daar dan wel over heeft, volgens mij is dan de volgorde als volgt: allereerst mag u hier in deze zaal, net als de gemeenteraad van Moerdijk en de Tweede Kamer, iets vinden van een mogelijke uitbreiding van het haven- en industriecluster met mogelijke gevolgen voor een dorp of meerdere dorpen en daarna zullen we wel kijken hoe we dat dan uitvoeren en welke rol het havenschap daarin vervult. Dus hij blijft ontraden, voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ja het grappige is wel: als wij hier inderdaad daar iets van willen vinden middels bijvoorbeeld een Statenvergadering, dan wordt daar gewoon meteen een dikke streep door gezet dus dag democratie.

Amendement A24-2026 ingediend door PVV

Geen enkele medewerking aan de aantasting van het dorp Moerdijk

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 3 juli 2026, ter bespreking van Statenvoorstel 29/26 Zienswijze op conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk

Besluiten de tekst

"Geen zienswijze in te dienen op de conceptbegroting 2027 van het Havenschap Moerdijk."

Te wijzigen in

"De zienswijze aan GS naar voren te brengen dat het Havenschap Moerdijk op geen enkele wijze, direct of indirect, medewerking verleent aan een scenario m.b.t. het dossier Powerport Moerdijk of gerelateerde dossiers, waarin het dorp Moerdijk (en/of Geertruidenberg) geheel of gedeeltelijk verdwijnt, of dat de leefbaarheid van de inwoners verder onder druk komt te staan. Noch de inzet van middelen of het verstrekken van (kassiers)leningen, noch de inzet, ruil of verwerving van gronden, noch de aandeelhoudersrol van het Havenschap dienen hiervoor te worden aangewend."

Patricia van der Kammen
PVV Noord-Brabant

TOELICHTING:

Constateernde dat:

- De taakomschrijving van het Havenschap Moerdijk luidt: "De taken van het Havenschap betreffen het bedrijfsmatig (doen) verrichten van werkzaamheden met betrekking tot het aandeelhouderschap van het Havenbedrijf en het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn, waaronder het verstrekken van eigen vermogen en financiering aan deze vennootschap en haar groepsvennootschappen alsmede het verwerven van gronden ten behoeve van het Havenbedrijf."

Overwegende dat:

- Het niet wenselijk is dat de inwoners van Moerdijk hun dorp verliezen;
- Het niet wenselijk is dat de inwoners van Moerdijk hun leefbaarheid verder zien verslechteren;

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Ik hoor geen vraag, maar het kan ook geen vraag aan ons college zijn, want dat is iets wat u met uw collega's in Provinciale Staten mag bespreken, hè, wat er wel en niet geagendeerd wordt.

De **voorzitter**: Dank u wel en daarmee sluit ik de beraadslagingen over dit voorstel.

Stemmingen

De **voorzitter**: En daarmee zijn we ook richting de stemmingen gekomen. Voordat ik de vergadering schors voor tien minuten vraag ik de griffier om op de stembel te drukken en verzoek ik u uw sprekerspas alvast in de microfoonpost te stoppen en daar te laten tijdens de schorsing. Dan maken we ons klaar voor de stemmingen. Ik schors de vergadering voor tien minuten.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik heropen de vergadering. Wil iedereen plaatsnemen? Ik vraag om stilte in de zaal. Op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld over welk besluit geste... Ik vraag stilte in de zaal. Beste mensen, we beginnen al een paar minuten later dan aangekondigd, dus het wordt echt tijd om te gaan zitten en ook stil te zijn. Dat geldt ook voor mevrouw Schellekens. Ja, dat krijg je op een gegeven moment, hè? Goed, op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld over welk besluit gestemd gaat worden. U weet het. U ziet drie knoppen: voor, tegen of onthouden. De knop onthouden is alleen als er sprake is van artikel 28 Provinciewet, maar ik heb daar geen meldingen van gekregen. U kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet is gesloten. Op het moment dat daarna u verkeerd gestemd blijkt te hebben, nou dan horen we dat wel bij de stemverklaringen, maar ik ga ervan uit dat dat niet het geval is, dat u heeft opgelet. Op het microfoonpostje ziet u dus over welk besluit gestemd wordt. Ik geef na elk onderwerp..., dus als de stemming klaar is over een onderwerp, dan geef ik u de gelegenheid om een stemverklaring af te leggen. Ik ga ervan uit dat u dat namens uw fractie doet, tenzij u vermeldt dat u dat alleen namens uzelf doet. Dan gaan we over naar de stemmingen.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant

De **voorzitter**: We beginnen met de stemmingen over de onderwerpen... Ik kom zo meteen over... We hebben eerst een aantal amendementen namelijk. De stemmingen over de Verordening participatie Noord-Brabant. En we gaan eerst stemmen over de amendementen zoals te doen gebruikelijk. Het eerste amendement waarover we gaan stemmen is amendement A18 Meer ruimte voor het uitdaagrecht. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 13, tegen 39 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Rijvers, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Egger, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A19 Informeren is een basisrecht, en dus geen participatietrede. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 33 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A20 Minder uitzonderingsmogelijkheden voor participatie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 16, tegen 36 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A21 Serieuze participatie verdient een referendum. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 15, tegen 37 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Egger, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar amendement A22a Verordening participatie Noord-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 38, tegen 14 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Beek, Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Van Eck, Egger, Frenken, Hamerslag, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Lauwen, Leeger, Van der Linden, Ludwig, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Philippart, Putman, Rijvers, Rutjens, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden: Gremmen, Van Hattem, Jansen, Van de Langenberg, Langman, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar amendement A23 Overgangsrecht. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 18, tegen 34 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Putman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan kom ik bij het ontwerpbesluit zelf. Het ontwerpbesluit Statenvoorstel 33/26 Verordening participatie Noord-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 39, tegen 13 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Egger, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Rijvers, Sluiters, Tolsma.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de moties. Aan de orde is motie 96 Budget voor participatie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 38 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Van Nostrum, Rijvers, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie 97 Participatieparagraaf in Statenvoorstellen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20 tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Buiks, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van den Broek, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de stemmingen over dit onderwerp en ik kijk of er behoefte is aan een stemverklaring. Even kijken, ja, Lokaal Brabant.

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Ja, wij hebben tegen amendement A21 gestemd over het referendum van de PVV. De kiesgerechtigde Brabander: 0,75% is noodzakelijk van de kiesgerechtigde Brabanders om dit referendum te organiseren. Dat kost de belastingbetalers € 60.000

tot € 120.000 per referendum en in tijden van schaarste vinden wij dat echt overbodig om zo met gemeenschapsgeld om te gaan. Dan amendement A22.

De **voorzitter**: Kunt u iets meer in de microfoon spreken?

De heer **Lauwen** (Lokaal Brabant): Excusez moi. Amendement A22a. Lokaal Brabant stemt voor het amendement van het CDA en wij hopen dat het agenderingsrecht beter gevonden kan gaan worden door de Brabander en dus ook meer gebruikt zal worden door het verlagen van de 5.000 naar de 1.500. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. ChristenUnie-SGP.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. We hebben uiteindelijk voor de participatieverordening gestemd, niet omdat we haar inhoudelijk heel erg goed vinden, maar omdat we haar een kans willen geven. Wij zien dan ook uit naar de evaluatie in 2028 en hopen dat dan ook het college bereid is daar nog eens heel kritisch naar te kijken. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. We hebben tegen amendement A18 gestemd, Meer ruimte voor het uitdaagrecht, want wij denken dat als particulieren iets beter kunnen, dan moet de overheid het misschien wel helemaal niet doen. We hebben voor het Statenvoorstel zelf gestemd. Hoewel wij het een soort natte pleister vinden, is het in ieder geval wel een soort pleister op de democratische wonde en we hebben tegen de motie 96 Budget voor participatie gestemd met de kanttekening dat wij ook vinden dat andere activistische groepen ook gekort moeten worden in hun subsidiegelden.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, mevrouw Van der Kammen heeft nog een aparte stemverklaring, maar ik wil even voor de handelingen, amendement A22a, daar hebben de heer Langman en ik abusievelijk tegengestemd. Dat had voor moeten zijn, maar wij gingen ervan uit dat bedoeld werd de verordening zelf, maar het bleek om het amendement te gaan, dus bij dezen.

De **voorzitter**: Ja, dank u wel. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): En een stemverklaring. We hebben tegen het voorstel gestemd, niet omdat wij tegen een participatieverordening zijn, maar wel tegen deze participatieverordening die aan alle kanten uitstraalt dat dit college helemaal geen participatie wil. Eenrichtingsverkeer met informatie als trede, wat bij wetgeving allang is geregeld, maakt deze verordening beleid voor de Bühne.

De **voorzitter**: BBB.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, we hebben tegen de verordening gestemd om het simpele feit dat puur informeren..., het is nu een juridisch stuk en wij vinden dat geen participatie.

De **voorzitter**: Ik kijk... Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, stemverklaring bij amendement 21. De Partij voor de Dieren was heel lang een voorstander van het referendum, aangezien wij dit zagen als een noodzaak voor het verbeteren van de participatie. Inmiddels zijn er zoveel methoden toegevoegd

aan de participatieverordening die onzes inziens beter, inclusiever en genuanceerder zijn dan het referendum, zoals het burgerberaad. Daarom stemmen wij tegen dit amendement.

De **voorzitter**: Dank u wel. GroenLinks.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Motie A22, amendement of motie...

De **voorzitter**: Amendement A22a.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Sorry, voorzitter, het is weer einde van het jaar, wij hebben niet abusievelijk voorgestemd, maar wij hebben ons gaandeweg het debat en de ontwapenende manier van deze gedeputeerde laten overtuigen dat we dit toch een goed idee vinden.

De **voorzitter**: Ik kijk verder rond. Nee.

Ontwerpbesluit Statenvoorstel 29/26 Zienswijze op conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk

De **voorzitter**: Dan gaan we naar het Statenvoorstel 29/26 over het havenschap Moerdijk. We beginnen met een amendement. Amendement A24 Geen enkele medewerking aan de aantasting van het dorp Moerdijk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 6, tegen 46 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Egger, Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Sluimers.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Van Eck, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar het ontwerpbesluit zelve. Zienswijze op conceptbegroting 2027 Havenschap Moerdijk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 48, tegen 4 en daarmee verworpen. Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? O jee, aangenomen. Dat is stom. Aangenomen: 48-4. Aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Beek, Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Van Eck, Egger, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Tolsma, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Sluimers.

De **voorzitter**: Ik zie JA21.

De heer **Nuijten** (JA21): Ja, voorzitter. Wij hebben tegen A24 gestemd. JA21 strijdt en blijft strijden voor het behoud van het dorp Moerdijk, maar wij vinden dat dit regelen via de ontwerpbegroting van het Havenschap Moerdijk niet de weg is om dit te doen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ook stemverklaring bij amendement 24. Wij zijn uiteraard ook tegen het opheffen van het dorp Moerdijk en vinden dat eerder de bedrijven in de haven plaats moeten maken dan de inwoners van het dorp moeten wijken, maar we vinden dat het niet indienen van een zienswijze symboolpolitiek is die dat doel niet dient. Daarom hebben wij tegen dit amendement gestemd.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, we hebben tegen het voorstel gestemd omdat we wel een zienswijze hebben, namelijk dat geld, grond of aandeelhoudersrol van het havenschap niet moeten worden gebruikt om op enigerlei wijze het dossier Powerport Moerdijk zodanig mogelijk te maken dat het dorp Moerdijk of het dorp Geertruidenberg daar zwaar door benadeeld worden.

De **voorzitter**: Ik kijk verder rond. Nee.

Hamerstukken

Statenvoorstel 30/26 Zienswijze op Ontwerpbegroting 2027 van Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies

Statenvoorstel 16/26 Ontwerpbegrotingen 2027 Omgevingsdiensten Zuidoost- Brabant (ODZOB), Brabant-Noord (ODBN) en Midden- en West-Brabant (OMWB)

Statenvoorstel 36/26 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 3 juli 2026 (2 april 2026 t/m 21 mei 2026)

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de zaken die staan bij stemmen bij acclamatie. Dat is het ontwerpbesluit Statenvoorstel 30/26 Zienswijze op de ontwerpbegroting van het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinie, Ontwerpbesluit 2027 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, omgevingsdienst Brabant-Noord en de omgevingsdienst Midden- en West-Brabant en het Statenvoorstel Lijst ingekomen stukken. Kunt u akkoord gaan bij acclamatie? Dat is het geval. Dan is dat bij dezen besloten.

Sluiting

De **voorzitter**: En dan zijn we aan het einde gekomen van deze vergadering. Dank eenieder voor de inbreng. De eerstvolgende PS-vergadering is op vrijdag 18 september, maar ik hoop u eerder te zien of bij een barbecue of bij themabijeenkomsten. Ik wens u een goede zomer en een welverdiend reces, zoals we dat hier zeggen, toe. Er is ongetwijfeld een drankje in de Statenlounge om de middag af te sluiten. Dank u wel. En laat u uw sprekers- en stempasje vooral liggen. Ik sluit de vergadering.